Załącznik do Uchwały Rady Miejskiej w Supraślu
……..

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI

GMINY SUPRAŚL NA LATA 2017-2023

Opracowanie: Zespół Tomas Consulting S.A.:

Marta Bezubik, Karolina Jaworska, Małgorzata Paszko, Krzysztof Paszko

Opracowanie kartogramów: SH Consulting: Dr Maciej Huculak

- Supraśl 2017 -

SPIS TREŚCI

1 PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA 5
2 CHARAKTERYSTYKA GMINY SUPRAŚL 9
2.1 POTENCJAŁ ENDOGENICZNY SUPRAŚLA: 11
2.2 CHARAKTERYSTYKA EKONOMICZNA GMINY SUPRAŚL 14
3 SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI OBEJMUJĄCA ANALIZĘ NEGATYWNYCH ZJAWISK ORAZ LOKALNYCH POTENCJAŁÓW 15
3.1 METODYKA PRAC I STRUKTURA ANALIZ 15
3.2 JEDNOSTKI REFERENCYJNE W GMINIE SUPRAŚL 17
3.3 OBSZAR REWITALIZACJI 19
3.4 PODOBSZAR SUPRAŚL 21
3.5 NEGATYWNE ZJAWISKA 21
3.5.1 Sfera społeczna 21
3.5.2 Sfera gospodarcza 26
3.5.3 Struktura demograficzna 26
3.5.4 Sfera środowiskowa 28
3.5.5 Hałas komunikacyjny 29
3.5.6 Wyroby zawierające azbest 31
3.5.7 SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA 33
3.5.8 Struktura przestrzenno-funkcjonalna 35
3.5.9 Infrastruktura wodno-kanalizacyjna 37
3.5.10 Sfera techniczna 38
3.5.11 POTRZEBY 42
3.5.12 POTENCJAŁY 44
3.5.13 PODOBSZAR SOBOLEWO 45
3.6 NEGATYWNE ZJAWISKA 47
3.6.1 Sfera społeczna 47
3.6.2 Sfera gospodarcza 50
3.6.3 Struktura demograficzna 50
3.6.4 Sfera środowiskowa 52
3.6.5 Hałas komunikacyjny 52
3.6.6 Wyroby zawierające azbest 55

3.6.7 Sfera przestrzenno-funkcjonalna 57
3.6.8 Układ komunikacyjny 57
3.6.9 Sieć wodno-kanalizacyjna 57
3.6.10 Struktura przestrzenno-funkcjonalna 57
3.6.11 Sfera techniczna 61
3.6.12 Dziedzictwo materialno- kulturowe 61
3.6.13 Mieszkaniowy zasób komunalny 61
3.6.14 Potrzeby 63
3.6.15 Potencjały 64
4 PROCES REWITALIZACJI GMINY 65
4.1 Podobszar rewitalizacji: Centrum Supraśla 68
4.2 Badania ankietowe i wyniki konsultacji społecznych 69
4.3 Bezpośrednie cele konsultacji społecznych: 70
4.4 Podsumowanie 70
4.5 Planowane kierunki działań rewitalizacyjnych 71
4.6 Lokalne potencjały na obszarze rewitalizacji 72
5 POWIĄZANIA PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL NA LATA 2017-2023 Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI 76
5.1 Poziom europejski 76
5.2 Poziom krajowy 77
5.3 Poziom regionalny 80
5.4 4.2 Poziom lokalny 83
5.5 Podsumowanie 85
6 WIZJA I CELE PROGRAMU REWITALIZACJI 86
6.1 WIZJA 88
6.1.1 Wizja podobszaru Centrum Supraśla 88
6.1.2 Wizja podobszaru Sobolewo 90
6.2 Cele główne i kierunki działań rewitalizacyjnych dla gminy Supraśl na lata 2017-2023 91
7 OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH 94
7.1 Przedsięwzięcia kluczowe 96
6.1 Przedsięwzięcia uzupełniające 125
8 MECHANIZMY INTEGROWANIA PROCESU REWITALIZACJI 133
7.1 Komplementarność przestrzenna 137
8.1 Komplementarność problemowa 138

8.2 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna 138
8.3 Komplementarność źródeł finansowania.....138
8.4 Komplementarność międzyokresowa 140
9 SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL NA LATA 2017-2023 141
10 WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I OCENA PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL NA LATA 2017-2023.....142
11 PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W PROGRAMIE REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL 145
12 SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI W ZAKRESIE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO 155

1 PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA

Gmina Supraśl przystąpiła do opracowania Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl na lata 2017-2023. Dokument będzie odgrywał znaczącą rolę w nowym okresie programowania Unii Europejskiej. Lokalny Program Rewitalizacji pozwoli wyznaczyć obszary problemowe na terenie Gminy oraz wytyczyć kierunki działań rewitalizacyjnych.

Niniejsze opracowanie stanowi program rewitalizacji dla Gminy Supraśl. Program wpisuje się w założenia rozwoju społecznego i gospodarczego gminy ustalone w ***Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Supraśl na lata 2016-2022*** oraz dopełnia interwencję planowaną i realizowaną na podstawie innych gminnych dokumentów programowych, planistycznych i strategicznych.

Głównym celem Programu jest **określenie potrzeb z zakresu rewitalizacji** na terenie gminy i zaprogramowanie interwencji, którą zamierza się zrealizować z udziałem środków finansowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020. Z tego też powodu, program został wykonany zgodnie z założeniami i wymogami, określonymi w opracowaniu.

Program rewitalizacji to inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 z dnia 8 marca 1990 o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446), **wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej**, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju.

Układ treści i zakres merytoryczny Programu Rewitalizacji w sposób bezpośredni nawiązują do zasad programowania. Zgodnie z założeniami polityki województwa podlaskiego program został sporządzony z uwzględnieniem następujących etapów prac:

1. Analiza wskaźnikowa mająca na celu rozpoznanie sytuacji kryzysowych w gminie.

2. Wstępne wytypowanie sołectw wymagających rewitalizacji.

3. Konsultacje ze społecznością wytypowanych sołectw mające na celu uświadomienie możliwości, założeń i charakteru potencjalnej interwencji w ramach rewitalizacji.

4. Szczegółowa identyfikacja potrzeb wytypowanych sołectw oraz ustalenie planu działań w ramach interwencji.

5. Sporządzenie dokumentu programu.

Program sporządzany jest na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 u ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Zakłada się, że program rewitalizacji może mieć charakter

pilotażowy dla programowania interwencji w zakresie innych działań dotyczących rozwoju społecznego w gminie Supraśl.

Jeśli metody i instrumenty rozwiązywania problemów społecznych zastosowane w czasie realizacji programu, zostaną wspólnie, czyli zarówno przez lokalne władze, jak też przez społeczność gminy, ocenione jako skuteczne, będą stosowane w przyszłości do prowadzenia innych działań z zakresu rozwoju społecznego w gminie. W trakcie prac nad programem rewitalizacji w Gminie Supraśl przeprowadzono także akcję informacyjną dla mieszkańców całej gminy, w tym wykonano badania ankietowe oraz przeprowadzono warsztaty poświęcone rewitalizacji.

Należy w tym kontekście podkreślić, że rewitalizacja jest ważnym procesem związanym z przedsięwzięciami prowadzonymi w kierunku rozwoju gminy inteligentnie budującej swoją tożsamość i wartość, a w aspekcie finansowania nowoczesnego rozumienia potrzeb przygotowania fundamentu dla pozyskania środków na jego rozwój. Stwarza szerokie spektrum możliwości angażowania środków zewnętrznych na realizację celów rewitalizacji. Obszar rewitalizacji łącznie nie obejmuje więcej niż 20% powierzchni gminy i dotyczy liczby ludności nie większej niż 30% jej mieszkańców[1].

Zgodnie z **„Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020**”[2] rewitalizacja stanowi ważny element procesu wyprowadzania obszarów zdegradowanych z kryzysu. Proces powinien być kompleksowy, czyli oddziałujący na obszary zdegradowane poprzez zintegrowane działania na rzecz społeczności lokalnej.

Opracowanie przedmiotowej analizy oparte zostało na zaleceniach zawartych w przywołanych powyżej dokumentach. Zgodnie z wytycznymi diagnoza powinna się opierać na mierzalnych wskaźnikach opisujących w pierwszej kolejności zjawiska i problemy społeczne na danym terenie.

Zgodnie z art. 52 ust. 1 Ustawy o rewitalizacji z dnia 15 października 2017 roku Lokalny Program Rewitalizacji mogą być realizowane do 31 grudnia 2023 roku. Do tego czasu można realizować Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Supraśl.

Istotnym źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych z funduszy europejskich są środki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego (EFS i EFRR). Komplementarnym źródłem ich współfinansowania są także środki KPO (EFS, EFRR, FS).

Źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych mogą być również środki budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego, a także pozostałe np. prywatne. Ważnym elementem programu rewitalizacji jest partycypacja społeczna, która pozwala nie tylko na przygotowanie, ale także ocenę i monitorowanie procesu rewitalizacji. Zainteresowani interesariusze mogli wziąć udział w tym procesie poprzez konsultacje oraz innego rodzaju spotkania.

---

[1] Za: *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, Rozdział 4, p. 4.
[2] Za: *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020,* Rozdział 4, p. 1.

PROGRAM REWITALIZACJI SUPRAŚLA zawiera w szczególności:

Zgodnie z „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”[3] Program Rewitalizacji Gminy Supraśl to:

a. **opis powiązań** programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy;

b. **diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych** oraz skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych;

c. **zasięgi przestrzenne obszaru**/obszarów rewitalizacji, tj. określenie, w oparciu o inne dokumenty strategiczne gminy lub diagnozę i identyfikację potrzeb rewitalizacyjnych, terytorium/terytoriów najbardziej wymagających wsparcia;

d. **wizję** stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (planowany efekt rewitalizacji);

e. **cele rewitalizacji** oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk;

f. **listę planowanych, podstawowych projektów** i przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z ich opisami zawierającymi, w odniesieniu do każdego projektu/przedsięwzięcia rewitalizacyjnego, co najmniej: nazwę i wskazanie podmiotów go realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację (miejsce przeprowadzenia danego projektu), szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji;

g. charakterystykę pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizujących kierunki działań, mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową;

h. mechanizmy zapewnienia **komplementarności** między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji;

i. indykatywne **ramy finansowe** w odniesieniu do przedsięwzięć, o których mowa w lit. f oraz g, z indykatywnymi wielkościami środków finansowych z różnych źródeł (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2014-2020 – publiczne i prywatne środki krajowe w celu realizacji zasady dodatkowości środków UE);

j. mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji;

k. system realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji;

[3] Za: Wytyczne…, załącznik, p. 3.

l. system monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.

2 CHARAKTERYSTYKA GMINY SUPRAŚL

Gmina Supraśl, objęta niniejszą diagnozą, to gmina miejsko-wiejska, do której należy 41 miejscowości i wsi, funkcjonujących w formie 16 sołectw. Powierzchnia gminy Supraśl zajmuje obszar 188,56 km^2 , w tym miasta – 6,1 km^2. Gmina jest zamieszkiwana przez 14 595 mieszkańców (dane na dzień 31.12.2016). Stanowi to niemal 10% ludności powiatu białostockiego i nieco ponad 1% ludności województwa. Plasuje ją to w gronie średnich gmin w powiecie białostockim.

Supraśl jest jedną z 9 gmin miejsko-wiejskich wchodzących w skład powiatu białostockiego. Gmina bezpośrednio graniczy ze stolicą województwa, co powoduje liczne powiązania gminy i jej mieszkańców z Białymstokiem. Przez jej teren przebiegają ważne drogi: Białystok – Bobrowniki (granica państwa) oraz wiodąca do Kruszynian, unikalnego Szlaku Tatarskiego z meczetami w Kruszynianach i Bohonikach.

Gmina Supraśl charakteryzuje się jednym z najwyższych wskaźników zaludnienia zarówno w powiecie, jak i w województwie (77 osób na km^2 wobec 49 – w powiecie białostockim i 59 w województwie). Gmina ma charakter leśny, o czym świadczy struktura użytkowania terenu, z dominującym udziałem lasów, niemal 68. Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione w gminie stanowią niemal 64% powierzchni.

Na terenie Gminy Supraśl znajduje się 39 pomników przyrody. Supraśl, osobliwe miasto znajdujące się na styku kultur, położone 12 km od Białegostoku, w sercu Puszczy Knyszyńskiej, od 2001 roku posiada **status uzdrowiska**.

Mapa 1 Gmina Supraśl

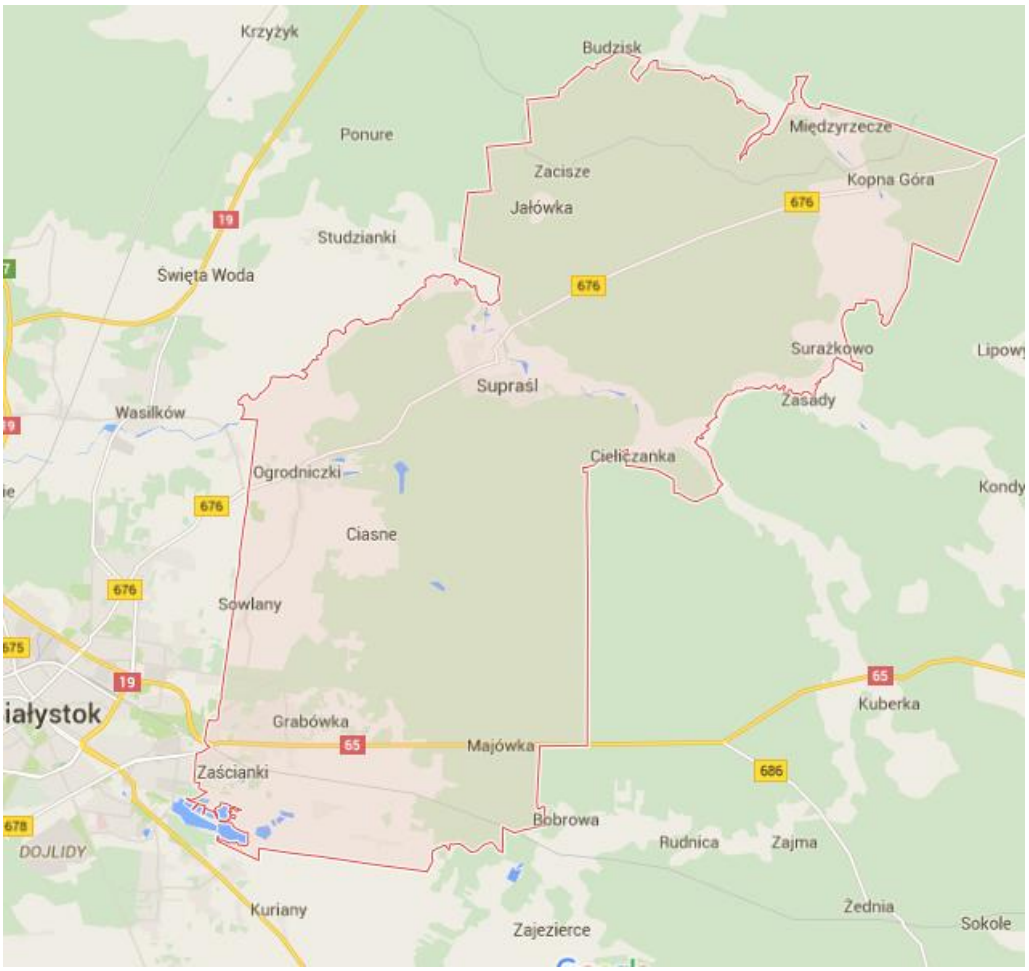

Miejsko-wiejska gmina Supraśl położona jest w środkowej części województwa podlaskiego w powiecie białostockim. Od północy graniczy z gminami: Wasilków, Czarna Białostocka i Sokółka, od zachodu z miastem Białystok, od wschodu z gminami Szudziałowo i Gródek, a od południa z gminą Zabłudów. Gmina odnotowuje dodatni przyrost naturalny, który w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosi 1,57 (dane GUS za rok 2016). Struktura rozmieszczenia ludności utrzymuje się na zbieżnym poziomie procentowym w stosunku do danych wykazanych w dotychczas obowiązującej strategii. Największa liczba ludności koncentruje się w :

1. mieście Supraśl (32,81% ogółu mieszkańców gminy),
2. sołectwach: Grabówka, Sobolewo i Zaścianki (49,58%, w sumie prawie połowa ogółu mieszkańców gminy).

Liczba mieszkańców ogółem w gminie rośnie, co pokazuje poniższy wykres. Miejscowością o najwyższej dynamice przyrostu ludności, ze względu na bezpośrednie skomunikowanie z miastem Białystok i zabudowę jednorodzinną, jest Grabówka. Wysoki przyrost ludności charakteryzuje również pozostałe miejscowości Gminy Supraśl sąsiadujące

z aglomeracją białostocką: Zaścianki, Grabówka, Sowlany i Sobolewo. Poniżej ukazano przyrost liczby mieszkańców gminy Supraśl na przestrzeni lat 2013 do października 2016 roku (+ 1,06 %).

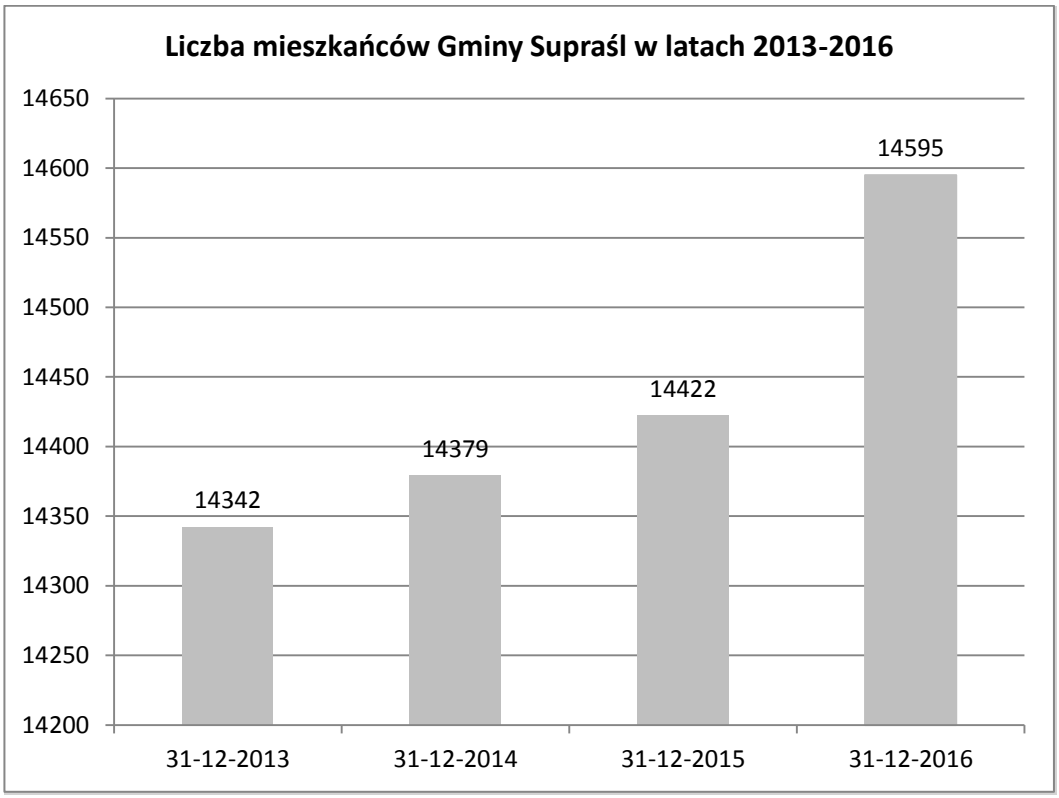

Rysunek 1 Liczba mieszkańców Gminy Supraśl na przestrzeni lat 2013-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Supraślu

Siedzibą władz samorządowych jest miasto Supraśl. Urząd Miejski posiada filię w Zaściankach. Na terenie gminy Supraśl funkcjonują:

- 3 szkoły podstawowe (zlokalizowane w Supraślu, Sobolewie i Ogrodniczkach),
- 2 szkoły gimnazjalne (w Supraślu i Sobolewie),
- 1 szkoła średnia (w Supraślu – Liceum Plastyczne im. Artura Grottgera).

Gmina posiada łącznie 6 przedszkoli, z czego 3 to przedszkola niepubliczne, natomiast 3 pozostałe są placówkami publicznymi, dla których organem zarządzającym jest gmina. Przedszkola lub oddziały przedszkolne znajdują się w miejscowościach: Supraśl, Ogrodniczki, Zaścianki, Sobolewo i Grabówka. Obecnie trwa budowa przedszkola samorządowego w Grabówce przy ulicy Leszczynowej. W Gminie Supraśl nie ma żadnego żłobka samorządowego. Od połowy 2017 roku w Sobolewie funkcjonuje pierwszy w Gminie Supraśl żłobek niepubliczny.

2.1 POTENCJAŁ ENDOGENICZNY SUPRAŚLA:

Supraśl jest gminą atrakcyjną turystycznie. Posiada status uzdrowiska od 2001 roku. Środowisko całej gminy jest unikatowe w skali kraju, znajdują się tu torfowiska, roślinność bagienna, rzadko spotykane okazy fauny i flory. Wypoczynek oferują głównie hotele oraz gospodarstwa agroturystyczne, w tym tematyczne – a także ekoturystyczne.

Uzdrowisko Supraśl, uzyskało status Uzdrowiska Nizinnego Klimatycznego Borowinowego, przy czym statut uzdrowiska obowiązujące w obszarze granic miasta Supraśl oraz następujących sołectw: Sokołda, Łaźnie, Surażkowo, Cieliczanka, Woronicze - Międzyrzecze, Jałówka, Ogrodniczki**.**

Obszar całkowity Uzdrowiska Supraśl wynosi 10 722 ha, w tym powierzchnia strefy „A" ochrony uzdrowiskowej - 450 ha, strefy „B" – 1 398 ha, strefy „C" – 8 874 ha.

Mapa 2 Strefy "A" i „B" z naniesieniem istniejących zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego i oznaczonymi ulicami /w skali 1:10.000;

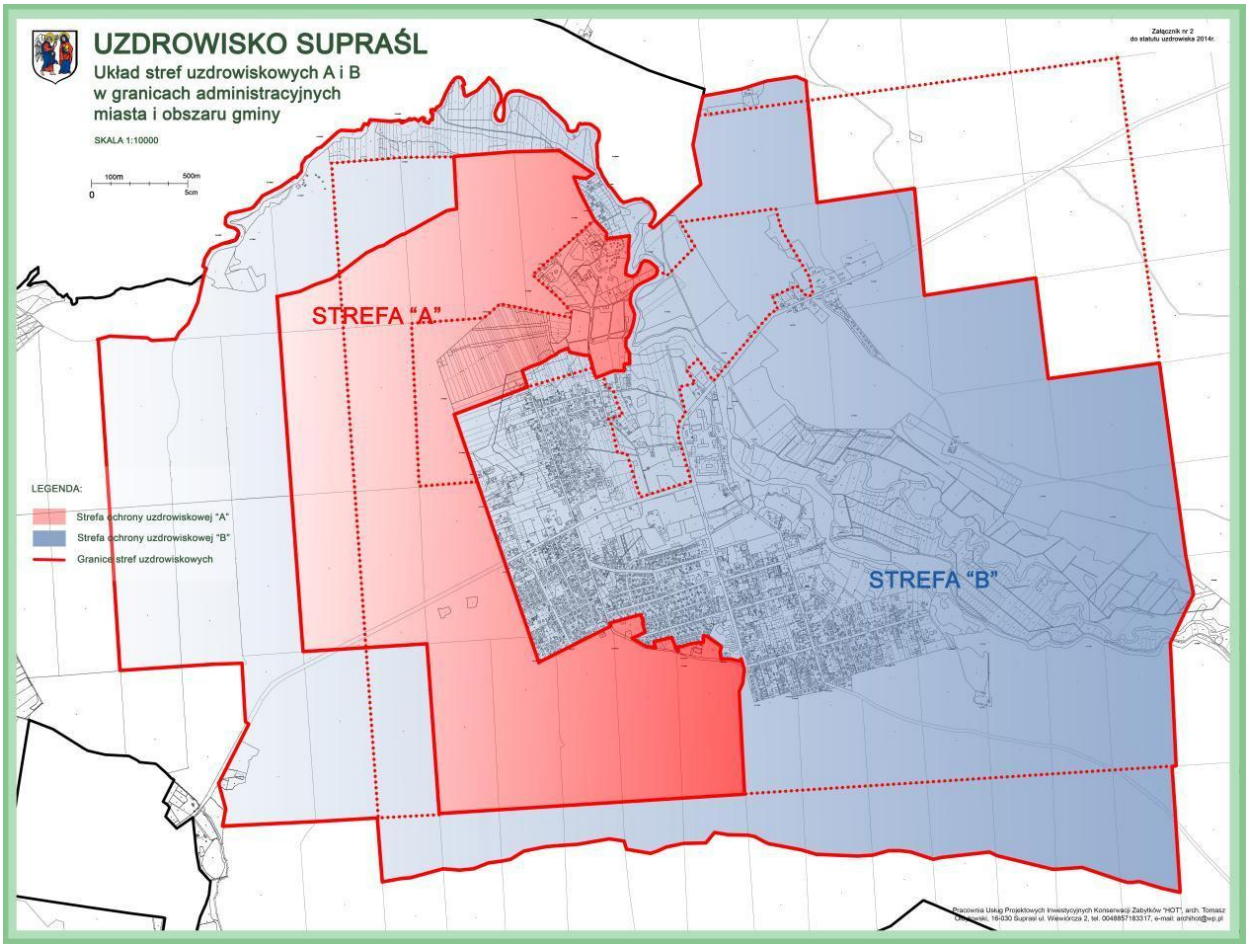

Źródło: **STATUT UZDROWISKA SUPRAŚL**

Supraśl wyróżnia się wielokulturowością. Jest to związane z bogatą historią terenów, które przez lata zamieszkiwane były przez różne grupy etniczne, wyznaniowe i

narodowościowe. Lokalna społeczność jest mocno zróżnicowana – w strukturze dominują katolicy, jednak liczną mniejszość stanowią wyznawcy prawosławia. Wielokulturowość tego terenu przyciąga turystów, ponieważ mogą tu nadal skorzystać z nieskażonej natury, poczuć klimat uzdrowiska, zapoznać się m.in. z tradycyjną kuchnią tatarską. Supraśl rozwija się jako miasto o walorach turystyczno-uzdrowiskowych. Mieszczą się tu instytucje kultury Województwa Podlaskiego, takie jak Muzeum Ikon oraz Teatr „Wierszalin". Miasto Supraśl jest rozpoznawalne w skali kraju, głównie dzięki obiektom architektonicznym i zabytkowym, do których głównie należą:

- Prawosławny Klasztor Męski Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w Supraślu - kompleks budynków pobazyliańskich wraz z Pałacem Achimandrytów (Opatów).
- Układ urbanistyczny Supraśla z zachowanym rozplanowaniem miasta z lat 30 - tych XIX wieku, w tym ulica 3-Maja o charakterystycznej pejzażowej zabudowie, stwarzającej potencjał rozwijania funkcji deptaka turystycznego powiązanego z Rynkiem Kościuszki (fotografia poniżej).

Zdjęcie 1 Centrum Supraśla

- Stara poczta – z połowy XVIII w., budynek dawnego mieszkania ogrodnika klasztornego.
- Domy Tkaczy z połowy XIX wieku.
- Kościół katolicki pw. Św. Trójcy przy ul. Piłsudskiego, zbudowany w latach 1861 – 1863. W wyposażeniu kościoła znajdują się zabytkowe, 5-głosowe, mechaniczne organy piszczałkowe zbudowane w 1885 roku przez organmistrza Floriana Ostromęckiego z Grodna.
- Kościół katolicki pw. NMP Królowej Polski - dawny zbór ewangelicko – augsburski, wybudowany w 1855 r. w stylu eklektycznym.
- Pałac Buchholtzów – zbudowany w latach 1892 – 1903 za czasów rozkwitu przemysłowego Supraśla. Obecnie mieści się tu siedziba Liceum Plastycznego (fotografia poniżej).

Zdjęcie 2 Pałac Buchholtzów

- Kaplica rodziny Buchholtzów na cmentarzu poewangelickim z 1904 roku oraz kaplica grobowa rodziny Zachertów z 1885 roku,
- Manuskrypt – KODEKS SUPRASKI – rękopis napisany w XI wieku na Bałkanach i od XVI wieku przechowywany w supraskiej bibliotece, odnaleziony w Supraślu w XIX wieku. W 2007 roku zabytek wpisano na prestiżową listę „Pamięci świata" UNESCO, rejestrującą najbardziej wartościowe obiekty światowego dziedzictwa.
- Supraski System Wodny - jeden z dziesięciu najbardziej wartościowych zabytków hydrotechnicznych w Polsce.
- Mauzoleum w Kopnej Górze na skraju Puszczy Knyszyńskiej - cmentarz wojenny powstańców listopadowych, zlokalizowany w miejscowości Sokołda.

2.2 CHARAKTERYSTYKA EKONOMICZNA GMINY SUPRAŚL

Poziom bezrobocia był badany na potrzeby diagnozy w Gminie Supraśl i wyniósł odpowiednio 14,7% w roku 2016. Struktura bezrobocia według płci: mężczyźni to 418 osób, kobiety - 261 osób.[4] W dalszej części *Diagnozy* dane dotyczące bezrobocia i jego struktury zostały ukazane w udziale procentowym.

Gmina notuje wysoki w stosunku do średnich dla województwa wskaźnik zabezpieczenia mieszkaniowego, ale też wiele gospodarstw korzysta z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Jednak w przypadku kanalizacji wodociągowej w powiecie białostockim więcej mieszkańców korzysta z sieci wodociągowej niż w Gminie Supraśl.

Na przestrzeni ostatnich 3 lat znacznie większą dynamikę wzrostu działalności gospodarczych wykazują obszary bezpośrednio przylegające do miasta Białystok, czyli Zaścianki, Grabówka i Sobolewo. Relatywnie niski jest wskaźnik przedsiębiorczości mieszkańców w działach klasyfikacji PKD, takich jak:

- 79 - obsługa ruchu turystycznego,
- 93 - działalność sportowa, rozrywkowa i rekreacyjna,

[4] Dane Głównego Urzędu Statystycznego

- 85.1 - ochrona zdrowia.

Ten fakt może świadczyć o niewykorzystaniu potencjału turystycznego Gminy Supraśl do rozwoju przedsiębiorczości.

3 SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI OBEJMUJĄCA ANALIZĘ NEGATYWNYCH ZJAWISK ORAZ LOKALNYCH POTENCJAŁÓW

Ten element składowy programu rewitalizacji powinien obejmować swoim zakresem dwie główne kwestie:

1. Negatywne zjawiska zachodzące we wszystkich sferach tj. społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej.
2. Analizę lokalnych potencjałów występujących na obszarze rewitalizacji.

Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Supraśl wyznaczony w trakcie prac analitycznych składa się z dwóch podobszarów nieposiadających ze sobą wspólnych granic. Znajdują się one na obszarze:

1. Miasta Supraśl,
2. Sołectwa Sobolewo,

Ze względu na to, jak również odmienny charakter zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych, w szczególności w sferze społecznej, zdecydowano się na wyróżnienie w strukturze dokumentu poszczególnych podobszarów analizy.

3.1 METODYKA PRAC I STRUKTURA ANALIZ

Szczegółowe analizy poszczególnych kwestii przeprowadzono w oparciu o dwie zasadnicze grupy metod:

1. Analizy danych zastanych.
2. Wyniki szeregu prac włączających lokalnych interesariuszy w proces diagnostyczny przy wykorzystaniu szerokiego spektrum metod badawczych (badania ankietowe, spotkania z mieszkańcami in.).

Poza elementami pogłębiającymi przeprowadzony już proces diagnostyczny praca z mieszkańcami pozwoliła również zidentyfikować:

1. Problemy.
2. Lokalne potencjały.
3. Potrzeby.

Optymalne wykorzystanie tych ostatnich pełni w planowaniu procesów rewitalizacji szczególnie istotną rolę, będzie bowiem mogło w sposób istotny przyczynić się do skuteczności zaplanowanego wsparcia.

W przypadku sfery społecznej, ze względu na kwestie wynikające z dostępności szczegółowych danych, wskaźniki obliczono w oparciu o dane zagregowane dla poszczególnych ulic. Obejmowały one szerszy zasięg niż wyznaczony obszar, niemniej jednak w wystarczający sposób oddawały poziom natężenia podstawowych zjawisk.

3.2 JEDNOSTKI REFERENCYJNE W GMINIE SUPRAŚL

Dla każdej jednostki urbanistycznej zebrano dane dotyczące poszczególnych obszarów rozwoju społeczno-gospodarczego. Przeprowadzono analizy dotyczące demografii, bezrobocia, problemów społecznych, a także diagnozę urbanistyczną, analizując stan techniczny i funkcjonalność tkanki urbanistycznej.

Dane pozyskano głównie z MOPS w Supraślu, Komendy Policji, Powiatowego Urzędu Pracy, GUS, Urzędu Miasta w Supraślu. Taka metodyka pozwoliła na wyodrębnienie obszarów o największym zagęszczeniu niekorzystnych wskaźników rozwojowych i określenie obszaru zdegradowanego.

Mapa 3 Jednostki urbanistyczne Gminy Supraśl

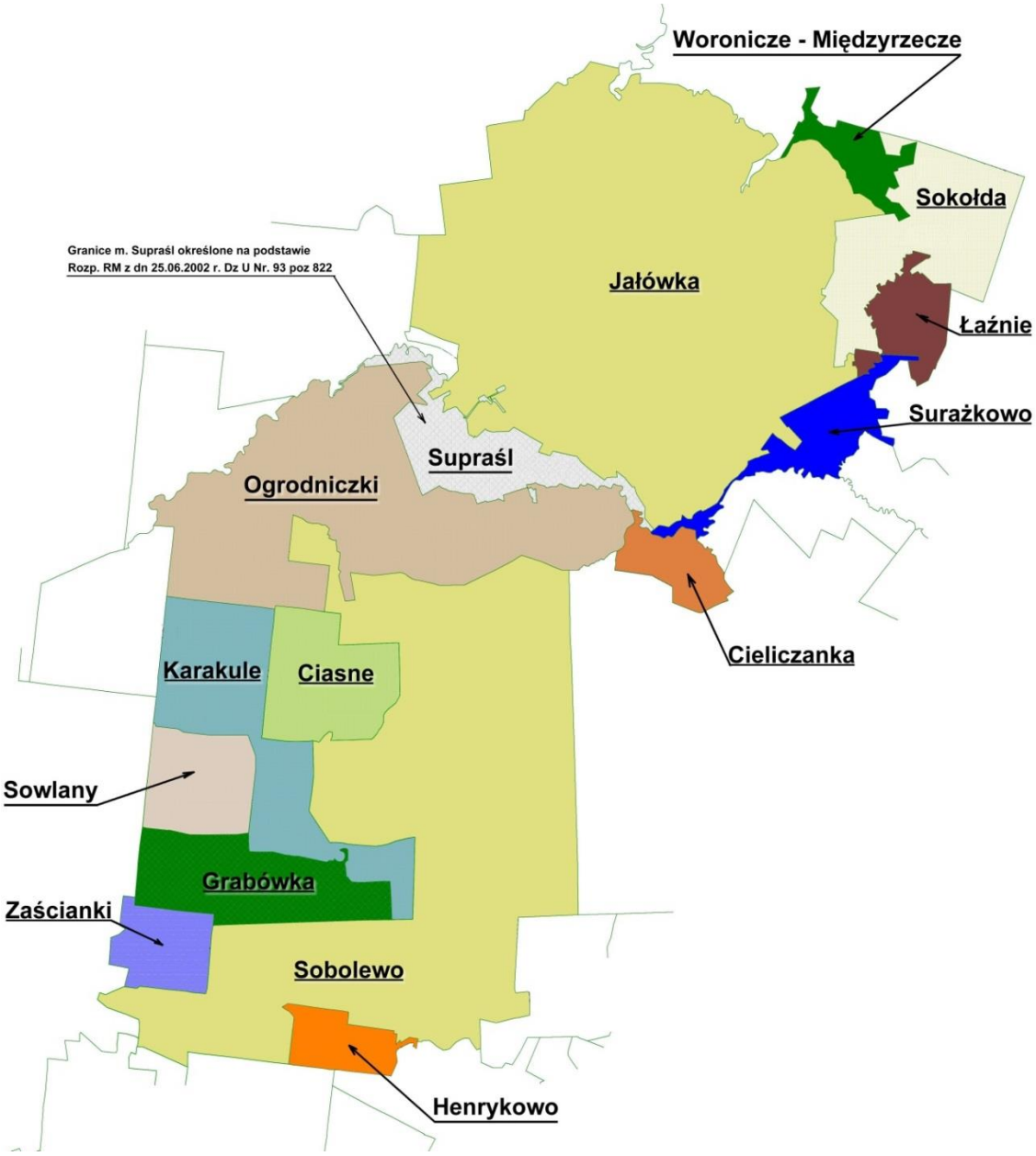

Dane zostały przeanalizowane pod kątem budowy listy porównywalnych wskaźników odnoszących wartość danej zmiennej do określonych obszarów. Wskaźniki zostały zweryfikowane w następujących wymiarach:

1. **Poprawność metodologiczna** – wskaźnik powinien opisywać dany problem w sposób jasny i przejrzysty, podlegający łatwej weryfikacji, powinien różnicować obszary w Gminie.
2. **Poprawność przestrzenna** – wskaźnik powinien być odniesiony do jednostki mniejszej niż Gmina, czyli do poszczególnych obszarów na terenie Gminy, w przypadku sołectw.

Obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności:

- bezrobocia,
- ubóstwa,
- przestępczości,
- niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego,
- a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

Można wyznaczyć obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub

2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub

3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub

4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Poprzez tak dokonaną analizę wytypowano listę wskaźników, które zostały wykorzystane dla wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Obszar

zdegradowany w Gminie Supraśl, to ten obszar, na którym zidentyfikowano występowanie stanu kryzysowego, rozumianego jako koncentracja negatywnych zjawisk w sferze:

1. **społecznej**

   oraz dodatkowo:

2. **gospodarczej,**
3. **środowiskowej,**
4. **przestrzenno-funkcjonalnej,**
5. **technicznej.**

Elementem dodatkowym w procesie pozyskiwania informacji, zarówno na potrzeby diagnozy, jak też Programu Rewitalizacji, były ankiety oraz konsultacje społeczne[5], prowadzone już na etapie wyznaczania obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji. Badanie miało za zadanie poznanie opinii respondentów na temat obszarów Gminy Supraśl, które wymagają podjęcia działań rewitalizacyjnych.

Diagnoza koncentracji negatywnych zjawisk obejmuje w szczególności kwestie bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

3.3 OBSZAR REWITALIZACJI

Wyznaczony w efekcie przeprowadzonych analiz obszar rewitalizacji w Gminie Supraśl obejmuje swoim zasięgiem 46,7 ha, co odpowiada bardzo niskiemu, bo wynoszącemu 0,2% udziałowi w ogóle powierzchni gminy.

Obszar rewitalizacji zamieszkiwany jest przez 1321 osób. Liczba ta stanowi 9,1% wszystkich mieszkańców gminy.

W obu przypadkach wyznaczony obszar spełnia warunki stawiane przez *Wytyczne* zarówno w zakresie maksymalnego udziału w powierzchni gminy ogółem (20%), jak również udziału w liczbie ludności gminy (30%).

[5] Badania przeprowadzono w oparciu o metodę CAWI, tzn. Computer Assisted Web Interviews. Ankieta była udostępniona w formie papierowej podczas spotkania konsultacyjnego 12 grudnia 2016 roku oraz udostępniona na stronie internetowej: www.suprasl.pl, w zakładce REWITALIZACJA oraz w wersji papierowej w Urzędzie Miejskim w Supraślu. Zaproszenie do udziału w badaniu zamieszczone było również na portalu społecznościowym Facebook oraz które powstały ze względu na potrzeby utworzenia Programu Rewitalizacji i pogłębienia procesu partycypacji społecznej. Wcześniej odbyły się spotkania z grupami przedstawicielskimi, które pozwoliły na poznanie opinii interesariuszy procesu rewitalizacji, wypracowanie wspólnej wizji społecznej.

Tabela 1 Obszar rewitalizacji w Gminie Supraśl

Obszar	Powierzchnia		Ludność	
	ha	Udział w %	Liczba	Udział w %
Podobszar Supraśl	36,7	0,19	1110	7,7
Podobszar Sobolewo	6,0	0,03	211	1,5
Obszar rewitalizacji	42,7	0,23	1321	9,1
Gmina Supraśl	18867,8	100,0	14492	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu

3.4 PODOBSZAR SUPRAŚL

Podobszar Supraśl był największym spośród wyznaczonych podobszarów rewitalizacji. Na obszarze 36,7 ha skupiał on blisko 1,1 tys. mieszkańców. Powierzchnia podobszaru stanowiła zaledwie 0,2% ogółu powierzchni gminy, jednocześnie stanowiąc zdecydowaną większość, bo aż 85,9% całego obszaru rewitalizacji. Jeszcze wyraźniej zarysowuje się dominacja podobszaru Supraśl w przypadku liczby mieszkańców. Przypada nań bowiem 84,0% ogółu ludności zamieszkującego obszar rewitalizacji.
Z punktu widzenia zarówno procesów rewitalizacji jest to zatem obszar kluczowy, na którym powinna koncentrować się zdecydowana większość planowanych do przeprowadzenia działań.

W granice obszaru rewitalizacji weszły następujące ulice:

- 11-go Listopada,
- 3-go Maja,
- Józefa Piłsudskiego,
- Konarskiego z częścią Cieliczańskiej,
- Kościelna,
- ks. Ottona Sidorowicza,
- Ogrodowa,
- Osiedle Robotnicze,
- Posterunkowa,
- Słowackiego,
- Zielona.

3.5 NEGATYWNE ZJAWISKA

3.5.1 Sfera społeczna

Z punktu widzenia zjawisk społecznych, analizowany podobszar rewitalizacji prezentował dużą skalę koncentracji szeregu problemów, bardzo silnie wpływając na skalę degradacji całego obszaru rewitalizacji. Ze wyglądu na dostępność danych szczegółową analizę obszaru rewitalizacji w przypadku sfery społecznej ograniczono do analizy informacji dotyczących powodów wsparcia realizowanego przez MOPS w Supraślu.

Przeprowadzona analiza wskaźnikowa pozwoliła na wyodrębnienie grupy siedmiu negatywnych zjawisk, których natężenie przekroczyło wartość referencyjną i w konsekwencji pozwoliło na stwierdzenie sytuacji kryzysowej. Negatywne zjawiska można było podzielić z punktu widzenia poziomu natężenia poszczególnych wskaźników na dwie grupy:

1. O bardzo wysokim poziomie negatywnych zjawisk tj. przekraczających poziom 150% wartości obliczonej dla całej gminy. Do grupy tej zaliczały się:
    a. Niepełnosprawność

b. Przemoc w rodzinie

c. Bezradność - problemy opiekuńczo-wychowawcze

d. Dożywianie dzieci

2. Wysokim poziomie negatywnych zjawisk tj. mieszczącym się w przedziale od 125% do 150% wartości obliczonej dla całej gminy. W tej klasie wartości znalazły się:

   a. Ubóstwo

   b. Bezrobocie

   c. Alkoholizm

Warto przy tym nadmienić, że dwa pierwsze z wymienionych zjawisk charakteryzowały wskaźniki przekraczające poziom 140% wartości dla całej gminy.

Dodatkowo, analizie poddano wyniki egzaminu gimnazjalnego oraz sprawdzianu w VI klasie SP. Wynik uczniów Zespołu Szkół Sportowych charakteryzowały się w roku 2016 zauważalnie niższym poziomem niż wartości reprezentujące całą gminę (Tabela 3, Tabela 4).

Tabela 2 Negatywne zjawiska społeczne na podobszarze rewitalizacji Supraśl.

Wsparcie MOPS w Supraślu wg powodów	**Podobszar Supraśl**						**Gmina Supraśl**			
	Rodziny			**Osoby w rodzinach**			**Rodziny**		**Osoby w rodzinach**	
	Liczba	**na 1 tys. mieszk,**	**% wartości dla gminy**	**Liczba**	**na 1 tys. mieszk,**	**% wartości dla gminy**	**Liczba**	**na 1 tys. mieszk,**	**Liczba**	**na 1 tys. mieszk,**
Niepełnosprawność	16	14,4	160,9	30	27,0	161,3	132	9,0	247	16,8
Przemoc w rodzinie	10	9,0	142,8	37	33,3	158,5	93	6,3	310	21,0
Bezradność - problemy opiekuńczo-wychowawcze	3	2,7	132,8	11	9,9	153,7	30	2,0	95	6,4
Dożywianie	17	15,3	146,6	52	46,8	153,1	154	10,4	451	30,6
Ubóstwo	9	8,1	121,9	19	17,1	146,7	98	6,6	172	11,7
Alkoholizm	3	2,7	117,2	5	4,5	144,3	34	2,3	46	3,1
Bezrobocie	24	21,6	157,8	46	41,4	135,4	202	13,7	451	30,6

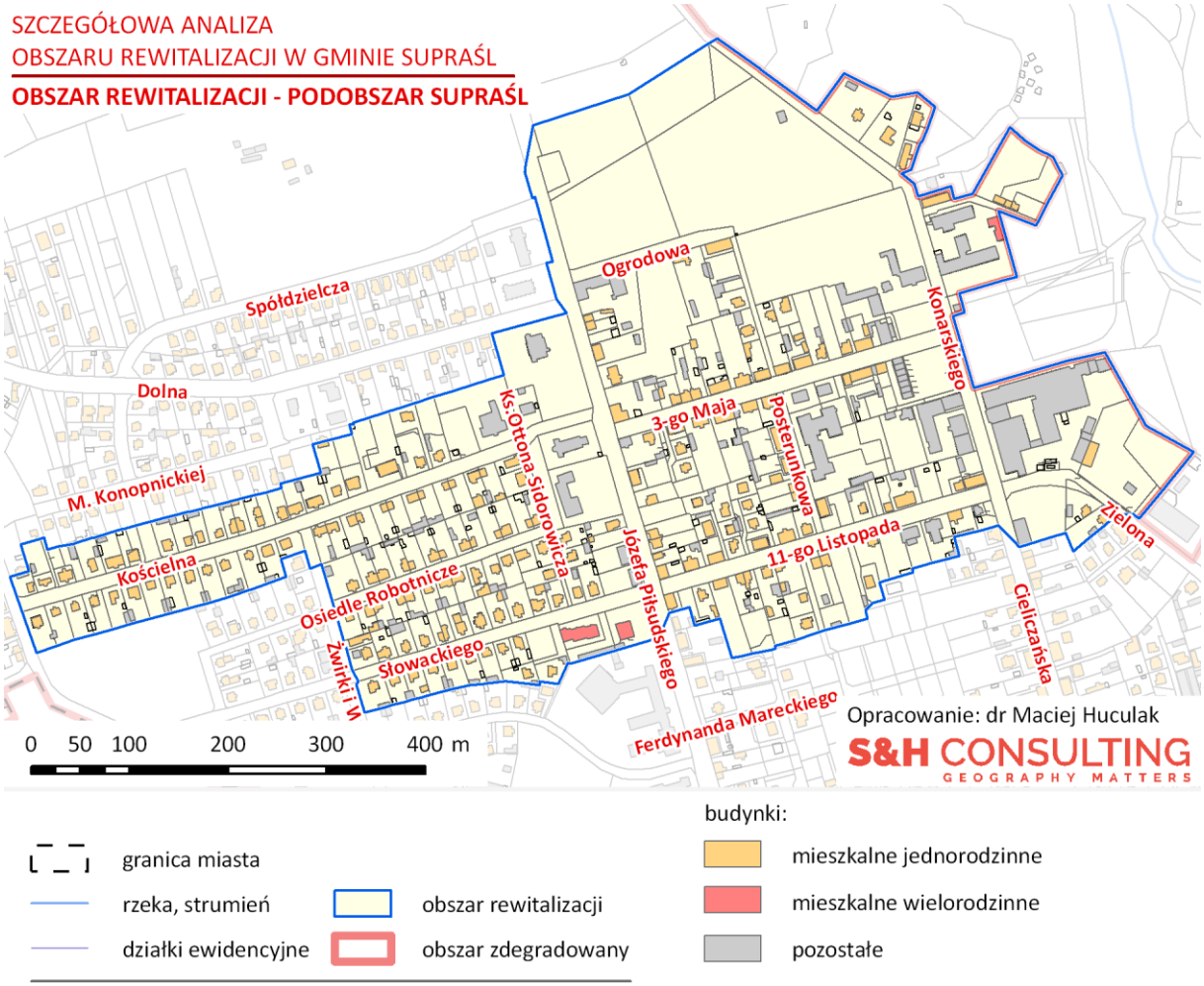

Rysunek 2 Podobszar rewitalizacji Supraśl

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM i BDOT10K

Koncentracja badanych zjawisk na podobszarze rewitalizacji Supraśl była bardzo wysoka lub wysoka i bez wyjątku kształtowała się na poziomie kilkukrotnie przekraczającym wartość 135% wartości dla całej gminy, którą przyjęto za podstawę porównań.

W czterech przypadkach tj. niepełnosprawności, przemocy w rodzinie, problemów opiekuńczo-wychowawczych oraz dożywiania, podobszar rewitalizacji Supraśl odpowiadał za 10% lub więcej spośród występujących na obszarze gminy obserwacji (64%-65%)[6].

Drugim elementem analiz zjawisk społecznych były kwestie związane z poziomem edukacji. Spośród analizowanych wartości jedynie poziom sprawdzianu w VI klasie szkoły podstawowej dla języka angielskiego był wyższy od wartości dla całej gminy. Osłabienie intensywności tych problemów powinno stanąć w centrum planowanego w ramach programu rewitalizacji wsparcia.

[6] Dla liczby rodzin.

Szczegółowe informacje dotyczące analizowanych wskaźników dla sfery społecznej wraz z wartościami obliczonymi dla całego obszaru rewitalizacji prezentują Tabela 2 - Tabela 4.

Tabela 3 Wyniki egzaminu w VI klasie szkoły podstawowej w Sportowej Szkole Podstawowej im. Ferdynanda Mareckiego w Zespole Szkół Sportowych w Supraślu w 2016 r. w %.

Przedmioty/grupy przedmiotów	Szkoła	Gmina	Województwo	Kraj
Język polski i matematyka (ogółem)	**58**	61	63	63
Język polski	**69**	71	71	71
Matematyka	**48**	52	54	54
Język angielski	78	75	70	71

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu.

Tabela 4 Wyniki egzaminu gimnazjalnego w Gimnazjum Sportowym im. Ryszarda Kaczorowskiego w Zespole Szkół Sportowych w Supraślu w 2016 r. w %.

Przedmioty/grupy przedmiotów	Szkoła	Gmina	Województwo	Kraj
Język polski	**59**	62	68	69
Historia i WOS	**43**	45	56	56
Matematyka	**38**	39	49	49
Przedmioty przyrodnicze	**46**	47	52	51
Język angielski podstawowy	**59**	61	66	64

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu.

Profil zjawisk kryzysowych zidentyfikowany w trakcie analizy wskaźnikowej danych MOPS w Supraślu uzupełniono wnioskami płynącymi z przeprowadzonych badań jakościowych, w tym w szczególności badań ankietowych. W ich trakcie zidentyfikowano negatywne zjawiska ze sfery społecznej. Za najważniejsze uznano:

1. Bezrobocie.
2. Niechęć do podjęcia pracy, zbyt duża zależność od MOPR, MOPS, Caritas.
3. Niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym.
4. Emigracja mieszkańców.

Podobszar Supraśl charakteryzuje się występowaniem wysokiego poziomu siedmiu z ośmiu analizowanych grup problemów społecznych.

3.5.2 Sfera gospodarcza

3.5.2.1 *Przedsiębiorczość*

Podobszar Supraśl reprezentuje obszar zurbanizowany stanowiący, jako część głównego ośrodka osadniczego gminy – miasta Supraśl, teren o szczególnym znaczeniu z punktu widzenia szeregu procesów, w tym również gospodarczych.

Potwierdza to również analiza zjawiska przedsiębiorczości na terenie podobszaru. Łącznie zarejestrowanych jest na nim 138 różnego rodzaju podmiotów, z czego 22 to podmioty wpisane do KRS. W konsekwencji daje to wskaźnik przedsiębiorczości odniesiony do 1 tys. osób w wieku produkcyjnym na poziomie wynoszącym ok. 207. Stanowi to prawie 150% wartości wskaźnika dla całej gminy i świadczy o bardzo wysokim poziomie przedsiębiorczości.

Tabela 5 Problemy gospodarcze na podobszarze rewitalizacji Supraśl.

Obszar	Podmioty gospodarcze			Ludność	Przedsiębiorczość	
	CEiDG	KRS	Ogółem	Osoby w wieku produkcyjnym	Wskaźnik na 1 tys. mieszk.	% wartości dla gminy
Podobszar Supraśl	116	22	138	667	206,9	148,2
Gmina Supraśl	**1123**	**210**	**1333**	**9546**	**139,6**	**100,0**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM i in.

3.5.3 Struktura demograficzna

Z punktu widzenia struktury demograficznej, która w istotny sposób może oddziaływać na zachodzące w przyszłości na obszarze rewitalizacji zjawiska gospodarcze, Podobszar Supraśl wykazuje szereg cech kryzysowych. Do najważniejszych należy zaliczyć procesy starzenia się ludności. Skalę tego zjawiska przybliżono za pomocą dwóch wskaźników:

1. Udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności w %.
2. Udziału osób w wieku sędziwym (tj. 80 lat i więcej) w ogóle osób w wieku poprodukcyjnym w %.

W pierwszym z wymienionych przypadków wartość wskaźnika dla podobszaru rewitalizacji Supraśl wyniosła 21,8%, co było poziomem wyraźnie wyższym od skali zjawiska dla całej gminy wynoszącej 15,4%. W konsekwencji wartość ta stanowiła aż 141% wartości dla całej gminy.

Drugi z wymienionych wskaźników osiągnął wartość 27,7% przy wartości dla gminy wynoszącej 20,4%. Jednocześnie udział osób najstarszych w ogóle ludności obszaru rewitalizacji wyniósł prawie dwukrotność analogicznego udziału obliczonego dla całej gminy. Oba wskaźniki potwierdzają więc zaawansowane procesy starzenia się ludności podobszaru rewitalizacji Supraśl.

Tabela 6 Struktura demograficzna na podobszarze rewitalizacji Supraśl.

Grupy wiekowe	Podobszar Supraśl		Gmina Supraśl	
	Liczba	Udział w %	Liczba	Udział w %
Przedprodukcyjny	201	18,1	2828	19,4
Produkcyjny	667	60,1	9515	65,2
Poprodukcyjny	242	21,8	2252	15,4
Sędziwi	67	6,0	459	3,1
Ogółem	1110	100,0	14595	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM i in.

Badania ankietowe pozwoliły ponadto stwierdzić występowanie takich problemów jak:

1. Niedostateczna liczba podmiotów tworzących miejsca pracy.
2. Trudności z pozyskaniem inwestorów na rozwój funkcji uzdrowiskowej i turystycznej.
3. Zbyt mała liczba podmiotów związanych z obsługą ruchu turystycznego.
4. Słaba kondycja finansowa lokalnych przedsiębiorstw.

3.5.4 Sfera środowiskowa

Formy ochrony przyrody

Na podobszarze rewitalizacji Supraśl stwierdzono występowanie takich form ochrony przyrody jak:

- Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej im. profesora Witolda Sławińskiego – cały podobszar.
- Specjalny Obszar Ochrony Puszcza Knyszyńska – cały podobszar.
- Obszar Specjalnej Ochrony Puszcza Knyszyńska – niewielki fragment w północno-wschodniej części podobszaru.

Ponadto, w bezpośrednim sąsiedztwie północno-wschodniej części podobszaru znajduje się grupa kilku pomników przyrody.

Ponadto w roku 2016 przez Centrum Supraśla przeszła nawałnica, której skutki wymagały interwencji zarówno Państwowej, jak też Ochotniczej Straży Pożarnej. Poniżej zamieszczono fotografie ukazujące obraz zniszczeń w Supraślu.

Niekorzystna dla Miasta jest również liczba odnotowanych w ostatnim czasie pożarów i innych awarii . W Gminie Supraśl w roku 2015 odnotowano 62 pożary, w 2016 roku odnotowano już 65 pożarów (dane OSP na dzień 21.11.2016), z tym że w samym mieście odnotowano najwięcej pożarów, w Ogrodniczkach 2, w Ciasnem 2, w Międzyrzeczu 1 pożar, w Lipowym Moście również 1 pożar, w Międzyrzeczu 1 pożar, natomiast przy drodze 676 zanotowano 2 pożary traw. Liczba odnotowanych interwencji z udziałem straży pożarnej wyniosła 87, przy czym dwie inne awarie wymagały interwencji we wsi Henrykowo, a 1 w Woroniczach. Rok 2016 był również niekorzystny dla Supraśla pod względem zagrożeń skutkami klimatycznymi. Do usuwania skutków nawałnicy z dnia 17.06.2016 r. zadysponowano trzy jednostki OSP, które pracowały do 21.06.2016 r., a liczba strażaków ratowników w sumie wyniosła 54 osoby, w wymiarze 480 roboczogodzin. Główne spustoszenia dotyczyły Centrum Miasta Supraśl (fotografia poniżej).

Zdjęcie 3 Powalone drzewa w Supraślu

Źródło: Gazeta Białystok, wyd. z dnia: 18.06.2016; *Supraśl. Obraz po deszczu i wichurze. Jak z dreszczowca*.

3.5.5 Hałas komunikacyjny

Na badanym obszarze nie stwierdzono zagrożenia występowaniem hałasu w skali oznaczającej występowanie kryzysu. Podobszar rewitalizacji znajduje się w całości poza strefą potencjalnego zagrożenia hałasem komunikacyjnym obejmującą obszar w odległości do 200 m od drogi wojewódzkiej 676. Dodatkowo, badania hałasu komunikacyjnego przeprowadzone przez WIOŚ w Białymstoku w 2015 r. w punkcie pomiarowym zlokalizowanym na ulicy Białostockiej w Supraślu wykazały brak przekroczeń norm hałasu zarówno dla pory dziennej, jak i nocnej. W pierwszym z wymienionych przypadków wyniki badań krótkookresowych były w zdecydowanej mierze na poziomie o kilka dB niższym od przyjętych norm hałasu. W drugim tj. w porze nocnej, odnotowano wartości niższe od norm o kilkanaście dB. Brak jest zatem podstaw do stwierdzenia problemów związanych z występowaniem hałasu komunikacyjnego na podobszarze rewitalizacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Białymstoku (*Ocena hałasu…* 2016).

Tabela 7 Hałas komunikacyjny na drodze wojewódzkiej nr 676 w Supraślu w 2015 r.

Nazwa punktu		**Supraśl, ul. Białostocka**					
Data pomiaru		7-8.05.2015	19-20.05.2015	12-13.06.2015	17-18.09.2015	5-6.10.2015	13-14.11.2015
Średnia liczba pojazdów/dobę		5069	5018	6093	6341	5779	3896
Średnia liczba pojazdów lekkich/dobę		4814	4787	5723	5989	5310	3789
Średnia liczba pojazdów ciężkich/dobę		255	231	370	352	469	107
Wyniki pomiarów krótkookresowych	LAeq, D [dB] (6:00-18:00)	62,9	62,9	64,2	68,3	65,3	62,4
	LAeq, D [dB] (18:00-22:00)	60,2	60,7	62,3	61,9	62,2	60,8
	LAeq, N [dB] (22:00-6:00)	41,5	43,3	42,1	43,9	44,7	40,4
Przekroczenia dopuszczalnej wartości wskaźnika	LAeq, D [dB] (6:00-22:00	-					

oceny hałasu	)	

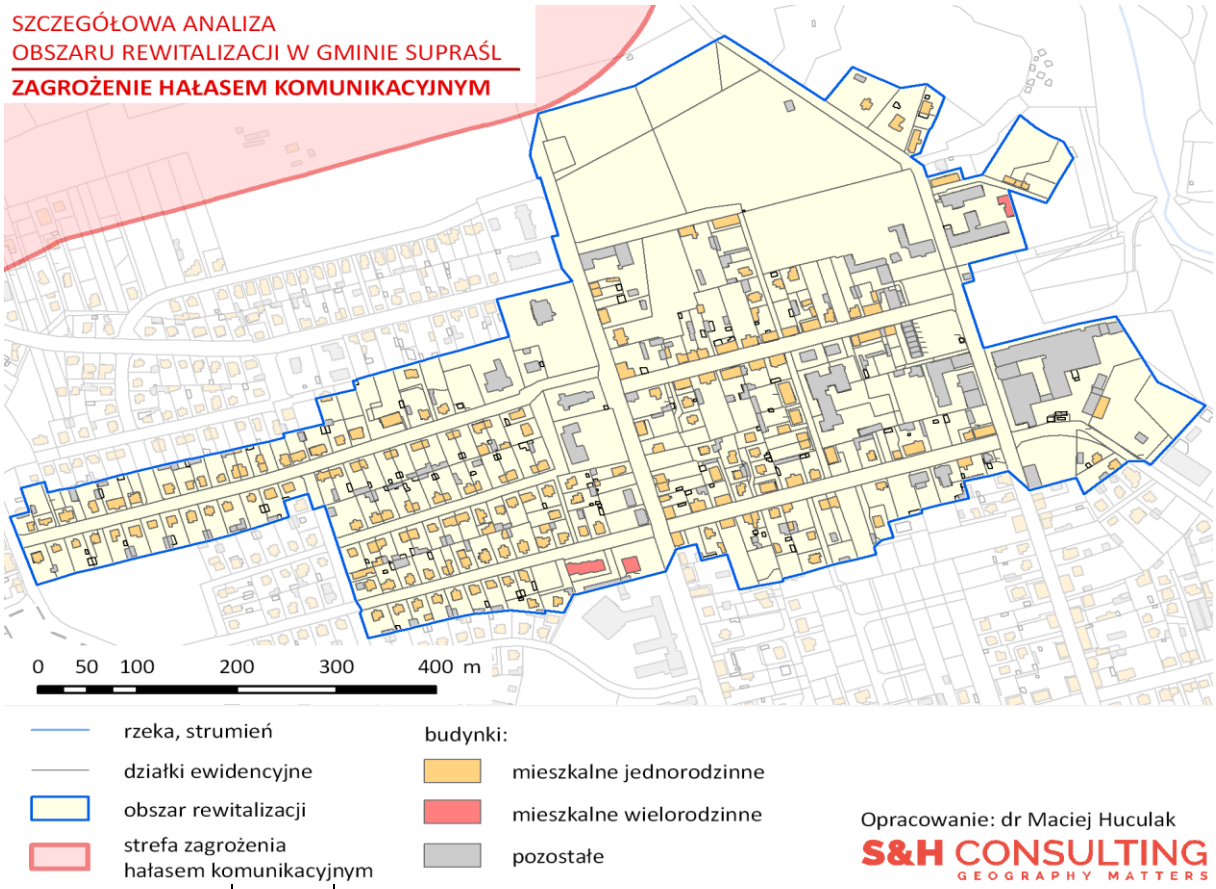

	LAeq, N [dB] (22:00-6:00)	-

3.5.6 Wyroby zawierające azbest

Drugim z badanych w sferze środowiskowej zagadnień było rozmieszczenie wyrobów zawierających azbest.

Szczegółowa analiza rozmieszczania wyrobów zawierających azbest przedstawiona została na Rysunku 1.3.3. Jakkolwiek w skali całej gminy podobszar Supraśl nie stanowi terenu o szczególnej koncentracji wyrobów zawierających azbest, to jednak stwierdzono znaczące wielkości takich materiałów zlokalizowane w bezpośredniej bliskości budynków użyteczności publicznej oraz na lub w pobliżu wielorodzinnych budynków mieszkaniowych. Stan taki należy określić jako niezadawalający oraz wymagający podjęcia działań

zmierzających do usunięcia wyrobów stwarzających zagrożenia dla zdrowia mieszkańców podobszaru rewitalizacji.

Działaniem podstawowym powinno być w tym przypadku usunięcie wyrobów azbestowych w szczególności z:

1. Wielorodzinnych budynków mieszkalnych i ich bezpośredniego otoczenia.

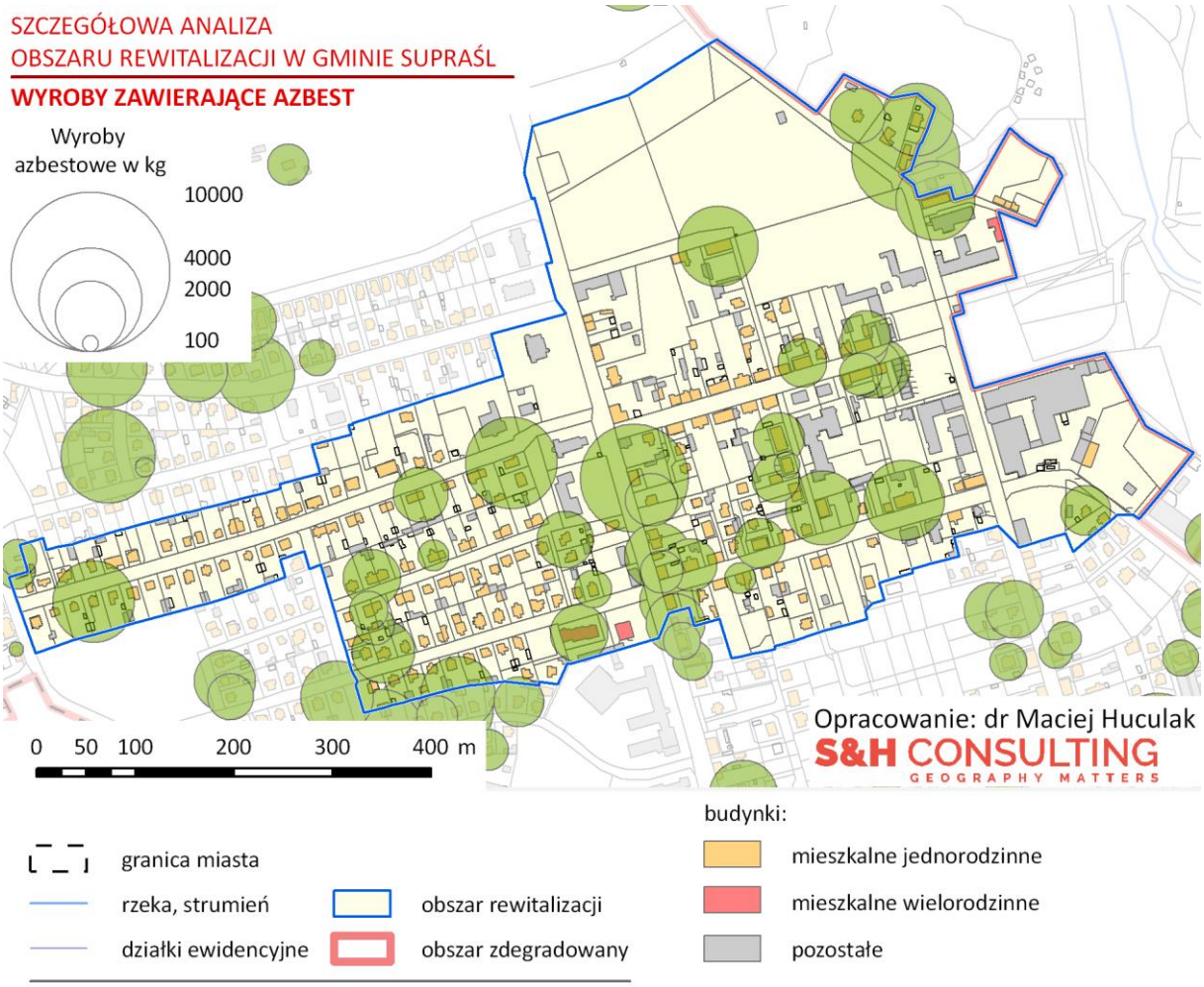

Rysunek 4 Rozmieszczenie wyrobów azbestowych na podobszarze rewitalizacji Supraśl

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu, BDOT10K, EGiB i in.

Badania ankietowe pozwoliły ponadto stwierdzić występowanie takich problemów jak:

1. Niska jakość wód.
2. Zanieczyszczenie gleby.
3. Uciążliwy hałas.
4. Niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

3.5.7 SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

3.5.7.1 *Układ komunikacyjny*

Na układ komunikacyjny podobszaru rewitalizacji Supraśl składają się dwie drogi powiatowe oraz pełniąca funkcje uzupełniające sieć dróg gminnych.
Funkcje ponadlokalne pełni zlokalizowana we wschodniej części podobszaru droga powiatowa nr 1433B Królowy Most - Kołodno - Pałatka - Cieliczanka - Supraśl (ul. Cieliczańska, Konarskiego, Klasztorna). W pewnym stopniu decyduje ona o ruchu tranzytowym przebiegającym przez podobszar rewitalizacji.

Pozostałe drogi pozostające w zarządzie powiatu pełnią funkcje typowo lokalne. Zaliczają się do nich drogi o nr:

- 2389B – ulica Józefa Piłsudskiego,
- 2390B – ulica Dolna,
- 2391B – ulica Nowa, aleja Niepodległości.

Dwie ostatnie z wymienionych stanowią odpowiednio: fragment północnej granicy podobszaru oraz zachodnią jego granicę.

W przypadku wschodniej części podobszaru wyraźnie zarysowuje się problem niedostosowania istniejącego układu komunikacyjnego do pełnionych funkcji o zasięgu ogólnogminnym. Skutkuje to problemami wynikającymi m.in. z braku odpowiedniej liczby miejsc parkingowych.

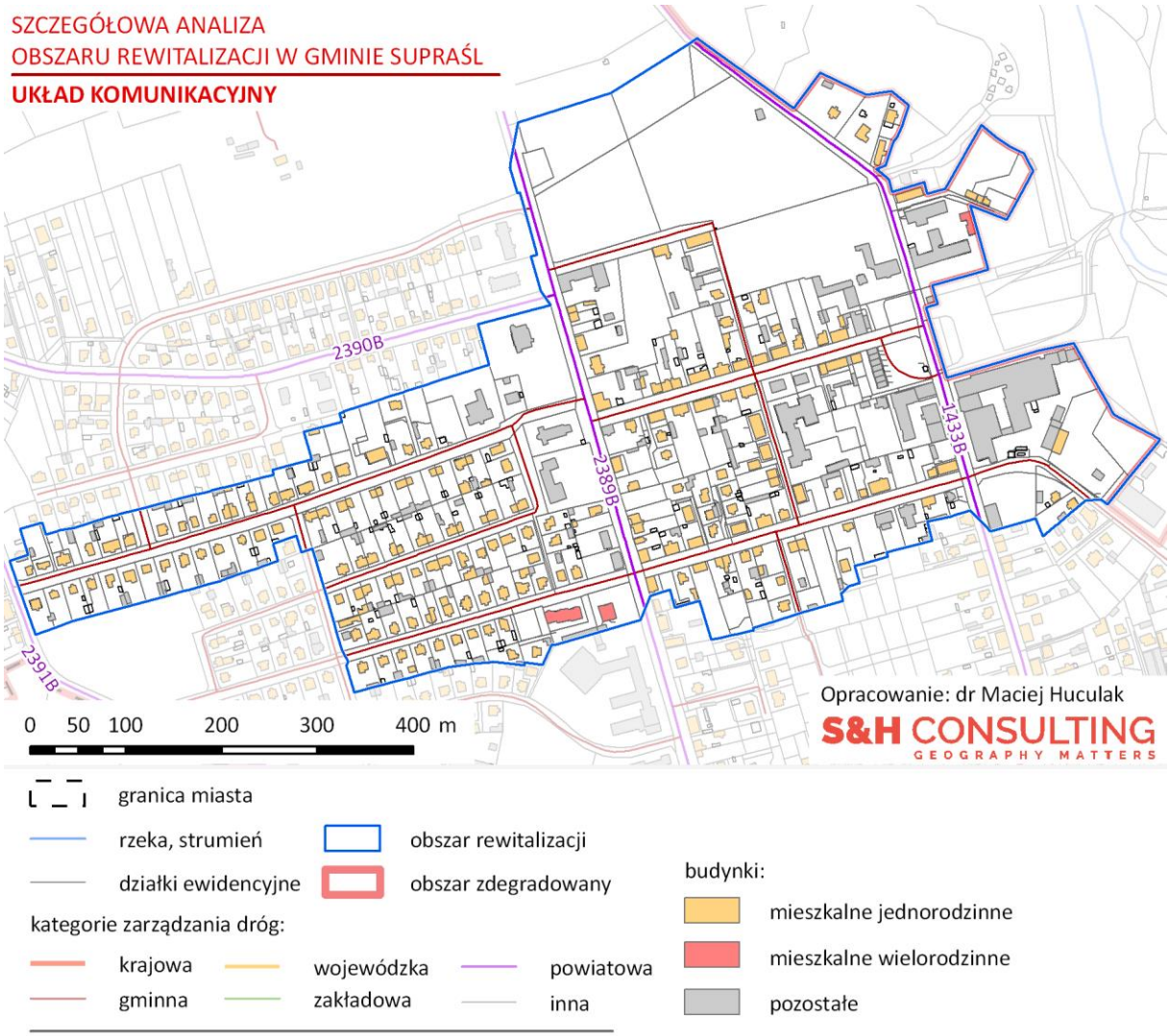

Rysunek 5 Układ komunikacyjny na podobszarze rewitalizacji Supraśl.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu, BDOT10K, EGiB i in.

3.5.8 Struktura przestrzenno-funkcjonalna

Z punktu widzenia struktury przestrzennej podobszar rewitalizacji można podzielić na trzy zasadnicze części. Są to:

1. Część zachodnia o przeważającej zabudowie jednorodzinnej
2. Część centralna, którą stanowi zabudowa zachodniej pierzei ulicy Józefa Piłsudskiego związana z różnego rodzaju funkcjami publicznymi (funkcje kulturalne, religijne, usługi zdrowotne i in.) wraz z przylegającymi do niej obszarami: zabudowy wielorodzinnej przy ulicy Słowackiego oraz usług publicznych przy ulicy Kościelnej (Teatr Wierszalin).
3. Część wschodnia, położona zasadniczo na wschód od głównej osi podobszaru rewitalizacji - ulicy Józefa Piłsudskiego, obejmująca obszar o mieszanych funkcjach. Silnie zarysowanej funkcji mieszkaniowej, w głównej mierze o charakterze jednorodzinnym towarzyszy szereg innych funkcji takich jak: edukacyjne (Zespół Szkół), usług publicznych (Urząd Miasta), usługowych, czy przemysłowych oraz wyraźny zespół terenów zielonych w północnej części podobszaru.

Sam układ przestrzenno-funkcjonalny Podobszaru nie generuje problemów i stanowi wyraźnie o jego potencjale z punktu widzenia planowanych procesów rewitalizacji. Co więcej, wschodnia część podobszaru rewitalizacji jest objęta obszarową formą ochrony konserwatorskiej poprzez wpisanie zabytkowego układu urbanistycznego do wojewódzkiego rejestru zabytków.

Negatywne zjawiska dotyczące zagadnień przestrzenno-funkcjonalnych, innych niż infrastruktura sieciowa, objawiły się natomiast w wymiarze jakościowym zagospodarowania przestrzeni podobszaru. W ramach przeprowadzonych badań jakościowych, zidentyfikowano w tym zakresie takie problemy jak:

1. Niedostosowanie infrastruktury społecznej do potrzeb dwóch głównych grup użytkowników tj. dzieci i młodzieży oraz osób starszych np. zły stan nawierzchni chodników, brak wind, obecność barier architektonicznych itd.
2. Niedostosowanie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej do potrzeb dwóch głównych grup użytkowników tj. dzieci i młodzieży oraz osób starszych.
3. Występowanie barier architektonicznych.
4. Braki w oświetleniu niektórych przestrzeni publicznych sprzyjające niskiemu poczuciu bezpieczeństwa w takiej okolicy.
5. Brak uporządkowania przestrzeni przy budynkach mieszkalnych wielorodzinnych.
6. Braki w infrastrukturze społecznej.

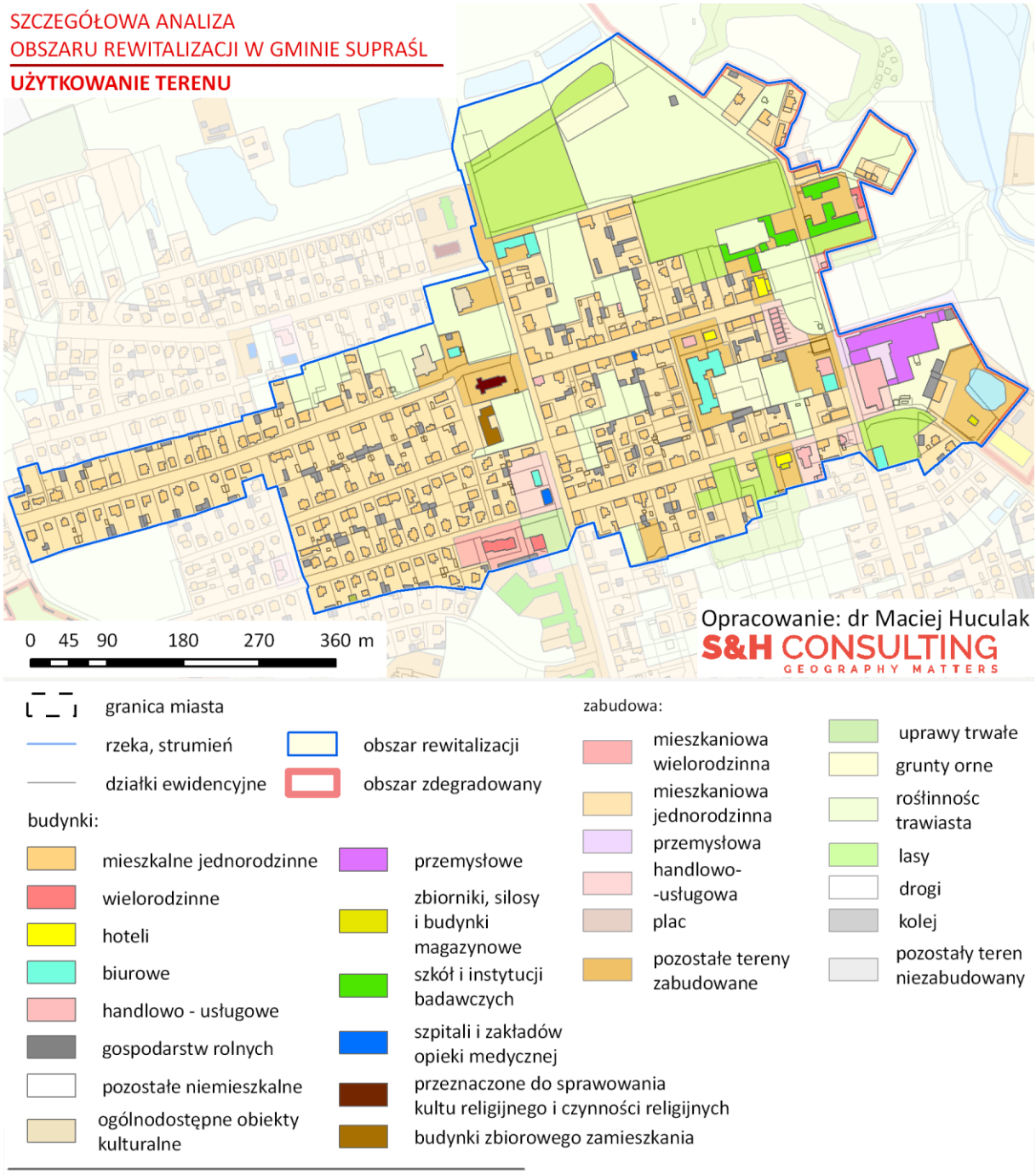

Rysunek 6 Użytkowanie terenu na podobszarze rewitalizacji Supraśl.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu, BDOT10K, EGiB i in.

3.5.9 Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Sieć infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na obszarze rewitalizacji nie wykazuje zasadniczych braków. Zauważalny jest jedynie brak kanalizacji na granicy podobszaru wzdłuż ulicy Żwirki i Wigury. W skali całej gminy podobszar rewitalizacji Supraśl wypada pod względem stopnia wyposażenia w tego rodzaju infrastrukturę sieciową, bardzo dobrze.

Rysunek 7 Sieć wodno-kanalizacyjna na terenie miasta Supraśl.

Badania ankietowe pozwoliły ponadto stwierdzić występowanie takich problemów jak:

1. Niedostosowanie infrastruktury i przestrzeni do funkcji turystycznej/uzdrowiskowej.
2. Brak infrastruktury na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej.
3. Brak miejsc zapewniających opiekę nad dziećmi do 3 lat.
4. Niedostateczna baza lokalowa do rozwoju inicjatyw kulturalnych/organizacji wolnego czasu.
5. Zły stan infrastruktury drogowej.
6. Zbyt mała liczba mieszkań komunalnych.

3.5.10 Sfera techniczna

Wskaźniki analizowane dla sfery technicznej w diagnozie delimitacyjnej odnosiły się do dwóch zasadniczych grup zagadnień. Były to:

1. Dziedzictwo kulturowo-materialne.
2. Mieszkaniowy zasób komunalny.

W obu przypadkach, zastosowane wskaźniki oddawały jednocześnie skalę wyzwań i problemów związanych z wymienionymi kwestiami, jak również stanowiły o potencjale do prowadzenia działań z zakresu rewitalizacji.

3.5.10.1 *Mieszkaniowy zasób komunalny*

Podobszar Supraśl koncentrował około połowy całego mieszkaniowego zasobu komunalnego w Gminie Supraśl. Poziom jego koncentracji był widoczny zarówno w zakresie liczby budynków z mieszkaniami komunalnymi, liczby lokali, izb w lokalach, ich powierzchni oraz liczby osób je zamieszkujących. W przedostatnim z wymienionych przypadków poziom koncentracji był najwyższy i wyniósł 55% ogółu liczby izb. Dla odmiany najmniejszy był w przypadku liczby samych lokali i wynosił prawie 46%.
Gros z tego zasobu koncentrowało się w rejonie na wschód od głównej osi podobszaru, którą stanowi ulica Józefa Piłsudskiego. Na zachód od niej znalazł się jedynie jeden budynek wielorodzinny położony przy ulicy Słowackiego.

Tabela 8 Mieszkaniowy zasób komunalny na podobszarze rewitalizacji Supraśl.

Obszar		Podobszar Supraśl	Gmina Supraśl
Budynki	Liczba	7	15
	Udział w %	46,7	100,0
Lokale	Liczba	17	37
	Udział w %	45,9	100,0
Izby	Liczba	41	74
	Udział w %	55,4	100,0
Osoby	Liczba	41	76
	Udział w %	53,9	100,0
Powierzchnia lokali	m^2	624,6	1239,8
	Udział w %	50,4	100,0

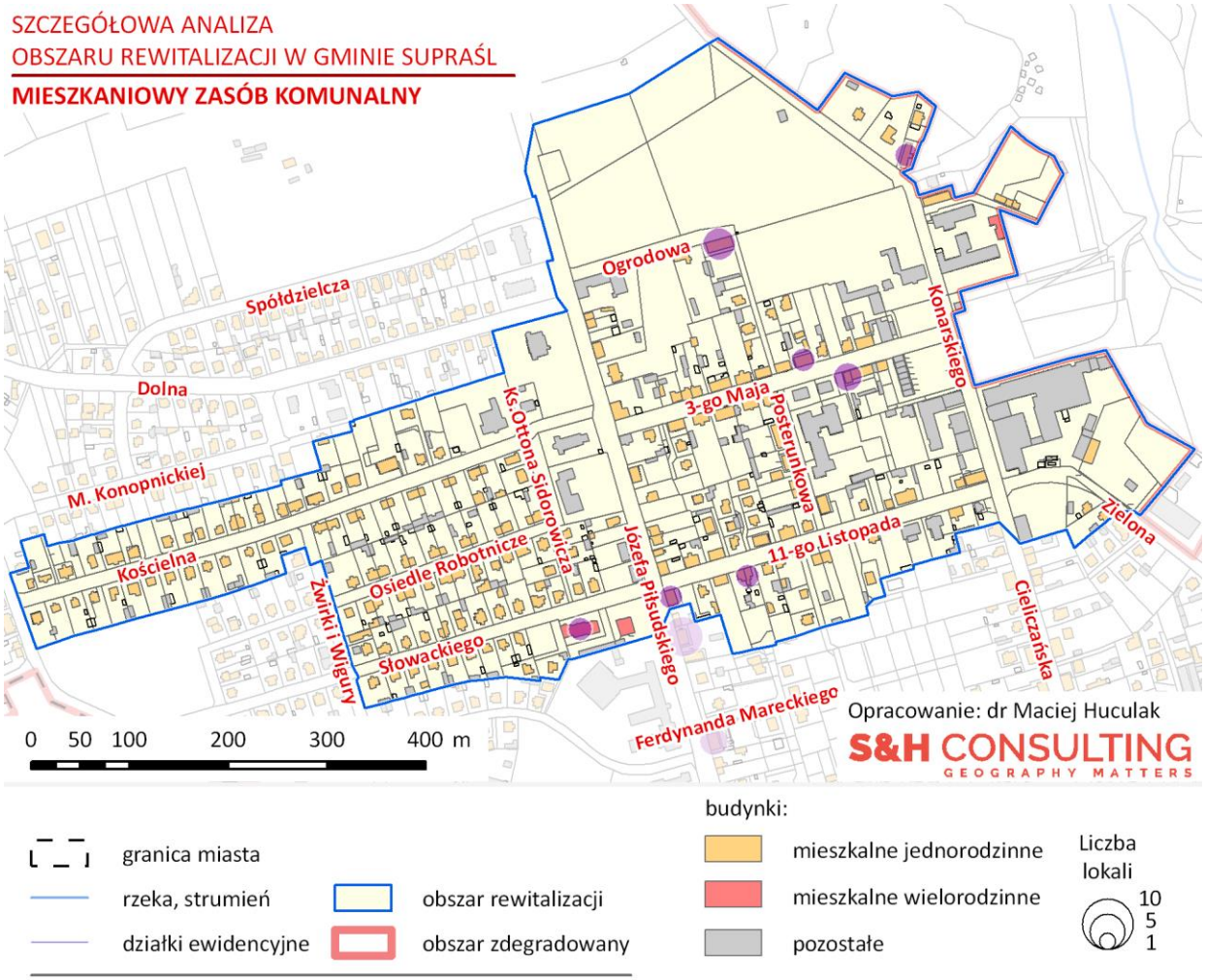

Rysunek 8 Mieszkaniowy zasób komunalny na podobszarze rewitalizacji Supraśl.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu, EGiB i in.

3.5.10.2 *Dziedzictwo materialno- kulturowe*

Na podobszar Supraśl przypadała duża część, bo aż 54 z ogólnej liczby 125 nieruchomych obiektów zabytkowych wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków, Gminnej Ewidencji Zabytków lub wojewódzkiej ewidencji zabytków. Zasób ten stanowił przytłaczającą 43% ogółu obiektów zabytkowych w gminie, nie licząc zabytków archeologicznych.

Podobszar rewitalizacji Supraśl odpowiada również za 19,9 ha z 43,7 ha ogółu powierzchni zabytkowego układu urbanistycznego miasta. W konsekwencji daje to udział na poziomie 45% ogółu jego powierzchni.

Tabela 9 Zasób zabytkowy na podobszarze rewitalizacji Supraśl

	Zabytki		**Układ urbanistyczny**	
	Liczba	**Udział w ogóle w %**	**Powierzchnia**	**Udział w ogóle w %**
Podobszar Supraśl	54	43,2	19,9	45,6
Podobszar Sobolewo	1	0,8	-	-
Gmina Supraśl	**125**	**100**	**43,7**	**100**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu

Dziedzictwo materialno-kulturowe obecne na podobszarze rewitalizacji stanowi jeden z jego największych atutów i potencjałów. Jednocześnie, jego właściwe wykorzystanie w procesie rewitalizacji, ze względu na dużą skalę tego zjawiska będzie jednym z zasadniczych wyzwań stojących przed tym procesem.

Badania ankietowe pozwoliły ponadto stwierdzić występowanie takich problemów jak:

1. Zły stan budynków użyteczności publicznej (szkoły, urzędy, świetlice, kościoły, itp.).
2. Zły stan zabytków, degradacja techniczna zabytków, obiektów cennych historycznie.
3. Mała liczba obiektów dostosowanych do norm dotyczących energooszczędności i ochrony środowiska.
4. Bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych.

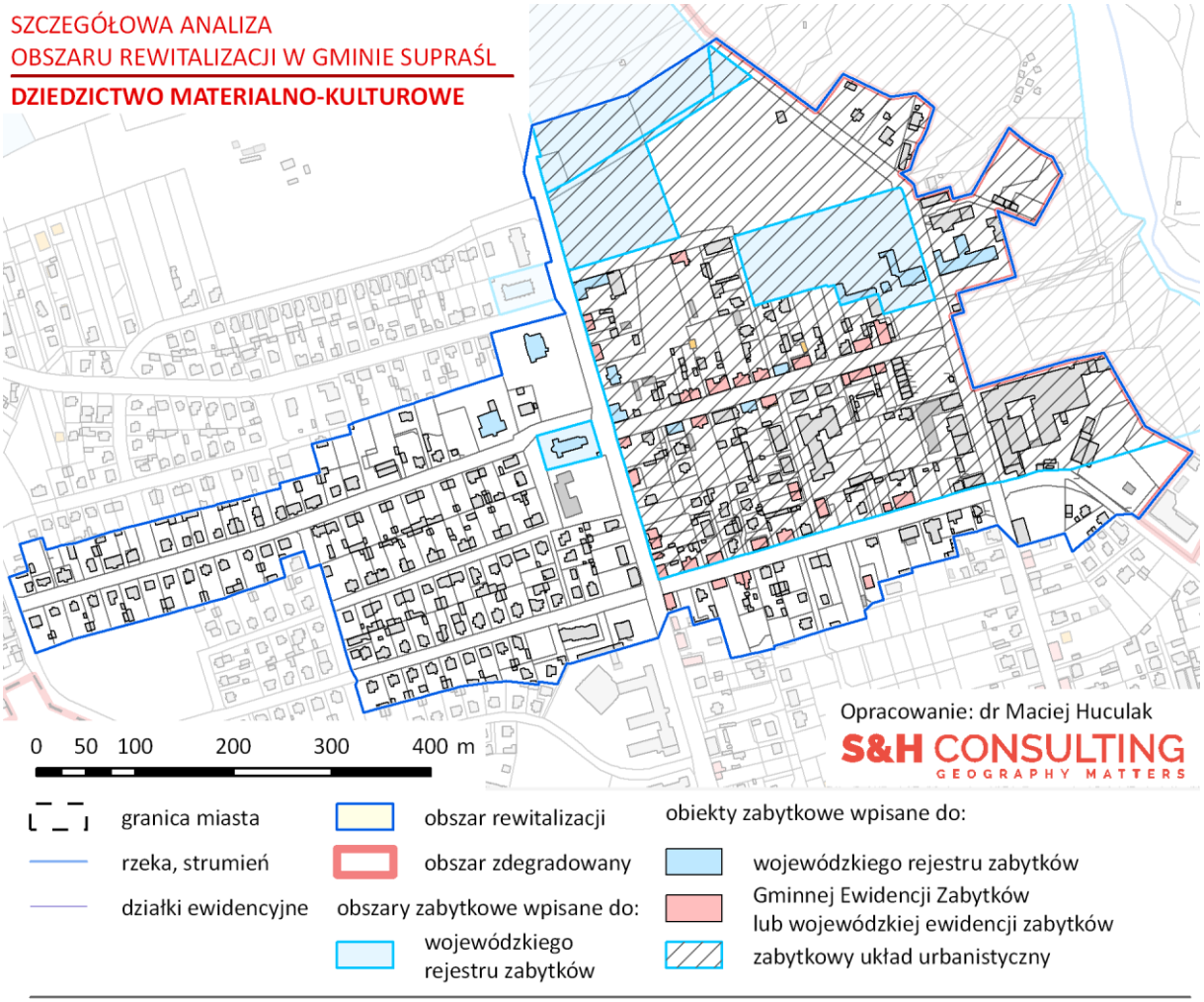

Rysunek 9 Dziedzictwo kulturowo-materialne na podobszarze rewitalizacji Supraśl.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu, EGiB i in.

3.5.11 POTRZEBY

Przeprowadzone badania i analizy pozwoliły na zidentyfikowanie na podobszarze Supraśl następujących potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych:

1. Przeciwdziałanie problemom alkoholowym.
2. Wsparcie procesów wychodzenia z bezrobocia.
3. Prowadzenie kompleksowej, aktywnej polityki senioralnej.
4. Ograniczenie ubóstwa i uzależnienia od pomocy społecznej.
5. Poprawa oferty usług skierowanej do osób długotrwale chorych i niepełnosprawnych.
6. Poprawa poziomu edukacji dzieci i młodzieży.
7. Modernizacja kluczowych przestrzeni publicznych (parki, place i in.).
8. Uzupełnienie braków w infrastrukturze społecznej, modernizacja istniejącej oraz poszerzenie zakresu dostępnych usług wraz z poprawą ich jakości.
9. Wykorzystanie bogatej oferty działań kulturalnych do działań animacyjnych.
10. Wykorzystanie potencjału obiektów zabytkowych.
11. Remonty lokali i budynków komunalnych i poprawa ich efektywności energetycznej.
12. Usunięcie wyrobów zawierających azbest z bezpośredniego otoczenia kluczowych przestrzeni publicznych infrastruktury społecznej oraz zabudowy wielorodzinnej.
13. Poprawa funkcjonalności i bezpieczeństwa w zakresie rozwiązań komunikacyjnych i stanu infrastruktury komunikacyjnej.
14. Utworzenie dodatkowego oddziału żłobkowo-przedszkolnego umożliwiające rodzicom podjęcie zatrudnienia.
15. Zlikwidowanie barier architektonicznych poprzez budowę podjazdów dla wózków inwalidzkich i dziecięcych.
16. Aktywizacja i integracja społeczna, kształcenie, edukowanie, kulturyzacja (mówiąc bardzo oględnie).
17. Usprawnienie działalności turystyczno-wypoczynkowo-zdrowotnej podmiotów związanych z obsługą ruchu turystycznego.

Deficyty, które dostrzegają mieszkańcy to:

- Zbyt krótkie godziny pracy świetlic szkolnych, szczególnie w szkołach wiejskich.
- Mała aktywność świetlic wiejskich: brak animatora, niewielka oferta zajęć pozalekcyjnych w świetlicach wiejskich.
- Problem z dowozem dzieci na zajęcia pozalekcyjne (ograniczony dowóz do szkół ograniczający się jedynie do godzin lekcyjnych; niewystarczający transport publiczny; brak autobusów).
- Brak oferty skierowanej do dzieci podczas ferii i wakacji (np. półkolonie). Problem został częściowo rozwiązany podczas pilotażowej organizacji wypoczynku w czasie wakacji w roku 2016.
- Niewystarczający dostęp do specjalistycznej służby zdrowia.

3.5.12 POTENCJAŁY

Do głównych potencjałów zidentyfikowanych w trakcie szczegółowej analizy podobszaru rewitalizacji Supraśl należały:

1. Czytelny, zabytkowy układ przestrzenny obszaru.
2. Bogate i wielokulturowe dziedzictwo materialne i duchowe podobszaru.
3. Względnie duża intensywność wykorzystania terenu.
4. Obecność kluczowych przestrzeni publicznych (Park Miejski, Rynek itd.).
5. Koncentracja, w skali miasta funkcji ponadlokalnych (administracyjnych, kulturalnych, oświatowych, handlowych i in.).
6. Obecność szeregu obiektów infrastruktury społecznej.
7. Bogaty zasób obiektów dziedzictwa materialno-kulturowego.
8. Koncentracja blisko połowy komunalnego zasobu mieszkaniowego.
9. Dobrze rozwinięta sieć wodno-kanalizacyjna.
10. Dobra sytuacja w zakresie hałasu komunikacyjnego – brak problemu.

3.5.13 PODOBSZAR SOBOLEWO

Podobszar Sobolewo był drugim spośród wyznaczonych w Gminie Supraśl podobszarów rewitalizacji. Na obszarze 6,0 ha zamieszkiwało 211 osób. Powierzchnia podobszaru odpowiadała za 0,2% ogółu powierzchni gminy, jednocześnie stanowiąc 14,1% całego obszaru rewitalizacji. Udział podobszaru Sobolewo w ogólnej liczbie mieszkańców kształtował się na poziomie 1,5%. Analogiczny udział w ogólnej liczbie mieszkańców obszaru rewitalizacji wyniósł 16,0%.

Podobszar Sobolewo wyróżniał się wysoką koncentracją niektórych, negatywnych zjawisk społecznych usług oraz obecnością ważnego obiektu infrastruktury społecznej jakim była filia ośrodka kultury - świetlica.

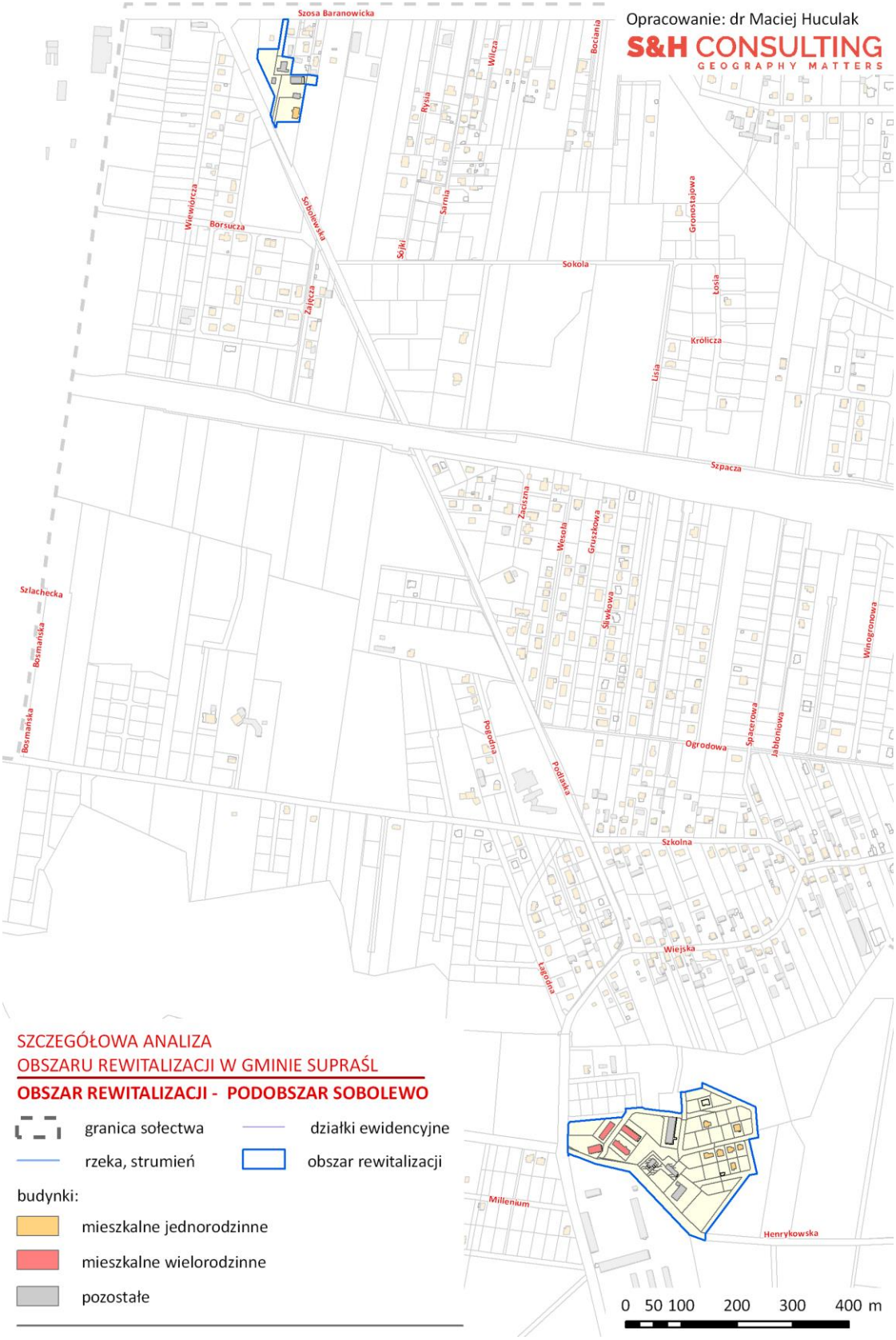

Rysunek 10 Podobszar rewitalizacji Sobolewo.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM i in.

3.6 NEGATYWNE ZJAWISKA

3.6.1 Sfera społeczna

Z punktu widzenia zjawisk społecznych, analizowany podobszar rewitalizacji prezentował bardzo wysoką skalę koncentracji szeregu problemów. Ich intensywność w niektórych przypadkach potrafiła wpływać istotnie na skalę degradacji całego obszaru rewitalizacji. Ze wyglądu na dostępność danych szczegółową analizę obszaru rewitalizacji w przypadku sfery społecznej ograniczono do analizy informacji dotyczących powodów wsparcia realizowanego przez MOPS w Supraślu.

Przeprowadzona analiza wskaźnikowa pozwoliła na wyodrębnienie grupy siedmiu negatywnych zjawisk, których natężenie przekroczyło wartość referencyjną i w konsekwencji pozwoliło na stwierdzenie sytuacji kryzysowej. Negatywne zjawiska ze względu na wyjątkowe wysoki poziom natężenia poszczególnych wskaźników przypisano wszystkie do jednej grupy tj. o bardzo wysokim poziomie negatywnych zjawisk tj. przekraczającym poziom 150% wartości. Znalazły się w niej zatem kolejno:

1. Ubóstwo
2. Bezradność - problemy opiekuńczo-wychowawcze
3. Niepełnosprawność
4. Dożywianie
5. Bezrobocie
6. Alkoholizm

Jedynym z pośród zjawisk, który tylko nieznacznie przekroczył wartość referencyjną dla miasta było zjawisko przemocy w rodzinie.

Podobszar Sobolewo charakteryzuje się występowaniem bardzo wysokiego poziomu sześciu z ośmiu analizowanych grup problemów społecznych. Jedyną grupą problemów, w której nie odnotowano zjawisk kryzysowych był poziom edukacji. Przemoc w rodzinie nieznacznie tylko przekraczała poziom obserwowany na terenie całej gminy.

Koncentracja badanych zjawisk na podobszarze rewitalizacji była bardzo wysoka lub wysoka i dla wymienionych siedmiu negatywnych zjawisk bez wyjątku kształtowała się na poziomie kilkukrotnie przekraczającym wartości poszczególnych wskaźników dla całej gminy, które przyjęto za podstawę porównań.

Wyjątkowymi przypadkami były zjawiska: ubóstwa oraz problemy opiekuńczo-wychowawcze. W pierwszym z wymienionych przypadków analizowany wskaźnik przekroczyły wartość referencyjną kilkunastokrotnie (!). Względnie nieduży obszar ulicy Henrykowskiej zamieszkały przez 211 osób odpowiadał odpowiednio za 20,0% ogółu osób w rodzinach pobierających wsparcie z MOPS z takich powodów na terenie całej gminy. W

przypadku drugiego z wymienionych problemów poziom jego intensywności był prawie dziesięciokrotnie wyższy od wartości dla gminy.

Poziomem ponad czterokrotności wartości referencyjnej charakteryzowały się kwestie związane z niepełnosprawnością i dożywianiem.

Szczegółowe informacje dotyczące analizowanych wskaźników dla sfery społecznej wraz z wartościami obliczonymi dla całego obszaru rewitalizacji prezentuje Tabela 10.

Tabela 10 Problemy społeczne na podobszarze rewitalizacji Sobolewo

	Podobszar Sobolewo						Gmina Supraśl			
	Rodziny			Osoby w rodzinach			Rodziny		Osoby w rodzinach	
	Liczba	na 1 tys. mieszk,	% wartości dla gminy	Liczba	na 1 tys. mieszk,	% wartości dla gminy	Liczba	na 1 tys. mieszk,	Liczba	na 1 tys. mieszk,
Ubóstwo	12	56,9	855,3	28	132,7	1137,1	98	6,6	172	11,7
Bezradność - problemy opiekuńczo-wychowawcze	6	28,4	1397,0	13	61,6	955,8	30	2,0	95	6,4
Niepełnosprawność	5	23,7	264,6	16	75,8	452,5	132	9,0	247	16,8
Dożywianie	9	42,7	408,2	28	132,7	433,6	154	10,4	451	30,6
Bezrobocie	7	33,2	242,0	17	80,6	263,3	202	13,7	451	30,6
Alkoholizm	1	4,7	205,4	1	4,7	151,8	34	2,3	46	3,1
Przemoc w rodzinie	1	4,7	75,1	5	23,7	112,7	93	6,3	310	21,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu i in.

Dodatkowo, analizie poddano wyniki egzaminu gimnazjalnego oraz sprawdzianu w VI klasie SP. Wyniki uczniów Zespołu Szkół im. Elizy Orzeszkowej w Sobolewie charakteryzowały się w roku 2016, w większości przypadków, poziomem zauważalnie zbliżonym do wyników dla całej gminy lub nawet nieznacznie od niego wyższym. Wyniki niższe odnotowano jedynie w przypadku przedmiotu język angielski dla egzaminu przeprowadzonego w VI klasie szkoły podstawowej (Tabela 11, Tabela 12). W przypadku zjawiska poziomu edukacji analizowane dane nie pozwoliły na stwierdzenie na podobszarze rewitalizacji sytuacji kryzysowej.

Głównymi przyczynami procesów degradacji społecznej podobszaru Sobolewo, były procesy restrukturyzacji Państwowego Gospodarstwa Rolnego, na terenie którego zlokalizowana była zabudowa wielorodzinna podobszaru rewitalizacji.

Typowo najemny charakterem wykonywanej wcześniej pracy wpłynął na ukształtowanie się postaw bierności wielu aspektach życia mieszkańców. Procesowi temu mógł z kolei

towarzyszyć szereg innych negatywnych zjawisk uniemożliwiających poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej większości mieszkańców.
Szczegółowe informacje dotyczące analizowanych wskaźników dla sfery społecznej wraz z wartościami obliczonymi dla całego obszaru rewitalizacji prezentują Tabela 10 - Tabela 12

Tabela 11 Wyniki egzaminu w VI klasie szkoły podstawowej w Szkole Podstawowa w Zespole Szkół im. Elizy Orzeszkowej w Sobolewie w 2016 r. w %.

Przedmioty/grupy przedmiotów	Szkoła	Gmina	Województwo	Kraj
Język polski i matematyka (ogółem)	63	61	63	63
Język polski	73	71	71	71
Matematyka	52	52	54	54
Język angielski	**74**	75	70	71

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu.

Tabela 12 Wyniki egzaminu gimnazjalnego w Gimnazjum w Sobolewie w Zespole Szkół im. Elizy Orzeszkowej w Sobolewie w 2016 r. w %.

Przedmioty/grupy przedmiotów	Szkoła	Gmina	Województwo	Kraj
Język polski	66	62	68	69
Historia i WOS	48	45	56	56
Matematyka	39	39	49	49
Przedmioty przyrodnicze	49	47	52	51
Język angielski podstawowy	65	61	66	64

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu i in.

Badania ankietowe pozwoliły ponadto stwierdzić występowanie takich problemów jak:

1. Przestępczość, w tym chuligaństwo, przestępczość młodocianych.
2. Przemoc w rodzinie.
3. Mała liczba miejsc oferujących zagospodarowanie czasu wolnego.

3.6.2 Sfera gospodarcza

3.6.2.1 *Przedsiębiorczość*

Podobszar Sobolewo to niewielki obszar rewitalizacji położony na terenie wiejskim. Z punktu widzenia procesów gospodarczych nie posiada on istotnego znaczenia. Charakter jego zabudowy mieszkaniowej tj. zabudowa wielorodzinna po d. PGR sugeruje występowanie problemów z zakresu sfery gospodarczej, w szczególności w zakresie przedsiębiorczości.

Potwierdza to przeprowadzona analiza zjawiska przedsiębiorczości na terenie podobszaru. Łącznie zarejestrowane są na nim zaledwie 2 podmioty gospodarcze, przy czym brak jest podmiotów wpisanych do KRS. W konsekwencji daje to wskaźnik przedsiębiorczości odniesiony do 1 tys. osób w wieku produkcyjnym na poziomie wynoszącym tylko ok. 14,6. Stanowi to ledwie 10% wartości wskaźnika dla całej gminy i świadczy o wyjątkowo niskim poziomie przedsiębiorczości.

Tabela 13 Problemy gospodarcze na podobszarze rewitalizacji Sobolewo.

Obszar	Podmioty gospodarcze			Ludność	Przedsiębiorczość	
	CEiDG	KRS	Ogółem	Osoby w wieku produkcyjnym	Wskaźnik na 1 tys. mieszk.	% wartości dla gminy
Podobszar Sobolewo	2	0	2	137	14,6	10,5
Gmina Supraśl	**1123**	**210**	**1333**	**9546**	**139,6**	**100,0**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu i in.

3.6.3 Struktura demograficzna

Z punktu widzenia struktury demograficznej, która w istotny sposób może oddziaływać na zachodzące w przyszłości na obszarze rewitalizacji zjawiska gospodarcze, podobszar Sobolewo nie wykazuje w tym względzie żadnych przejawów stanów kryzysowych.

Procesy starzenia się ludności podobszaru przybliżono za pomocą dwóch wskaźników:

1. Udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności w %.
2. Udziału osób w wieku sędziwym (tj. 80 lat i więcej) w ogóle osób w wieku poprodukcyjnym w %.

W pierwszym z wymienionych przypadków wartość wskaźnika dla podobszaru rewitalizacji Sobolewo wyniosła 10,4%, co było poziomem zdecydowanie niższym od poziomu zjawiska dla całej gminy (15,4%).

Drugi wymienionych wskaźników osiągnął wartość 4,5% przy wartości dla gminy wynoszącej 20,4%. Tym samym udział osób najstarszych w ogóle osób w wieku poprodukcyjnym był na podobszarze wyjątkowo niski.
Oba wskaźniki oraz przedstawiona struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku wyraźnie potwierdzają względną młodość demograficzną ludności zamieszkującej podobszar rewitalizacji.

Tabela 14 Struktura demograficzna na podobszarze rewitalizacji Sobolewo

Grupy wiekowe	Podobszar Sobolewo		Gmina Supraśl	
	Liczba	Udział w %	Liczba	Udział w %
Przedprodukcyjny	52	24,6	2828	19,4
Produkcyjny	137	64,9	9515	65,2
Poprodukcyjny	22	10,4	2252	15,4
Sędziwi	1	0,5	459	3,1
Ogółem	211	100,0	14595	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM i in.

Badania ankietowe pozwoliły ponadto stwierdzić występowanie takich problemów jak:

1. Niedostateczna liczba podmiotów tworzących miejsca pracy.
2. Niedostateczna promocja walorów turystycznych, przyrodniczych, kulturowych, historycznych obszaru.
3. Zbyt mało usług dla ludności (naprawy, sklepy, opieka, itp.).

3.6.4 Sfera środowiskowa

Formy ochrony przyrody

Na podobszarze rewitalizacji Sobolewo nie stwierdzono występowania jakichkolwiek form ochrony przyrody.

3.6.5 Hałas komunikacyjny

Na badanym obszarze stwierdzono występowanie zagrożenia hałasem komunikacyjnym w skali oznaczającej kryzys. Dotyka on północnego fragmentu podobszaru położonego w bezpośredniej bliskości placówki kulturalnej – świetlicy i jest związany w ruchem samochodowym o charakterze tranzytowym na drodze krajowej nr 65.
Badania hałasu komunikacyjnego w bezpośredniej bliskości podobszaru rewitalizacji zostały przeprowadzone przez WIOŚ w Białymstoku w 2013 r. Punkt pomiarowy znajdował się tuż za granicą sołectwa Sobolewo, po drugiej stronie DK 65 w sołectwie Grabówka, przy budynku pod adresem Szosa Baranowicka 55A. Lokalizację punktu pomiarowego przybliżono na rysunku nr 1.4.2.
Zmierzone przekroczenia norm hałasu stwierdzono zarówno dla pory dziennej, jak również nocnej i osiągnęły one znaczące rozmiary tj. odpowiednio blisko 7 dB (67,7 dB) i 6 dB (61,6 dB).
Za strefę przybliżającą zasięg występowania zjawiska hałasu komunikacyjnego przyjęto obszar do 200 m od drogi krajowej nr 65. W przypadku podobszaru rewitalizacji był to obszar zamieszkały przez 3 osoby, na którym funkcjonuje placówka kultury. Jego powierzchnia wyniosła 0,8 ha, co odpowiadało za 8,4% całkowitej powierzchni podobszaru Sobolewo.

Tabela 15 Ocena hałasu komunikacyjnego w punkcie pomiarowym w Grabówce w 2013 r.

Nazwa punktu		**Grabówka ul. Szosa Baranowicka 55A**
Data pomiaru		30-31.07.2013
Średnia liczba pojazdów/dobę		10482
Średnia liczba pojazdów lekkich/dobę		8972
Średnia liczba pojazdów ciężkich/dobę		1510
Wyniki pomiarów krótkookresowych	LAeq,D [dB] (6:00-22:00)	67,7
	LAeq,N [dB] (22:00-6:00)	61,6
Przekroczenia dopuszczalnej wartości wskaźnika oceny hałasu	LAeq,D [dB] (6:00-22:00)	6,7
	LAeq,N [dB] (22:00-6:00)	5,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Białymstoku (*Ocena wyników…* 2014).

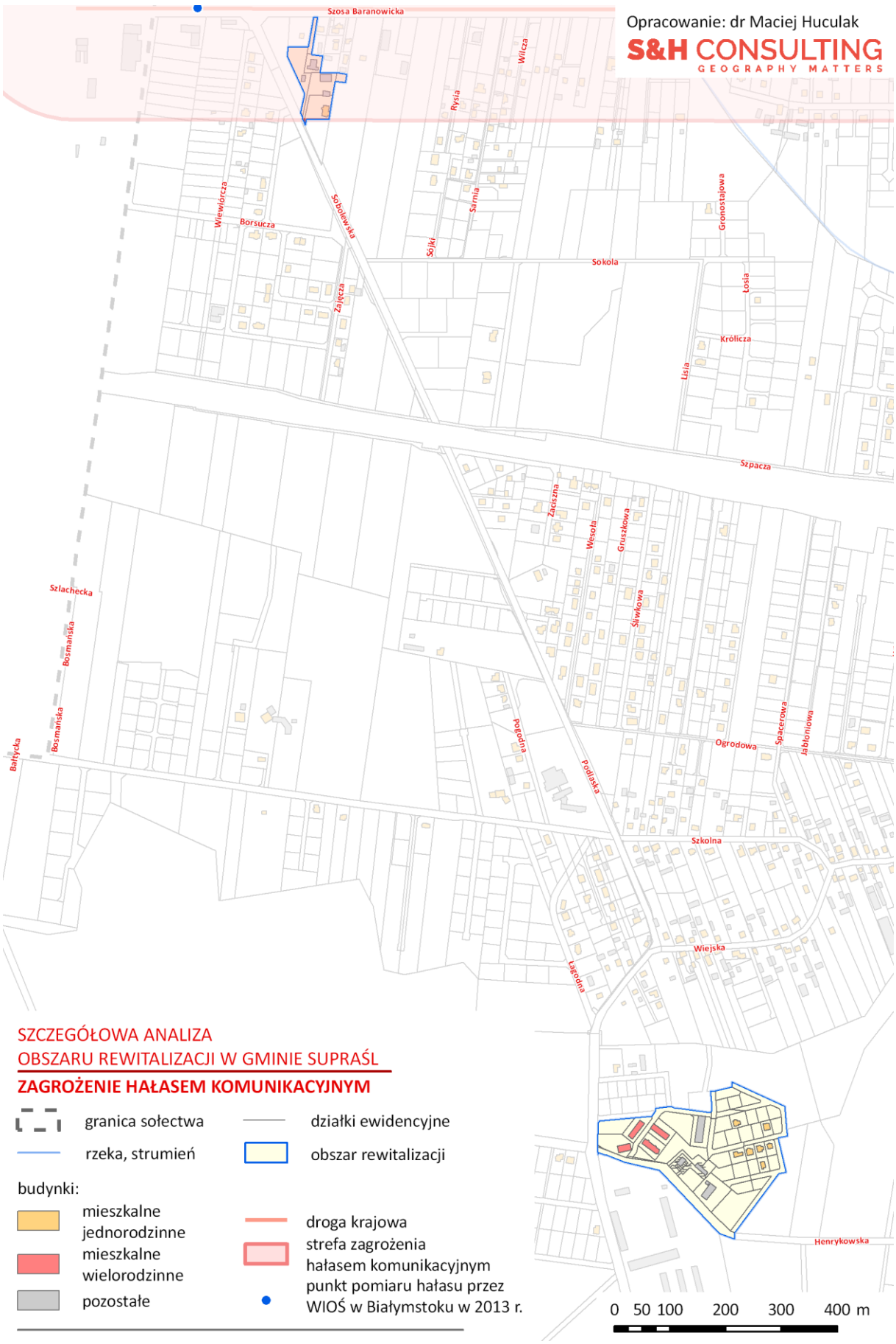

Rysunek 11 Ocena hałasu komunikacyjnego w punkcie pomiarowym w Grabówce w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu, BDOT10K, EGiB i in.

3.6.6 Wyroby zawierające azbest

Drugim z badanych w sferze środowiskowej zagadnień było rozmieszczenie wyrobów zawierających azbest. Szczegółowa analiza rozmieszczania wyrobów zawierających azbest przedstawiona na Rysunku 1.4.3 uwidacznia, że jakkolwiek na analizowanym obszarze nie występuje koncentracja występowania takich materiałów, o tyle w jego bezpośrednim otoczeniu już tak. Sytuacja ta dotyczyła trzech spośród czterech wyraźnie zarysowujących się fragmentów podobszaru rewitalizacji:

1. W części północnej podobszaru, w bezpośredniej bliskości świetlicy zlokalizowane było blisko 4 tony wyrobów zawierających azbest.
2. W rejonie szkoły podstawowej przy ulicy Sobolewskiej znajdowało się ponad 13 ton tego rodzaju wyrobów związanych z zabudową przy ulicy Szkolnej.
3. W bezpośredniej bliskości zabudowy wielorodzinnej przy ulicy Henrykowskiej zlokalizowanych było 3,1 tony wyrobów azbestowych.

Skala zidentyfikowanego zjawiska sugeruje konieczność podjęcia działań zmierzających do usunięcia wyrobów zawierających azbest z bezpośredniego otoczenia podobszaru rewitalizacji. Ich obecność może bowiem negatywnie wpływać na zdrowie jego mieszkańców oraz użytkowników.

Badania ankietowe pozwoliły ponadto stwierdzić występowanie takich problemów jak:

1. Zanieczyszczenie powietrza.
2. Zanieczyszczenie gleby.

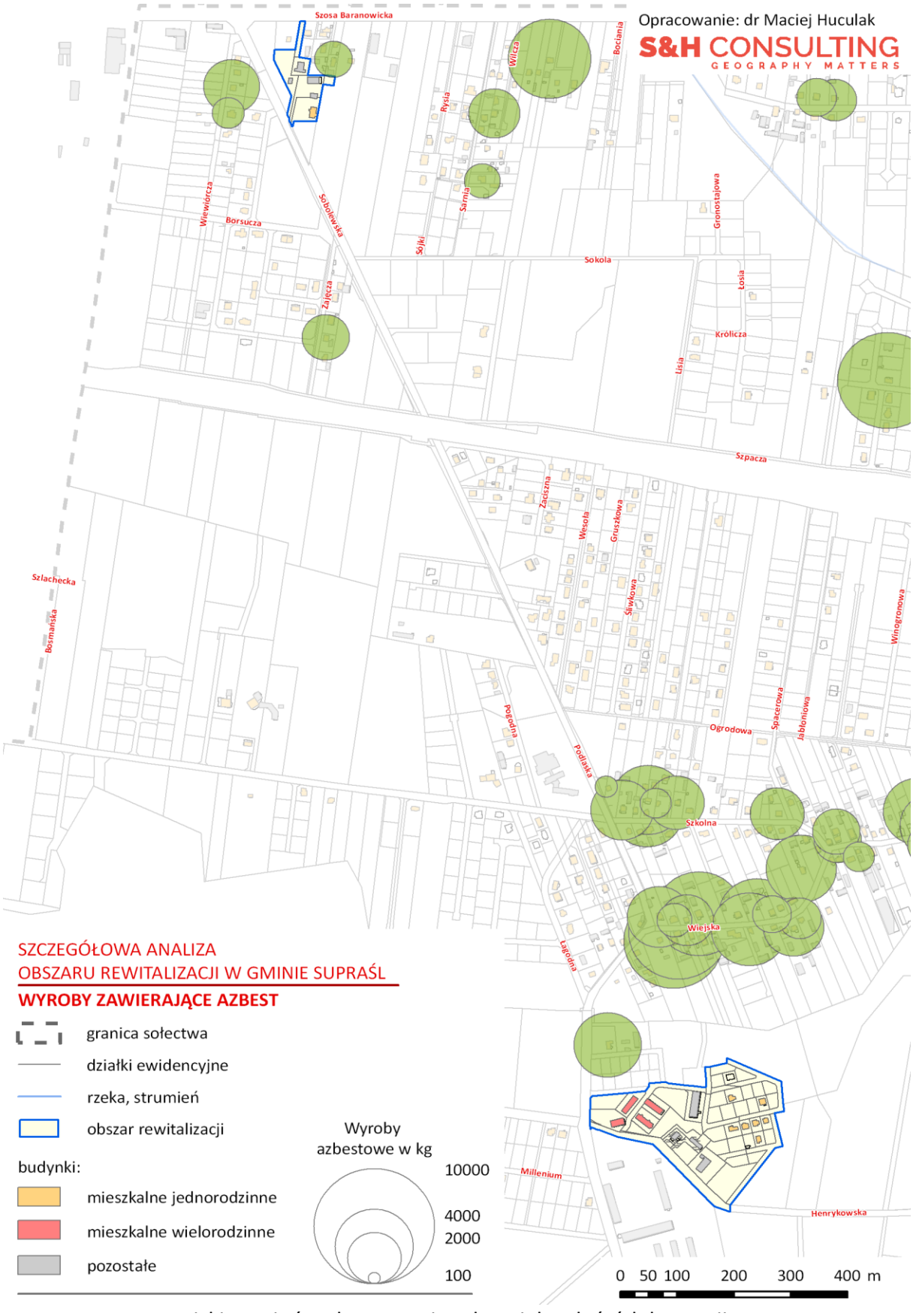

Rysunek 12 Wyroby zawierające azbest na podobszarze rewitalizacji Sobolewo.

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu, BDOT10K, EGiB i in.

3.6.7 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

3.6.8 Układ komunikacyjny

Na układ komunikacyjny podobszaru składają się drogi o różnym znaczeniu i będących tego pochodną, różnych kategoriach zarządzania.

Północną granicę podobszaru, na bardzo krótkim odcinku, stanowi droga krajowa DK65 Gołdap-Bobrowniki stanowiąca najważniejszy szlak komunikacyjny w skali całej gminy. Za układ komunikacyjny podobszaru odpowiadają drogi znajdujące się w zarządzie powiatu białostockiego tj. drogi nr:

- 1475B o przebiegu droga 65 – Sobolewo – Henrykowo, łącząca sołectwo Henrykowo z DK65,
- 1476B Sobolewo –Kuriany.

3.6.9 Sieć wodno-kanalizacyjna

Jedynym analizowanym zjawiskiem odnoszącym się wprost do sfery przestrzenno-funkcjonalnej były kwestie związane z wyposażeniem podobszaru w sieć wodno-kanalizacyjną. Stopień wyposażenia podobszaru rewitalizacji w tego rodzaju infrastrukturę sieciową należy uznać za niewystarczający ze względu na brak dostępu do sieci wodno-kanalizacyjnej wszystkich budynków mieszkalnych na podobszarze rewitalizacji.

Jednocześnie wszystkie one znajdują się w bezpośredniej bliskości sieci wodnokanalizacyjnej tj. odległości nie przekraczającej ok. 200 m w linii prostej. Tym samym rozwiązanie tego poważnego problemu nie powinno stanowić wyzwania z punktu widzenia kosztów takiego przedsięwzięcia.

3.6.10 Struktura przestrzenno-funkcjonalna

Z punktu widzenia struktury przestrzennej podobszar rewitalizacji składa się z dwóch wyraźnie zarysowujących się części:

1. Obszar przy ulicy Henrykowskiej, w skład którego wchodziły budynki zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, jednorodzinnej oraz budynki gospodarcze i in. Teren podobszaru był jednocześnie objęty ochroną konserwatorską w ramach układu parku dworskiego w Sobolewie.
2. Obszar o funkcjach mieszanych w północnej części obszaru związany z funkcjonującą świetlicą oraz terenem do niej bezpośrednio przyległym.

Układ przestrzenno-funkcjonalny podobszaru rewitalizacji, ze względu na swoją strukturę będzie stanowił z punktu widzenia planowanych działań rewitalizacyjnych duże wyzwanie.

Badania ankietowe pozwoliły ponadto stwierdzić występowanie takich problemów jak:

1. Niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii Brak miejsc zapewniających opiekę nad dziećmi do 3 lat.
2. Niedostateczna baza lokalowa do rozwoju inicjatyw kulturalnych/organizacji wolnego czasu.
3. Zły stan infrastruktury drogowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu, BDOT10K, EGiB i in.

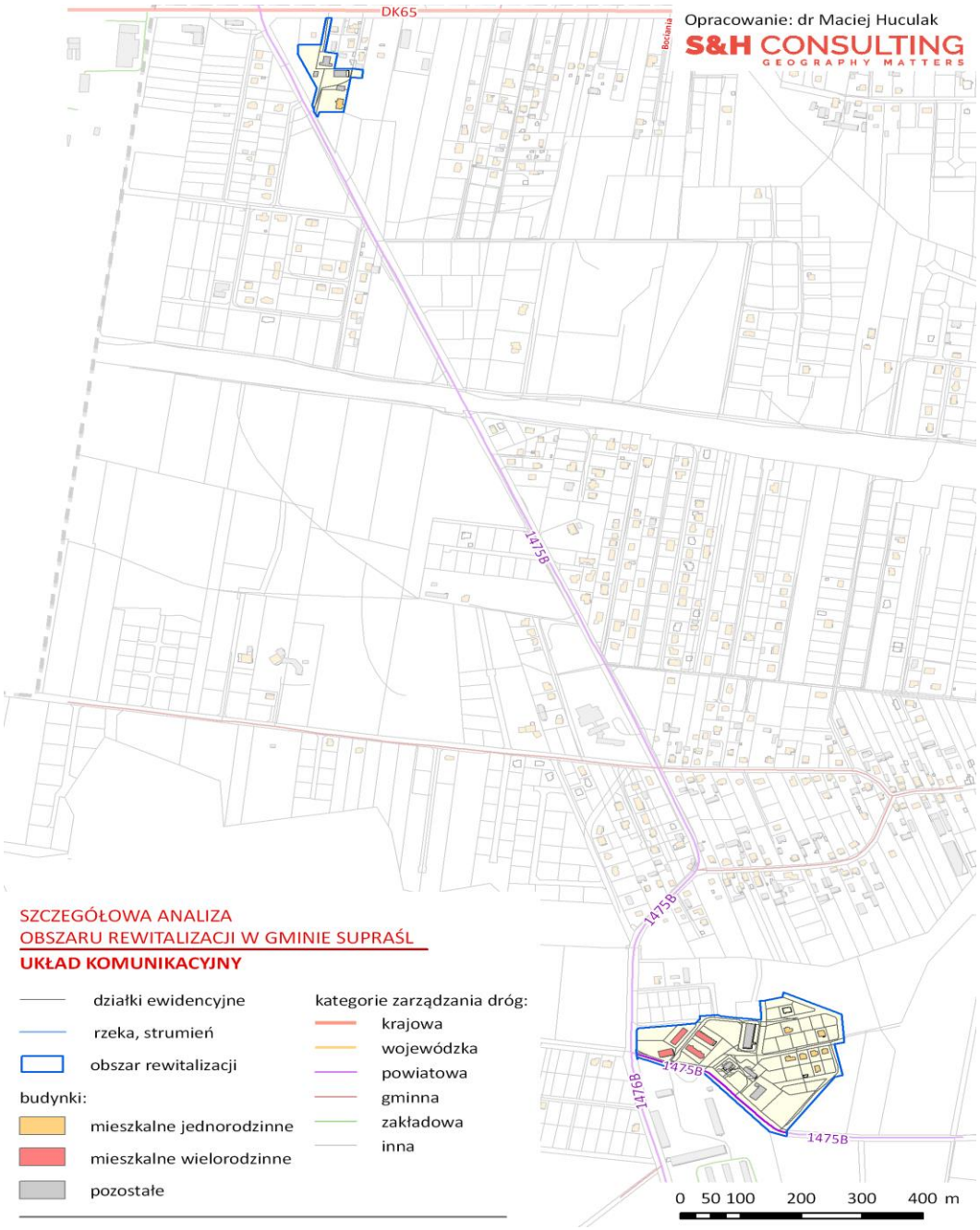

Rysunek 13 Układ komunikacyjny na podobszarze rewitalizacji Sobolewo.

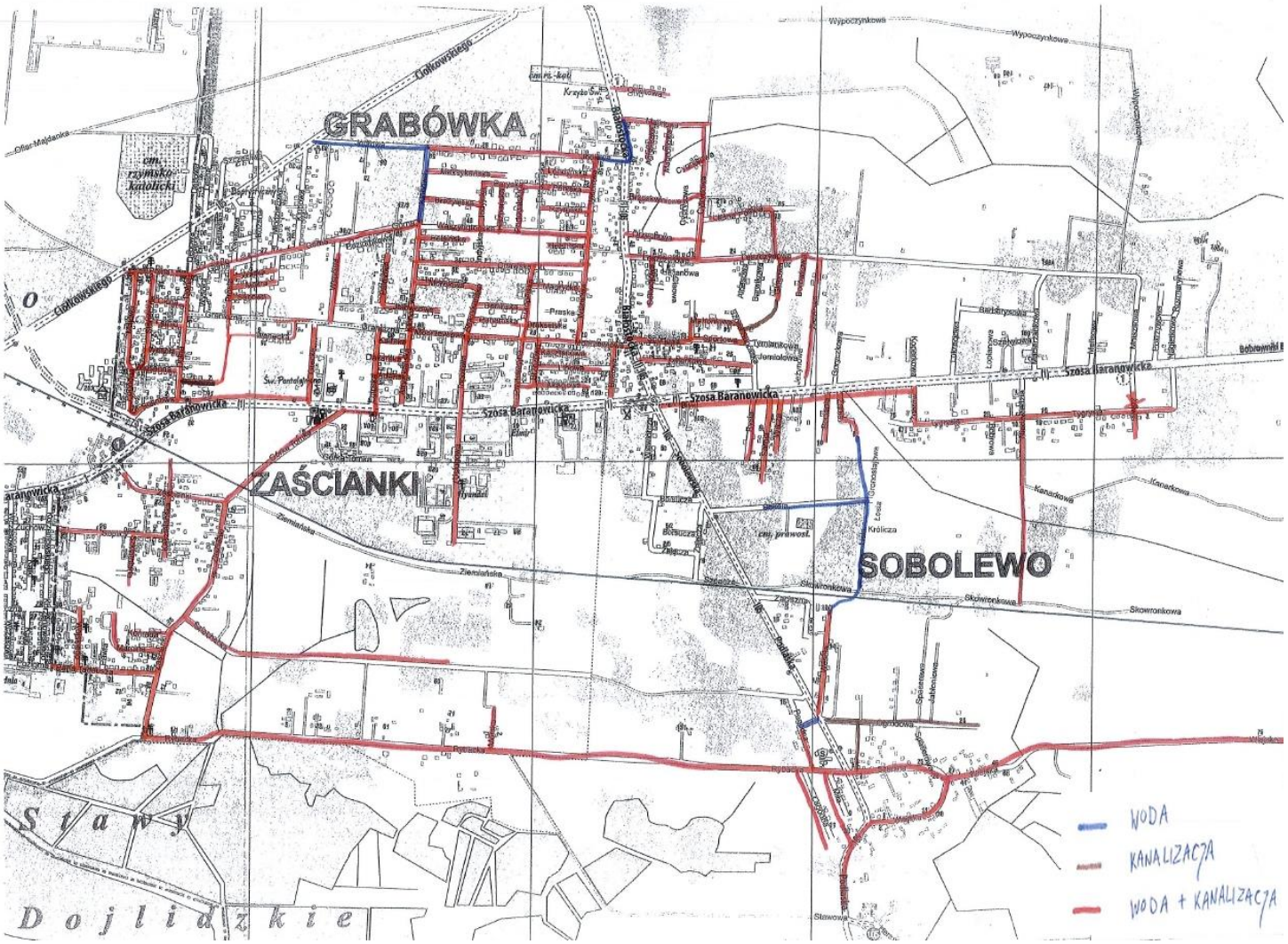

Rysunek 14 Sieć wodno-kanalizacyjna na obszarze sołectw Grabówka, Sobolewo i Zaścianki.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu, BDOT10K, EGiB i in.

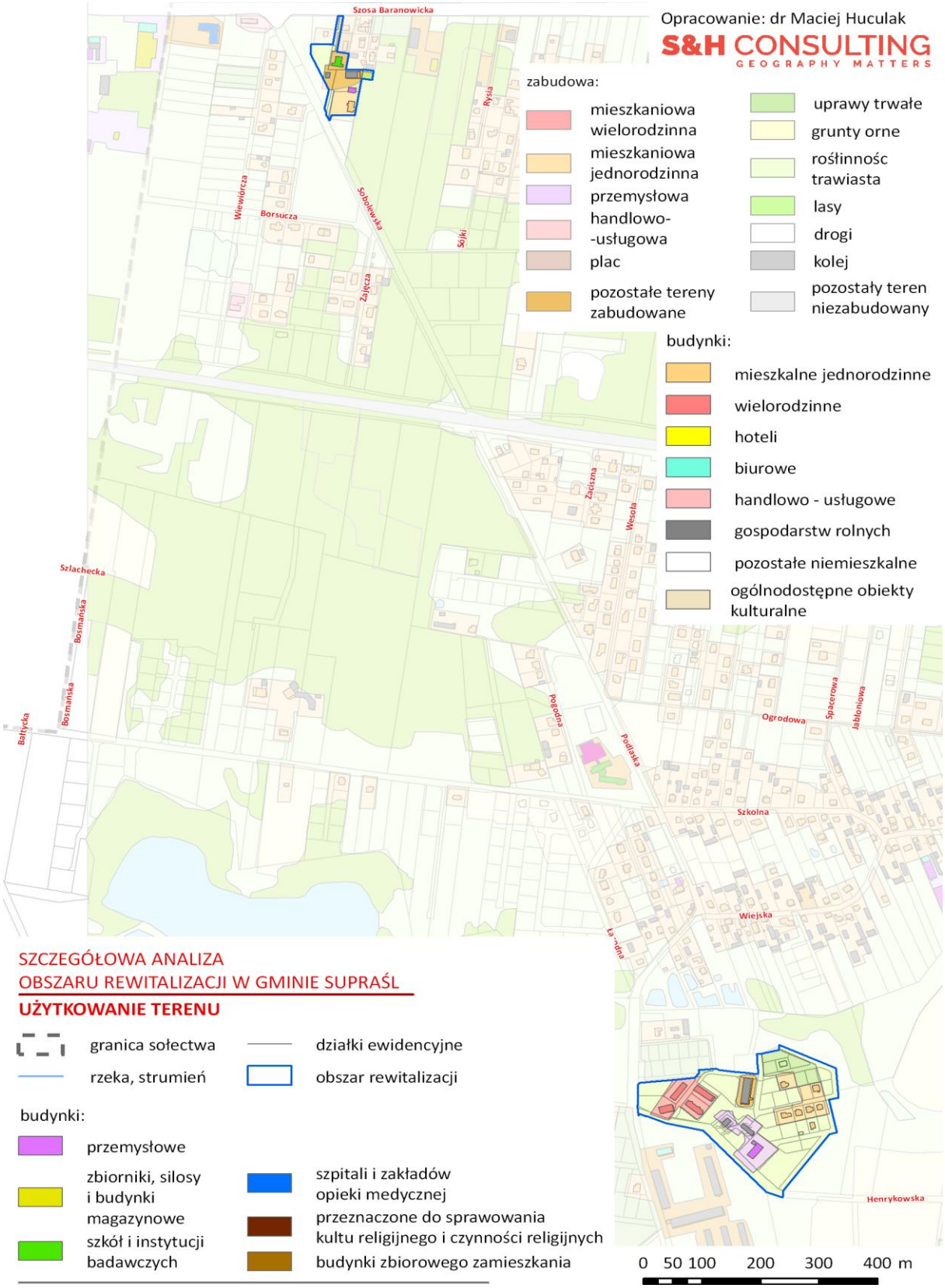

Rysunek 15 Użytkowanie terenu na podobszarze rewitalizacji Sobolewo

3.6.11 Sfera techniczna

Wskaźniki analizowane dla sfery technicznej odnosiły się do dwóch zasadniczych grup zagadnień. Były to:

1. Dziedzictwo kulturowo-materialne.
2. Mieszkaniowy zasób komunalny.

W obu przypadkach, analizowane kwestie oddawały jednocześnie skalę wyzwań i problemów stanowiąc jednocześnie o potencjale do prowadzenia działań z zakresu rewitalizacji.

3.6.12 Dziedzictwo materialno- kulturowe

Część podobszaru Sobolewo obejmująca obszar zabudowy wielorodzinnej przy ulicy Henrykowskiej zlokalizowana jest na obszarze parku dworskiego objętego ochroną konserwatorską wynikającą z wpisania go do wojewódzkiego rejestru zabytków. Jednocześnie w bezpośrednim otoczeniu podobszaru rewitalizacji znajdują się takie zabytkowe obiekty wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków jak:

1. Dwór
2. Stodoła i spichlerz przy dworze
3. Kapliczka przy ul. Szkolnej nr 26

3.6.13 Mieszkaniowy zasób komunalny

Na analizowanym obszarze brak było lokali mieszkalnych stanowiących zasób gminy.

Badania ankietowe pozwoliły ponadto stwierdzić występowanie takich problemów jak:

1. Bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych.

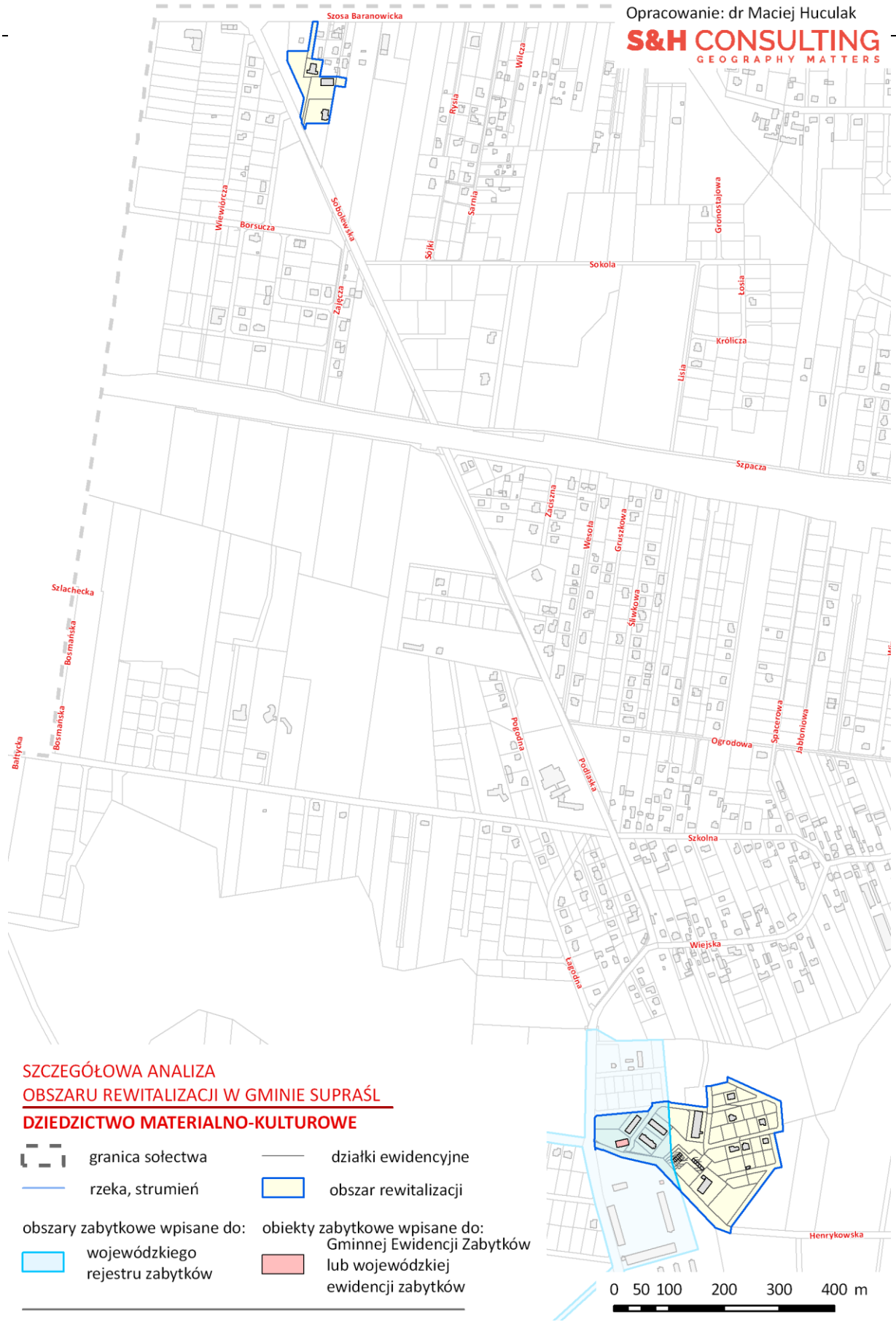

Rysunek 16 Dziedzictwo materialno-kulturowe na podobszarze rewitalizacji Sobolewo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM w Supraślu, BDOT10K, EGiB i in.

3.6.14 Potrzeby

Przeprowadzone badania i analizy pozwoliły na zidentyfikowanie na terenie podobszaru Sobolewo następujących potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych:

1. Aktywizacja społeczna i obywatelska.
2. Wsparcie edukacji z zakresu przedsiębiorczości.
3. Przeciwdziałanie problemom alkoholowym.
4. Usunięcie wyrobów zawierających azbest z budynków mieszkalnych i ich bezpośredniego otoczenia.
5. Wsparcie procesów wychodzenia z ubóstwa.
6. Niepełnosprawność.
7. Aktywizacja mieszkańców na rynku pracy.
8. Wsparcie rodzin wieloproblemowych.
9. Szkolenia, kursy, przekwalifikowanie połączone z praktyczną nauką zawodu u pracodawców oferujących zatrudnienie.
10. Aktywizacja środowiska lokalnego nakierowana na wprowadzanie zmian w ich miejscu zamieszkania.
11. Budowa żłobka i przedszkola.
12. Rozbudowa świetlic z ofertą organizacji wolnego czasu.
13. Zabezpieczenie miejsca na obiekty użyteczności publicznej (filia urzędu, opieka społeczna, świetlica, posterunek policji, bibliotekę z czytelnią i plac zgromadzeń do organizacji imprez integracyjnych, mieszkania komunalno-krysysowe i opracowanie stosownych projektów do realizacji przedsięwzięcia
14. Opracowanie projektów dublerów dojazdowych wzdłuż drogi krajowej w celu poprawy atrakcyjności terenów pod działalność gospodarczą
15. Naprawa istniejącej instalacji wodno-kanalizacyjnej I budowa nowych odcinków.
16. Opracowanie dokumentacji dróg i ścieżek rowerowych.
17. Zapewnienie opieki przedszkolnej i żłobkowej dzieciom w wieku do lat 6.
18. Organizacja centrum kultury.
19. Organizacja ośrodka (placówki typu świetlica środowiskowa, wychowawca podwórkowy).

3.6.15 Potencjały

Do głównych potencjałów zidentyfikowanych w trakcie szczegółowej analizy podobszaru rewitalizacji Sobolewo należały:

1. Korzystna struktura wiekowa ludności charakteryzująca się bardzo niskim udziałem osób w wieku poprodukcyjnym, w szczególności osób w wieku sędziwym.
2. Zwarty układ zabudowy mieszkaniowej, wielorodzinnej.
3. Względnie duża intensywność wykorzystania terenu.
4. Obecność ważnych dla lokalnej społeczności obiektów infrastruktury społecznej (zespół szkół, filia ośrodka kultury).
5. Obiekty dziedzictwa materialno-kulturowego obecne w bezpośrednim otoczeniu podobszaru.

4 PROCES REWITALIZACJI GMINY

Rewitalizacja jest ważnym procesem związanym z przedsięwzięciami prowadzonymi w kierunku gminy inteligentnie budującej swoją tożsamość i wartość, a w aspekcie finansowania nowoczesnego rozumienia potrzeb przygotowania fundamentu dla pozyskania środków na jego rozwój. Stwarza szerokie spektrum możliwości angażowania środków zewnętrznych na realizację celów rewitalizacji.

Do przeprowadzenia rewitalizacji Gminy wymagane są:

1. Uwzględnienie rewitalizacji jako istotnego elementu całościowej wizji rozwoju gminy.
2. Pełna diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego wskazanego w programie rewitalizacji oraz zdefiniowaniu dotykających go problemów; diagnoza obejmuje łącznie kwestie społeczne, ekonomiczne, przestrzenno – infrastrukturalne i środowiskowe oraz kulturowe.
3. Ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych;
4. Właściwy dobór narzędzi oraz interwencji do potrzeb i uwarunkowań danego obszaru.
5. Zsynchronizowanie działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennej, infrastrukturalnej, środowiskowej i kulturowej.
6. Koordynacja prowadzonych działań oraz monitorowanie i ewaluacja skuteczności rewitalizacji.
7. Realizacja zasady partnerstwa polegającej na włączeniu szerokiego grona partnerów (w szczególności lokalnych społeczności, przedsiębiorców, a także innych interesariuszy procesu rewitalizacji i ekspertów) w procesy programowania i realizacji działań rewitalizacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

Rewitalizacja Gminy Supraśl ma przede wszystkim sprzyjać poprawie ładu przestrzennego w Gminie i realizacji idei obszaru zwartego. W gminie aktywnie funkcjonują również kluby sportowe:

Ponadto Supraśl charakteryzuje wielokulturowość. Jest to związane z bogatą historią terenów, które przez lata zamieszkiwane były przez różne grupy etniczne, wyznaniowe i narodowościowe, tj. Żydów, Tatarów. Lokalna społeczność jest mocno zróżnicowana. Wielokulturowość tego terenu przyciąga licznych turystów, ponieważ mogą tu np. spróbować tradycyjnej kuchni tatarskiej.

Do najbardziej znanych imprez organizowanych na terenie gminy jest odbywająca się od

Supraśl jest gminą atrakcyjną turystycznie. Na jej obszarze krzyżują się drogowe szlaki turystyczne, szlaki piesze, motorowe, rowerowe i wodny. Jej środowisko jest unikatowe w skali kraju, znajdują się tu torfowiska, roślinność bagienna, rzadko spotykane okazy fauny i flory. Wypoczynek oferują hotele, ale też gospodarstwa agroturystyczne. Produkty lokalne

charakterystyczne dla tej gminy to przede wszystkim sękacz oraz sery i oleje. Te wszystkie atuty Supraślu stwarzają dobry klimat dla agroturystyki.

Wyznaczone cele rewitalizacji wynikają ze zdiagnozowanych problemów, które skumulowały się na obszarze gminy. Ich realizacja wpłynie na rozwiązanie lub zminimalizowanie najistotniejszych problemów oraz przyczyni się do wzrostu jej atrakcyjności w ocenie inwestorów, turystów, a przede wszystkim mieszkańców.

Rewitalizacja Supraśla oprze się na pięciu głównych obszarach:

1. społecznym – zapobieganie patologiom i wykluczeniu społecznemu, w tym głównie bezrobociu i ubóstwu, jak też wyuczonej bezradności; wzrost poziomu integracji mieszkańców gminy,

2. gospodarczym – nowe miejsca pracy oraz warunkowanie powstawania nowych podmiotów gospodarczych, rozpowszechnianie i ułatwianie aktywności gospodarczej, głównie w zakresie budowania marketingu lokalnego.

3. przestrzenno-funkcjonalnym – w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, w tym: zaplanowano inwestycje w zakresie budowy elementów małej infrastruktury rekreacyjnej, jako miejsc przyjaznych dla rodzin i aktywizujących seniorów, zagospodarowania obszarów stanowiących miejsca rozrywki i integracji dla mieszkańców,

4. technicznym – zły stan techniczny obiektów użyteczności publicznej, brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

5. środowiskowym – utrwalanie postaw proekologicznych.

Rewitalizacja, jako proces przemian służących wyprowadzeniu ze stanu kryzysowego zdegradowanych obszarów, zakłada optymalne wykorzystanie endogenicznych uwarunkowań oraz wzmacnianie lokalnych potencjałów.

Głównym celem przygotowania projektu rewitalizacji będzie uzyskanie jak największej ilości opinii z miarodajnych źródeł, co będzie możliwe dzięki skutecznemu włączeniu różnych grup interesariuszy. Dlatego należy w społeczności wzmocnić poczucie odpowiedzialności za proces rewitalizacji.

Obszary, które Gmina chce objąć rewitalizacją:

W wyniku konsultacji społecznych, w tym spacerów tematycznych wyznaczono wstępnie tereny, które należy objąć rewitalizacją.

W Centrum znajduje się również zabytkowy budynek przy kościele, w sąsiedztwie plebanii.

Program rewitalizacji Gminy Supraśl złożony z wielu różnorodnych projektów jest konstrukcją warunkującą osiągnięcie kompleksowości interwencji. Oczekuje się wzajemnego powiązania oraz synergii projektów rewitalizacyjnych. Nie oznacza to obowiązku jednoczesnej realizacji projektów w każdym przypadku, ale synchronizację efektów ich oddziaływania na sytuację kryzysową, zarówno w Mieście Supraśl, jak też w całej gminie. Jednym z

zastosowanych narzędzi będzie prowadzanie konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji będą dotyczyć.

Na terenie gminy Supraśl występuje bezrobocie, prowadzące do obniżenia standardu życia ludności. Znaczną liczbę mieszkańców gminy stanowią też osoby w wieku poprodukcyjnym. Obserwuje się postępujący spadek udziału ludności w grupie produkcyjnej i przedprodukcyjnej. Na terenie gminy występują drobni wytwórcy, specjalizujący się w przemyśle spożywczym i usługodawcy - w mieście 121 podmiotów, w gminie 195. Liczną grupę stanowią seniorzy, których należy zaktywizować, ale też wykorzystać ich potencjał i doświadczenie, co może stanowić dogodny klimat dla mentoringu międzypokoleniowego. Powrót do ginących i zielonych zawodów może wspomóc pobudzanie przedsiębiorczości w gminie.

Niezbędne są stałe seminaria i warsztaty z młodzieżą szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Ta grupa docelowa jest w kręgu zainteresowań samorządu lokalnego, gdyż młodzi ludzie migrują w poszukiwaniu miejsc pracy.

Gmina posiada **pozytywne doświadczenia** z działań partycypacyjnych w formie zwyczajowo przyjętej, np. spotkań, warsztatów, seminariów, szerzenia informacji poprzez portale i wydawnictwa gminne, ośrodki kultury, organizacje społeczne, w tym głównie sportowe oraz kościoły, radnych i sołtysów.

4.1 Podobszar rewitalizacji: Centrum Supraśla

Tabela 16 Kluczowe zjawiska negatywne i potencjały na obszarze Miasta Supraśl

Sfera zjawisk	Zjawiska negatywne	Potencjały
Społeczne	Starzejące się społeczeństwo – bardzo duży odsetek osób starszych w strukturze społeczeństwa Brak miejsc parkingowych w centrum Nieprzystosowanie miasta do funkcji uzdrowiskowej, słaby wizerunek estetyczny jako miejscowości dla kuracjuszy Niewykorzystany potencjał historyczny miasta. Nieprzystosowanie miasta do potrzeb odwiedzających i mieszkańców. Brak oferty turystyczno-kulturalnej przyciągającej na dłużej turystów. Wysokie bezrobocie Brak rozbudowanej oferty spędzania czasu wolnego, np. w formie świetlic środowiskowych. Niewykorzystany potencjał historyczny i kulturowy miasta wynikający z braku dostatecznych środków inwestycyjnych na renowację zabytków i nadanie im funkcji turystycznych. Nieprzystosowanie centrum Supraśla do funkcji turystycznej i potrzeb mieszkańców.	Rozwinięta infrastruktura społeczna Wielokulturowość Powiększająca się baza turystyczna Turystyka wypoczynkowa, kulturowa, przyrodnicza, rekreacyjna, sportowa Wzrost ludności w gminie Duża aktywność organizacji III sektora Inicjatywy społeczne i kulturalne rozpoznawalne w skali województwa i kraju Dobry dostęp do miasta wojewódzkiego Dobra współpraca samorządu z jednostkami kultury, edukacji i pomocy społecznej, głównie z Liceum Plastycznym, Teatrem Wierszalin, jednostkami samorządowymi Dobra polityka senioralna samorządu

	Niedostatecznie rozwinięta działalność instytucji kulturotwórczych. Niedostatecznie rozwinięta oferta spędzania czasu dla rodzin z dziećmi (mieszkańcy i turyści).	
Pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne, infrastrukturalne)	Zagrożenie spowodowane zanieczyszczeniem powietrza Słaby klimat aktywności gospodarczej Niezagospodarowane przestrzenie zdegradowane Niski wskaźnik wykorzystania bazy noclegowej spowodowany krótkim sezonem turystycznym, krótkimi pobytami, brakiem produktów przyciągających turystów. Niewystarczający stan infrastruktury zapewniający dobry standard funkcjonowania rodziny, przy dobrych warunkach do zamieszkania.	Rozbudowana infrastruktura komunalna Pobudzanie mieszkalnictwa czynszowego Dziedzictwo kulturowe przeznaczone na cele turystyczne Konieczność utrzymania dobrego stanu środowiska stanowiącego o atrakcyjności gminy Dobry klimat dla inwestorów

Tak zarysowane zjawiska mogą wzmocnić efekt oddziaływania potencjałów na obszarze Supraśla oraz wpłynąć na prawidłowy przebieg procesu rewitalizacji.

4.2 Badania ankietowe i wyniki konsultacji społecznych

Rzeczywistym beneficjentem procesu rewitalizacji są mieszkańcy, w tym lokalni przedsiębiorcy. Samorząd jest odpowiedzialny za prawidłowe koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji. Dlatego też ważne na etapie wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizacji stały się spotkania z mieszkańcami, jak też ankiety dla mieszkańców, głównych beneficjentów procesu rewitalizacji Gminy Supraśl.

W spotkaniach konsultacyjnych uczestniczyło w sumie 81 osób, a ankieta została wypełniona przez reprezentatywną grupę 62 osób, w tym sołtysów, radnych, dyrektorów jednostek

samorządowych i mieszkańców.

Jak wykazały konsultacje społeczne, mieszkańcy dostrzegają kumulację zjawisk negatywnych społecznie. Poczynając od niskiej aktywności społecznej niektórych grup mieszkańców poprzez braki w infrastrukturze.

Ponadto w obszarze kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego notowano takie uwagi:

- niezadowalająca baza rekreacyjno – turystyczna,
- brak sieci sprzedaży pamiątek i obsługi turystów,
- brak centrum informacji turystycznej.

4.3 Bezpośrednie cele konsultacji społecznych:

- zapoznanie mieszkańców z szansami, jakie daje proces rewitalizacji,
- konsultacje i zbieranie koncepcji działań i projektów,
- udział podczas wyznaczeniu obszaru wsparcia – obszaru zdegradowanego,
- zaprezentowanie mieszkańcom wyników prowadzonych wcześniej konsultacji.

Podejście partycypacyjne ma podnieść skuteczność i trwałość projektu rewitalizacji Gminy Supraśl. Odpowiednie przygotowanie i współudział mieszkańców w wyznaczaniu obszaru objętego procesem rewitalizacji wpłynie bezpośrednio na zwiększenie świadomości i gotowości **interesariuszy, którzy odczują pozytywne skutki rewitalizacji.**

Opinia środowiska lokalnego to główny element tworzenia procesu rewitalizacji. Dzięki partycypacji społecznej zostaną zaprojektowane konkretne i wymierne zadania, które będą w stanie rozwiązywać problemy i przyczynią się do wyeliminowania niekorzystnych zjawisk. W ten sposób podniesie się jakość życia mieszkańców obszarów zdegradowanych.

Partycypacyjne współdecydowanie w Supraślu zrealizuje zasadę partnerstwa, o której mówi art. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013. Opiera się ona na włączaniu szerokiego grona partnerów, a w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu, przede wszystkim z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

4.4 Podsumowanie

Należy prawidłowo odkodować pojęcie rewitalizacji jako procesu wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych przez skoordynowane działania na rzecz społeczności lokalnej (efekty społeczne), przestrzeni (efekty funkcjonalno-użytkowe) i lokalnej gospodarki (efekty społeczno – ekonomiczne). Efekty estetyzacji obszarów zdegradowanych zostaną

spotęgowane przez pobudzanie świadomości społecznej w formie spotkań z różnymi grupami interesariuszy oraz rozbudzanie postaw przedsiębiorczych, w tym budowaniu marki lokalnej. Zgodnie z definicją zawartą w nowej Ustawie o rewitalizacji wszystkie te aspekty powinny być rozpatrywane obszarowo (skoncentrowane terytorialnie) i prowadzone przez interesariuszy procesu. To klucz do sukcesu w zapewnieniu jakości i trwałości efektu rewitalizacji.

Kompleksowy i interdyscyplinarny charakter działań składających się na program rewitalizacji sprawia, że jak w żadnym z przygotowywanych przez Gminę dokumentów operacyjnych oraz strategicznych, szczególnego znaczenia nabierają kwestie związane z przygotowaniem skutecznego systemu jego opracowania i wdrażania. W przypadku Supraśla kwestie te posiadają szczególne znaczenie ze względu na uwarunkowania zewnętrzne związane z programowaniem procesów rewitalizacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego.

Supraśl znajduje się, podobnie jak wiele ośrodków miejskich województwa podlaskiego w specyficznej w skali całego kraju sytuacji. Województwo podlaskie nie posiada doświadczeń w realizacji programów rewitalizacyjnych.

Województwo podlaskie, jako jedyne w kraju nie posiadało w ramach RPO realizowanego w perspektywie finansowej 2007-2013 środków przeznaczonych na realizację działań rewitalizacyjnych. Brak doświadczenia w realizacji takich projektów bez wątpienia będzie stanowił znaczne utrudnienie.

Natomiast uwarunkowania zewnętrze związane głównie z przedłużającymi się negocjacjami z Komisją Europejską w zakresie uzgodnień dotyczących RPO w nowej perspektywie finansowej. Dodatkowym elementem, który wpływa na kształt zaproponowanego systemu jest Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r., która wprowadza wymogi prawne oraz konkretne rozwiązania w zakresie dotyczącym fazy wdrażania programów rewitalizacji.

4.5 Planowane kierunki działań rewitalizacyjnych

W obszarze rewitalizacji zauważalny jest problem złego stanu estetyki przestrzeni miejskiej: elewacje budynków, stan techniczny obiektów, niezagospodarowane przestrzenie publiczne, brak odpowiedniej infrastruktury rekreacyjnej, elementów małej architektury, co wpływa negatywnie na aktywizację społeczną. Jednak problemem samym w sobie jest brak wyraźnej oddolnej inicjatywy mieszkańców w zakresie zagospodarowania przestrzeni już istniejących. Projekty rewitalizacyjne mogłyby częściowo pobudzić wspólne działania mieszkańców. W związku z tym konieczna staje się realizacja przedsięwzięć w postaci projektów obejmujących działania prospołeczne i aktywizujące, objęte również interwencją w ramach EFS.

W procesie wdrażania programu rewitalizacji Supraśla przewidziano wspólne działania grupy ds. rewitalizacji złożonej z przedstawicieli samorządu lokalnego, instytucji publicznych, przedsiębiorców, pracowników Urzędu Miasta w Supraślu, organizacji społecznych i

pozarządowych, przy współudziale ekspertów zewnętrznych, ale przede wszystkim partycypację mieszkańców gminy, którzy są głównymi interesariuszami procesu.

4.6 Lokalne potencjały na obszarze rewitalizacji

Lokalne potencjały obszaru rewitalizacji są zbiorem **mocnych stron obszaru rewitalizacji**, zamieszkującej go społeczności, aktywnych przedsiębiorców i organizacji. Ich identyfikacja odbyła się poprzez spacery badawcze, wywiady pogłębione i spotkania służące tworzeniu mapy zasobów. Potencjałem Supraśla w najwyższym stopniu jest kultura, lokalna gospodarka, działania sportowe, jak też tereny rekreacyjne, oferta edukacyjna i zdrowotna, aktywność kościołów i związków wyznaniowych oraz organizacji społecznych.

Rewitalizacja, jako proces przemian służących wyprowadzeniu ze stanu kryzysowego zdegradowanych obszarów, zakłada **optymalne wykorzystanie endogenicznych uwarunkowań** oraz wzmacnianie tych niezwykłych lokalnych potencjałów. Historia Supraśla jest ważnym elementem potencjału turystycznego Gminy.

Walory Supraśla oparte są głównie na niezwykłym dziedzictwie kulturowym, który kształtuje niepowtarzalny klimat i atrakcyjność miasteczka. Rys historyczny obejmuje te elementy, które w najwyższym stopniu wpłynęły na klimat kulturowy i jego potencjał w rozwoju turystyki. Gmina Supraśl aktywnie ustanawia i rozwija kontakty partnerskie, zarówno na szczeblu lokalnym, jak i międzynarodowym, aby wzmocnić swoje kluczowe potencjały. Dotychczas zawarto sześć porozumień z gminami zagranicznymi (Balsthal w Szwajcarii, Grossenkneten w Niemczech, Porthcawl w Walii, Druskiennikami i Niemenczynem na Litwie, Wielką Brzostowicą na Białorusi) oraz dwa z polskimi (Zgierz i Augustów). Służy to również pogłębieniu działań ważnych społecznie.
W celu wykorzystania lokalnych potencjałów określono listę elementów potencjału, aby położyć większy nacisk na współpracę przy wdrażaniu programu rewitalizacji, co zaprezentowano na poniższym schemacie.

Tabela 17 Lista elementów potencjału

RODZAJ POTENCJAŁU	ELEMENTY POTENCJAŁU	Podobszar
SPOŁECZNY	Organizacje pozarządowe, świetlice, miejsca spotkań, centrum kultury i rekreacji	**Supraśl Sobolewo**
EDUKACYJNY	Placówki edukacyjne i opiekuńczo-wychowawcze; centrum kultury i rekreacji	**Supraśl Sobolewo**
GOSPODARCZY	Podmioty gospodarcze, uzdrowisko	**Supraśl**
REKREACYJNY	Obiekty sportowe i rekreacyjne, tereny zielone urządzone i nieurządzone	**Supraśl**
PRZESTRZENNO-FUNCJONALNY	Zarządcy budynków, w tym budynków zabytkowych	**Supraśl**

Na tak ukształtowany potencjał składają się inicjatywy oddolne, głównie za sprawą działań organizacji pozarządowych. Do szczególnie aktywnych organizacji III sektora w Gminie Supraśl należy zaliczyć:

- Polski Związek Hodowców Gołębi Pocztowych Oddział Białystok
- Stowarzyszenie Wpierania Rodzin „Przyjaźń" w Supraślu
- Stowarzyszenie Wspierania Oświaty, Kultury i Sportu w Ogrodniczkach
- Towarzystwo Przyjaciół Supraśla w Supraślu
- Stowarzyszenie Kulturalne „Collegium Suprasliense" w Supraślu
- Stowarzyszenie Klub Abstynetów „Jutrzenka"
- Towarzystwo Fotograficzne „Duet" w Grabówce
- Podlaski Klub Morsów

- Stowarzyszenie Linea Progress Club
- Stowarzyszenie Przyjaciół Puszczy Knyszyńskiej „Wielki Las”
- Stowarzyszenie Artystyczne *Centrum Artystyczne*
- Stowarzyszenie *Niemen*
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kultury Regionu „SUP-KULTURA”
- Stowarzyszenie „Za Lasem”
- Stowarzyszenie „Uroczysko” w Supraślu
- Supraska Inicjatywa Gospodarcza w Supraślu
- Towarzystwo Rozwoju Miasta i Gminy Supraślu w Supraślu
- Stowarzyszenie Obrona Praw Człowieka
- Uczniowski Klub Sportowy „Puszcza" w Supraślu
- Uczniowski Klub Sportowy „Victoria”
- Uczniowski Klub Sportowy „AUT”
- Miejski Klub Sportowy “Supraślanka” w Supraślu
- Młodzieżowy Klub Sportowy „Sprząśla” w Supraślu
- Ochotnicza Straż Pożarna
- Towarzystwo Zapobiegania Tonięciom i Ratowania Tonących w Supraślu
- Klub Jeździecki „Zagłoba” w Grabówce
- Stowarzyszenie Przyjaciół Piłki Siatkowej w Supraślu
- Klub Sportowy Grabówka
- Klub Golfowy Golf Park.

Opinia środowiska lokalnego to główny element tworzenia procesu rewitalizacji, bowiem to właśnie ludzie tworzą klimat Supraśla. Dzięki partycypacji społecznej zostaną zaprojektowane konkretne i wymierne zadania, które będą w stanie rozwiązywać problemy i przyczynią się do wyeliminowania niekorzystnych zjawisk. W ten sposób podniesie się jakość życia mieszkańców obszarów zdegradowanych.

Rewitalizacja Gminy Supraśl ma przede wszystkim sprzyjać poprawie ładu

przestrzennego w Gminie i realizacji idei obszaru zwartego. **Supraśl uzyskał status uzdrowiska w 2001 roku, co wymaga kształtowania jednolitego wizerunku miasta, jak podkreślali respondenci.** Status uzdrowiska jest jednym z głównych potencjałów Gminy, wpływa na większą rozpoznawalność Supraśla, co daje ogromne szanse na podniesienie przedsiębiorczości oraz rozwój Gminy, w tym progres demograficzny. Proces rewitalizacji w wymiarze społecznym nie może odbywać się w oderwaniu od tego idealnego kształtu Miasta i Gminy Supraśl.

W procesie przygotowania programu rewitalizacji Gminy Supraśl przewidziano wspólne działania przedstawicieli samorządu lokalnego, instytucji publicznych, przedsiębiorców, pracowników Urzędu Miasta w Supraślu, organizacji społecznych i pozarządowych, przy współudziale ekspertów zewnętrznych, ale przede wszystkim partycypację mieszkańców gminy.

Podejście partycypacyjne ma podnieść skuteczność i trwałość projektu rewitalizacji Gminy Supraśl. Odpowiednie przygotowanie i współudział mieszkańców w wyznaczaniu obszaru objętego procesem rewitalizacji wpłynie bezpośrednio na zwiększenie świadomości i gotowości **interesariuszy, którzy odczują pozytywne skutki rewitalizacji.**

Efekty estetyzacji obszarów zdegradowanych zostaną spotęgowane przez pobudzanie świadomości społecznej w formie spotkań z różnymi grupami interesariuszy oraz rozbudzanie postaw przedsiębiorczych, w tym budowaniu marki lokalnej. Zgodnie z definicją zawartą w nowej Ustawie o rewitalizacji wszystkie te aspekty powinny być rozpatrywane obszarowo (skoncentrowane terytorialnie) i prowadzone przez interesariuszy procesu. To klucz do sukcesu w zapewnieniu jakości i trwałości efektu rewitalizacji.

W celu wyznaczenia niezbędnych kierunków zmian należy prawidłowo odkodować pojęcie rewitalizacji jako procesu wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych przez skoordynowane działania na rzecz społeczności lokalnej (efekty społeczne), przestrzeni (efekty funkcjonalno-użytkowe) i lokalnej gospodarki (efekty społeczno – ekonomiczne).

Tak ukształtowane potencjały pomogą osiągnąć efekt synergii i pozwolą na pełną realizację wizji rewitalizacji Gminy Supraśl. Głównym celem przygotowania projektu rewitalizacji będzie uzyskanie jak największej ilości opinii z miarodajnych źródeł, co stanie się możliwe dzięki skutecznemu włączeniu różnych grup interesariuszy. Dlatego należy w społeczności wzmocnić poczucie odpowiedzialności za proces rewitalizacji, gdyż największym potencjałem udanego procesu rewitalizacji jest kapitał ludzki. Rzeczywistym beneficjentem rewitalizacji są mieszkańcy, w tym lokalni przedsiębiorcy. Samorząd powinien być odpowiedzialny za prawidłowe koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, ale też współpracę z interesariuszami procesu rewitalizacji.

Wobec tego szczególny nacisk w zakresie wykorzystania lokalnych potencjałów Gmina Supraśl zamierza położyć na formy aktywizacji społecznej i pobudzanie przedsiębiorczości poprzez promocję lokalnych potencjałów, w tym głównie:

- pobudzenie turystyki uzdrowiskowej,
- sieć tworzenia i sprzedaży produktów lokalnych,
- sport amatorski,

- działania społeczne i kulturalne.

5 POWIĄZANIA PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL NA LATA 2017-2023 Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

Program Rewitalizacji Gminy Supraśl na lata 2017-2023 stanowi interdyscyplinarną płaszczyznę działań prospołecznych, łączącą różne strategie rozwoju lokalnego. W swych założeniach dokument uwzględnia występujące problemy oraz kompleksowe działania ujęte w dokumentach strategicznych na szczeblu regionalnym oraz lokalnym.

Poniżej przywołano najważniejsze dokumenty strategiczne i planistyczne z wyszczególnieniem celów i kierunków działania powiązanych z Programem Rewitalizacji Supraśla na lata 2017-2023. Na tej podstawie założenia programu rewitalizacji wpisują się jako istotny element całościowej wizji Supraśla.

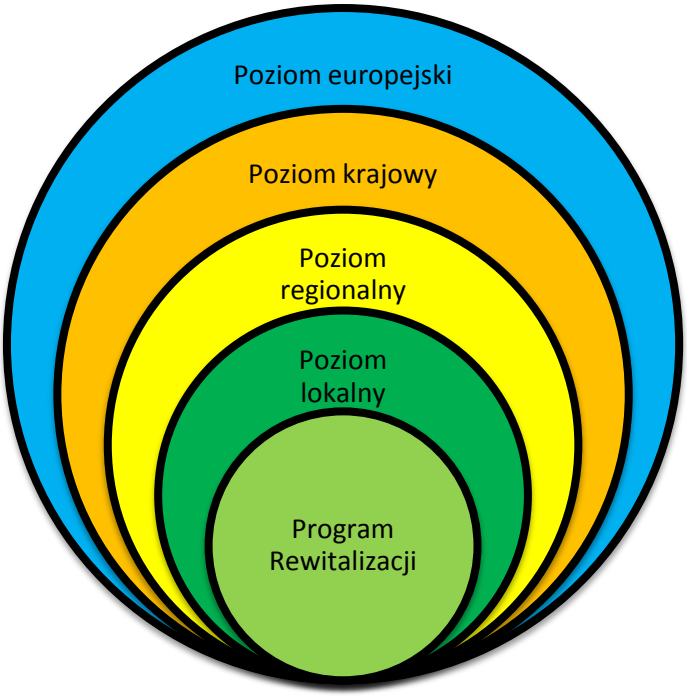

Zależność Programu Rewitalizacji Supraśla na lata 2017-2023 od dokumentów strategicznych różnych szczebli.
Źródło: opracowanie własne

5.1 Poziom europejski

Dokument „Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu" (dalej: Europa 2020) stanowi unijną ideologię wzrostu państw członkowskich na najbliższe lata. Ze względu na zachodzące zmiany, Unia Europejska potrzebuje prowadzenia inteligentnej i zrównoważonej gospodarki, która będzie przede wszystkim sprzyjać społeczeństwu. W celu uzyskania efektów niniejszego zamierzenia, Unia wyznaczyła sobie konkretny plan obejmujący pięć głównych priorytetów odnoszących się do

zatrudnienia, innowacji, edukacji, włączenia społecznego oraz zmian klimatu/energii. Wszystkie założenia należy osiągnąć do 2020 r. Program Rewitalizacji szczególnie wpisuje się w zakres priorytetu III dokumentu Europa 2020, który brzmi następująco: rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. Założenie to opiera się na realizacji celów, jak np.:

- Cel 1 – ociągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20-64 lata;
- Cel 4 – podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez dążenie do zmniejszenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz poprzez zwiększenie, do co najmniej 40%, osób w wieku 30-34 lat posiadających wykształcenie wyższe lub równoważne;
- Cel 5 – wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydźwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego, co najmniej 20 mln obywateli.

5.2 Poziom krajowy

- „Krajowa Polityka Miejska 2023”
  Stanowi dokument określający działania dotyczące polityki miejskiej. Uwzględnia także cele i kierunki określone w średniookresowej strategii rozwoju kraju oraz krajowej strategii rozwoju regionalnego. Polityka Miejska służy ukierunkowanemu terytorialnie działaniu państwa na rzecz zrównoważonego rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych oraz wykorzystaniu ich potencjałów w procesach rozwoju kraju. Wszystkie polskie miasta, wraz z obszarami funkcjonalnymi, mają za zadanie przestrzegać założeń Polityki Miejskiej. „Krajowa Polityka Miejska 2023” prezentuje kierunki działań rewitalizacyjnych i wskazuje, że najbardziej zaawansowanym procesem przemian w tkance miejskiej jest kompleksowa rewitalizacja, przeprowadzana na obszarach zdegradowanych. Ponadto, rewitalizacja odnosi się do konkretnego, wytyczonego w oparciu o obiektywne kryteria, terytorium i łączy wysiłki różnych podmiotów, których suma ma spowodować trwałe ożywienie społeczne i gospodarcze obszaru, a także wzrost jego atrakcyjności dla mieszkańców i przedsiębiorców oraz poprawę jakości życia.

- Program Rewitalizacji wykazuje spójność z opisanymi wyżej kierunkami działań Polityki Miejskiej. „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju”. Stanowi on dokument wyznaczający podstawowe trendy, wyzwania oraz koncepcje rozwoju Polski w wymiarze długookresowym. Założenie główne Strategii Rozwoju to określenie i opisanie działań mających na celu poprawienie jakości życia Polaków i rozwoju kraju na tle Unii Europejskiej. Jednym z nadrzędnych kierunków interwencji Strategii Rozwoju Kraju jest wzmocnienie rozwoju ośrodków lokalnych, poprzez wyrównanie poziomu cywilizacyjnego zamieszkiwania na różnych obszarach, rozwoju usług dobra publicznego, pełnego wykorzystania i rozwoju sieci teleinformatycznych, wyższej jakości i zróżnicowania szkół wyższych, rewitalizacji miast i miasteczek, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz poszerzenia udziału

przedsiębiorców i kapitału prywatnego w finansowaniu badań i rozwoju. W ramach rewitalizacji kraju, przytoczony kierunek interwencji, został uszczegółowiony przez cele strategiczne, którymi m.in. są:

- Cel 3 – poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki; Kapitał Ludzki.
- Cel 6 – rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state"; Obszar Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski: Rozwój regionalny.
- Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych; Obszar Efektywności i sprawności państwa; Kapitał społeczny.
- Cel 11 – Wzrost społecznego kapitału rozwoju. Program Rewitalizacji wpisuje się w wymienione cele Strategii Długookresowej Kraju. „Strategia Rozwoju Kraju 2020" (SRK lub Strategia) wytycza najbardziej istotne zadania państwa. Ich realizacja ma wpłynąć na szybszy i bardziej zrównoważony rozwój kraju oraz na poprawę jakości życia ludności w wyniku zwiększenia zasobów gospodarczych, instytucjonalnych i społecznych. Dokument SRK wyznacza obszary strategiczne, w których koncentrować się będą główne działania oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych. Strategia szczególnie zwraca uwagę na wymiar terytorialny podejmowanych działań, wzmocnienie i lepsze wykorzystanie potencjałów regionalnych. Podkreśla znaczenie samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów w dynamizacji rozwoju regionów i kraju. SRK określa 9 strategii ze sobą zintegrowanych, które mają przyczyniać się do realizacji założonych w Strategii celów, a zaprojektowane w nich działania - rozwijać i uszczegóławiać reformy wskazane w SRK. Jednym z trzech obszarów strategicznych SRK jest Spójność społeczna i terytorialna, w którego zakres działań szczególnie wpisuje się Program Rewitalizacji. Osiągnięcie kierunków działań określonych w ramach tego obszaru strategicznego, ma nastąpić m.in. dzięki:
- Celowi III.1. Integracja społeczna (kierunki interwencji: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych).
- Celowi III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych (kierunek interwencji: tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich). Program Rewitalizacji nawiązuje także do obszaru strategicznego: Sprawne i efektywne państwo, a dokładniej do jego Celu I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela (kierunek interwencji: rozwój kapitału społecznego) oraz do obszaru strategicznego: Konkurencyjna gospodarka – Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego (kierunki interwencji: zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego). „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie" (KSRR) wyznacza średniookresowe działania odnoszące się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Rolą polityki regionalnej jest jak najlepsze wykorzystanie zasobów terytoriów dla zrównoważonego rozwoju wszystkich regionów. Wyróżnia się przede wszystkim takie cechy, jak: podejście

terytorialne do zagadnień rozwojowych, czy też umiejscowienie planowania i realizacji na najbardziej adekwatnym do zadań poziomie zarządzania sferą publiczną (subsydiarność) – tam gdzie jest to możliwe i zasadne wzmacnianie tej władzy publicznej, która posiada pochodzącą z wyboru legitymację demokratyczną. KSRR wyznaczył wizję dla polskich regionów, które w 2020 roku mają charakteryzować się konkurencyjnością i innowacyjnością; spójnością gospodarczą, społeczną i terytorialną; skutecznością, efektywnością i partnerstwem w rewitalizacji celów rozwojowych; bezpieczeństwem ekologicznym, wysokim poziomem i skutecznością ochrony środowiska i zasobów przyrodniczych. Urzeczywistnienie niniejszej wizji ma nastąpić dzięki efektywnemu wykorzystywaniu specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym (cel strategiczny) oraz budowaniu spójności terytorialnej i przeciwdziałaniu marginalizacji obszarów problemowych (cel 2). Działania określone w Programie Rewitalizacji są zgodne z założeniami polityki rozwoju regionalnego. „Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030" (KPZK lub Koncepcja) stanowi najważniejszy dokument strategiczny w aspekcie zagospodarowania przestrzennego Polski. Sporządzono go w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania przestrzeni kraju. Koncepcja wyznacza cele i kierunki działań planowania przestrzennego całego państwa, które przyczynią się do rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Id: F779FBA2-C485-4E93-821C-1DBC245E3A7B. Podpisany Strona 14 Program Rewitalizacji przyczyni się do spełnienia wizji przestrzennego zagospodarowania przedstawiającą Polskę w roku 2030, jako kraj o ugruntowanych warunkach trwałego i zrównoważonego rozwoju, dobrze zagospodarowany, sprawnie zarządzany i bezpieczny. Niniejszy stan ma być rezultatem procesów gospodarczych, społecznych, przestrzennych i cywilizacyjnych. Cechą Polski w 2030 roku ma być spójność społeczno-gospodarcza oraz terytorialna. Natomiast regionów – „siła", których rozwój ma się opierać na endogenicznym potencjale i przewagach konkurencyjnych. Co więcej, Program Rewitalizacji wpisuje się w cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju:

- Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającego spójności.
- Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystywanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
- Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.
- Przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego. „Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 – Umowa Partnerstwa" jest dokumentem określającym kierunki interwencji w latach 2014-2020 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybołówstwa. Instrumentami realizacji UP są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO). Dokument wyznacza kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, wskazuje oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy

finansowe oraz wdrożeniowe. Cel główny UP wyznacza Zwiększenie konkurencyjności gospodarki, poprawę spójności społecznej i terytorialnej oraz podniesienie sprawności i efektywności państwa.

Realizacja tego założenia nastąpi w oparciu o poszczególne określone cele szczegółowe:

- Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy.
- Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie.
- Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
- Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług.
- Włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane.

Zaproponowane działania ożywienia obszarów kryzysowych wyznaczonych w Programie Rewitalizacji pozwolą na realizację zamierzonych celów Umowy Partnerstwa.

Ponadto w dokumencie wskazano, iż obszary przygraniczne odgrywają ważną rolę w procesach rozwojowych, jak i politycznych, co świadczy o istotności podejmowania działań na tych terenach: „Ze szczególnymi wyzwaniami muszą mierzyć się obszary położone wzdłuż granic z państwami nie będącymi członkami UE: Rosji (obwód Kaliningradzki), Białorusi i Ukrainy. Obszary te charakteryzują się niskim poziomem wskaźników społeczno-gospodarczych m.in. ze względu na peryferyjne położenie względem krajowych ośrodków wzrostu i brak możliwości (ze względu na trudności formalne wynikające z istnienia granicy) wykorzystania swojego potencjału gospodarczego w oparciu o powiązania społeczno-gospodarcze z regionalnymi ośrodkami wzrostu”. Zapisy Umowy Partnerskiej wskazują ponadto, że w latach 2014-2020 należy wskazać procesy rewitalizacji przy założeniu precyzyjnego koncentrowania na obszarach najbardziej zdegradowanych.

5.3 Poziom regionalny

- **Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020**

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu województwa, określającym obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, prowadzonej w przestrzeni regionalnej. W dokumencie zaprezentowano wizję województwa do roku 2030: Województwo podlaskie jest zielone, otwarte, dostępne i przedsiębiorcze.

Największy potencjał w regionie mają następujące formy turystyki: turystyka wypoczynkowa na obszarach cennych przyrodniczo i nad jeziorami, w tym agroturystyka. Znajdują się tu obszary o wysokiej atrakcyjności przyrodniczej, które mogą pozwolić na rozwój turystyki zdrowotnej, kulturowej i wypoczynkowej.

Potencjalny wzrost zainteresowania ofertą województwa podlaskiego można wiązać z procesami demograficznymi. Rosnąca długość, a także zmiana stylu życia ludności sprawiają, że

przyszłościowym, ważnym rynkiem gospodarki są usługi nastawione na zaspokajanie potrzeb osób starszych. Usługi te obejmują różne dziedziny – od opieki zdrowotnej, przez usługi opiekuńcze, po rozrywkę i edukację.

Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze województwa podlaskiego ma stanowić nie tyle samoistny cel rozwojowy, co wzmacniać naturalną przewagę województwa postrzeganego jako posiadające doskonale zachowane środowisko naturalne. Konieczna dbałość o utrzymanie wysokiej jakości środowiska jest w układzie celów traktowana jako ważny czynnik zwiększający możliwości wzrostu konkurencyjnej gospodarki – szczególnie jej „zielonych" sektorów. Wizerunek regionu o unikalnym środowisku będzie czynnikiem sprzyjającym rozwojowi powiązań zewnętrznych, poprzez przyciąganie inwestorów zainteresowanych szybko rozwijającą się zieloną gospodarką i jako element promujący na zewnętrznych rynkach regionalne marki. Utrzymanie dobrej jakości środowiska to także kluczowa determinanta wysokiej jakości życia mieszkańców regionu.

Celem operacyjnym 1.1 Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 jest rozwój przedsiębiorczości, co znalazło również odzwierciedlenie w Programie Rewitalizacji Gminy Supraśl. W województwie podlaskim wyraźnie mniej osób niż w bardziej rozwiniętych regionach decyduje się na prowadzenie działalności gospodarczej. Mniej firm to mniejszy potencjał rozwoju gospodarczego, a tym samym mniejsze szanse w konkurowaniu z innymi regionami. Przedsiębiorczość to duża liczba firm, ale także aktywność i skuteczność tych już istniejących. Wsparcie przedsiębiorczości powinno stanowić tło innych działań strategicznych w województwie podlaskim.

Kolejne powiązania Strategii i Programu Rewitalizacji stanowią założenia celu operacyjnego 1.4 KAPITAŁ SPOŁECZNY JAKO KATALIZATOR PROCESÓW ROZWOJOWYCH Podstawą budowania silnego kapitału społecznego jest z jednej strony wzmacnianie więzi opartych na wspólnej tożsamości i umiejętności do jej ciągłej, twórczej reinterpretacji. Z drugiej jego integralnym elementem jest otwartość na inne wzorce kulturowe, umiejętność współdziałania i współżycia osób reprezentujących różne wartości, tradycje, normy zachowań i sposoby życia. Obydwie te postawy są ze sobą silnie związane i warunkowane przez znajomość własnej tradycji, kultury, historii oraz indywidualną kreatywność, otwartość na inspiracje i nowe rozwiązania. Kluczowe jest w tym aspekcie wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu. Kultura może być potencjalnie istotnym czynnikiem dynamizującym rozwój społeczno-gospodarczy województwa.

Cele Programu Rewitalizacji wykazują najsilniejszą komplementarność z celem strategicznym 3. JAKOŚĆ ŻYCIA. Należy podkreślić, że w województwie podlaskim występuje już obecnie szereg czynników sprzyjających wysokiej jakości życia. Należy do nich zaliczyć: zachowane środowisko naturalne, niskie zatłoczenie, wysoką jakość usług medycznych czy wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego. Warto wykorzystać i rozwinąć potencjał czynników warunkujących wysoką jakość życia mieszkańców województwa, aby zapewnić nie tylko najlepsze warunki życia, ale także uczynić z jakości życia symbol regionu i czynnik wspierający możliwość osiągnięcia pozostałych celów strategicznych.

Metodą łagodzenia skutków niżu demograficznego w świetle złożeń Strategii oraz LPR Supraśla jest także zwiększanie uczestnictwa w rynku pracy, tworzenie elastycznych warunków

pracy, w tym zatrudnienia w niepełnym wymiarze godzin bądź telepracy oraz pomoc pracownikom, zwłaszcza starszym, w nabyciu i podtrzymaniu umiejętności i kwalifikacji niezbędnych do pracy.

Na obszarach wiejskich będą realizowane bardzo różnorodne instrumenty rozwoju powiązane z paletą celów strategicznych i operacyjnych. Przede wszystkim gminy wiejskie i wskazane miejsko-wiejskie muszą zostać wsparte instrumentami podnoszącymi jakość kapitału ludzkiego, od początkowego okresu przedszkolnego, po działania z zakresu kształcenia ustawicznego. Interwencja w tym zakresie powinna przyczynić się również do wzrostu przedsiębiorczości i umiejętności konkurowania na rynkach pracy. Ważna będzie także ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed uszczupleniem na nieuzasadnione cele nierolnicze oraz poprawa jej jakości, w zakresie proekologicznej regulacji, stosunków wodnych, zalesień gruntów porolnych i struktury własnościowej. Kształtowanie przestrzeni województwa podlaskiego w kierunku wyrównywania dysproporcji w poziomie jego zagospodarowania w stosunku do rozwiniętych regionów kraju, zgodnie z wymogami integracji europejskiej, współpracy transgranicznej i obronności, w sposób generujący wzrost konkurencyjności, efektywności gospodarczej i poprawę warunków cywilizacyjnych życia mieszkańców, z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i położenia.

b) **ochrona i rewaloryzacja obszarów zabytkowych** zgodnie z wnioskami i uzgodnieniami z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Białymstoku, w tym:
   - zachowanie historycznych założeń urbanistycznych (objętych strefami ochrony konserwatorskiej), a w szczególności: rozplanowania przestrzeni publicznych (np. ulic, placów, skwerów, itp.), osi kompozycyjnych i widokowych, rozmieszczenia dominant, gabarytów i sposobów zabudowy oraz form architektonicznych,

   - **Ochrona i poprawa infrastruktury miejsc kultu religijnego** reprezentujących różnorodność struktury narodowościowej i religijnej.

- **PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO**

Program nawiązuje do celów polityki przestrzennej województwa podlaskiego w horyzoncie roku 2020 plus i jej zasad ogólnych przedstawionych w Planie.

Celem strategicznym Planu jest „Zrównoważone zagospodarowanie przestrzeni województwa podlaskiego sprzyjające rozwojowi społeczno-gospodarczemu, spójności społecznej i terytorialnej, konkurencyjności, sprawności funkcjonowania oraz wykorzystaniu potencjału przyrodniczego, kulturowego i położenia przygranicznego”.

Program Rewitalizacji jest spójny z Celem strategicznym Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego uchwalonego Uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 roku.

- Program Rewitalizacji zgodny jest z ustrojową zasadą zrównoważonego rozwoju i oznacza taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje integrowanie działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz

trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności oraz obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.

- **Strategia Rozwoju Powiatu Białostockiego na lata 2011- 2020**

Analiza czynników strategicznych powiatu białostockiego, uwidacznia słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia na drodze do spełnienia m i s j i, którą jest: „Powiat białostocki racjonalnie wykorzystujący kapitał ludzki, zasoby gospodarcze i walory turystyczne w celu zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego oraz podnoszenia poziomu życia mieszkańców".

Ten cel główny jest spójny z wizją i celami Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl.

- **Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020.**

Misją działań na rzecz rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego będzie zapewnienie najlepszych warunków do życia jego mieszkańcom. Zatem cele Strategii oraz Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl realizują ten cel w sposób spójny i konsekwentny.

5.4 .2 Poziom lokalny

- **Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania – PUSZCZA KNYSZYŃSKA 2014-2020**

Celem ogólnym *Strategii* jest: Promowanie włączenia społeczności lokalnej LGD Puszcza Knyszyńska poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych i kulturalnych oraz aktywizację społeczno-zawodową społeczności zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym do 2020(23) r.

Strategia zakłada również rozwój społeczności lokalnych w oparciu o promocję produktów lokalnych oraz dbałość o tradycję, tożsamość lokalną i dziedzictwo kulturowe, co potwierdza kierunek działań wyznaczonych w Programie Rewitalizacji.

- ***Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Supraśl na lata 2016 – 2022***

Celem strategicznym I jest jest poprawa jakości życia mieszkańców, poprzez rozwój i modernizację infrastruktury Gminy Supraśl. Wśród działań wskazano rewitalizację rynku w Supraślu oraz rewitalizację Supraskiego Systemu Wodnego.

Celem strategicznym II jest wzrost atrakcyjności przedsiębiorczej Gminy Supraśl. Cel będzie realizowany poprzez następujące cele operacyjne: [1] Rozwój aktywności przedsiębiorczej Gminy Supraśl. [2] Rozwój przedsiębiorczości w obszarach przyjaznych środowisku naturalnemu, w tym branż turystycznych, uzdrowiskowych, okołoturystycznych, tradycyjnych rzemiosł i żywności.

Przede wszystkim te cele wykazują synergię z działaniami proponowanymi w ramach Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl.

- ***Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Supraśl***

Celami przestrzennymi rozwoju miasta i gminy jest zwiększenie ilości miejsc pracy i dochodów pozwalających na godziwy poziom życia. Społecznym efektem rozwoju miasta i gminy będzie poprawa szeroko rozumianych warunków życia mieszkańców, jak też walka z patologią społeczną (narkomaństwo, alkoholizm, nikotyznizm).

Należy sprzyjać podniesieniu poziomu wykształcenia ludności, rozwojowi kultury, sportu, ochrony zdrowia i opieki społecznej. W dokumencie podkreśla się wartość dóbr kultury, w tym obiektów zabytkowych, przy tym alarmując, że przy braku odpowiednich działań w celu zachowania w odpowiednim stanie będą one ulegały degradacji technicznej.

- ***STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI GMINY UZDROWISKOWEJ SUPRAŚL na lata 2014 – 2020 SUPRAŚL MIASTO ZACZAROWANE***

Supraśl jako gmina uzdrowiskowa znajduje się w sytuacji pełnego sprzężenia celów działań ukierunkowanych na budowanie przewagi konkurencyjnej w tej dziedzinie. Program Rewitalizacji jest podporządkowany celom zgodnym ze Strategią rozwoju turystyki uzdrowiskowej Supraśla, szczególnie w zakresie poniższych celów strategicznych.

CEL STRATEGICZNY I Zbudowanie przewagi konkurencyjnej Gminy Supraśl jako centrum uzdrowiskowego i turystycznego Podlasia, z bogatą ofertą markowych produktów turystycznych, wykreowanych zgodnie z zasada zrównoważonego wykorzystania zasobów i dziedzictwa kulturowego Cele operacyjne: 1. Rozwój infrastruktury uzdrowiskowej i turystycznej 2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego 3. Wykreowanie markowych produktów turystycznych i oferty uzdrowiskowej opartej o zasoby sieci i zintegrowanie zasobów różnych podmiotów.

CEL STRATEGICZNY III Rozwój kapitału społecznego opartego na wiedzy i innowacyjnych gałęziach gospodarki oraz wysoka jakość świadczonych usług publicznych Cele operacyjne: 1. Skuteczna polityka społeczna 2. Rozwój usług edukacyjnych na wysokim poziomie, w tym skorelowanie usług edukacyjnych z potrzebami rynku i ofertą ośrodka aglomeracyjnego. 3. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska.
Skuteczna polityka społeczna obejmuje płaszczyznę nowoczesnego, dostosowanego do potrzeb społeczności lokalnej systemu opieki społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem mechanizmów ekonomii społecznej. Obejmuje również priorytetową dla gminy uzdrowiskowej płaszczyznę ochrony zdrowia, w tym promowanie i kreowanie mody na sport, zdrowy styl życia, aktywność fizyczną, profilaktykę zdrowia a także zabezpieczenie infrastruktury do rozwoju instrumentów profilaktyki zdrowia. Szczególnie ważnym działaniem jest również niwelowanie barier architektonicznych w gminie uzdrowiskowej i prowadzenie działań dostosowawczych w polityce społecznej, w kontekście starzenia sie społeczeństwa.

CEL STRATEGICZNY IV Wzrost atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej Gminy Supraśl Cele operacyjne: 1. Rozwój aktywności przedsiębiorczej mieszkańców Gminy Supraśl 2. Rozwój przedsiębiorczości w obszarze usług turystycznych, uzdrowiskowych, okołoturystycznych, tradycyjnych rzemiosł i żywności. Rozwój aktywności przedsiębiorczej mieszkańców Gminy

Supraśl W nowej perspektywie finansowania unijnego wspieranie aktywności gospodarczej, zwłaszcza inicjowanie działalności nowych firm i wzmacnianie konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw stanowią kluczowe wyzwania rozwojowe gospodarki. Do zadań samorządu lokalnego i regionalnego należy budowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców, wskazywanie oczekiwanych i skutecznych kierunków aktywności gospodarczej, kreowanie systemów wspierania lokalnej przedsiębiorczości. Skuteczny system wspierania przedsiębiorczości, zgodnie z unijnymi i krajowymi ramami strategicznymi, opierał będzie się na szerokiej i łatwo dostępnej ofercie instrumentów zwrotnych, o preferencyjnych w stosunku do banków stawkach oprocentowania, a także (w mniejszym zakresie niż dotychczas) instrumentach bezzwrotnych, a także na odpowiadającej potrzebom lokalnym działalności instytucji otoczenia biznesu. Do rozwoju funkcji uzdrowiskowych i turystycznych niezbędne jest również wykształcenie instrumentów stałych powiązań kooperacyjnych, a nawet ich formalizowania instytucjonalnego w inicjatywy klastrowe.

Kluczowe zadania obszaru rozwoju aktywności przedsiębiorczej mieszkańców Gminy Supraśl:

- szeroka oferta szkoleniowa w obszarze przedsiębiorczości,
- zapewnienie obsługi terytorialnej przez fundusze pożyczkowe i poręczeniowe dla osób prowadzących działalność gospodarczą i spółek,
- inicjowanie i wzmacnianie powiązań kooperacyjnych między przedsiębiorcami.

Rozwój przedsiębiorczości w obszarze usług turystycznych, uzdrowiskowych, okołoturystycznych, tradycyjnych rzemiosł i żywności ma znaczenie kluczowe dla rozwoju Gminy Supraśl.

5.5 Podsumowanie

W niniejszym rozdziale zaprezentowane zostały powiązania Programu Rewitalizacji Supraśla na lata 2017-2023 z dokumentami planistycznymi i strategicznymi, zarówno na poziomie regionalnym, jak i lokalnym. Wyszczególnione zostały cele i działania wskazane w wymienionych planach i strategiach, którym odpowiadają cele i kierunki Programu Rewitalizacji Supraśla.

Wskazania te potwierdzają, że rewitalizacja przeprowadzona na podstawie tego Programu stanowi istotny element całościowej wizji rozwoju gminy Supraśl, również jest ściśle związana z działaniami prowadzonymi na terenie województwa podlaskiego, w tym powiatu białostockiego.

Główne założenia rewitalizacji w postaci przedsięwzięć rewitalizacyjnych będących przedmiotem programu mieszczą się w zakresie zadań wyznaczonych w dokumentach na poszczególnych szczeblach.

6 WIZJA I CELE PROGRAMU REWITALIZACJI

Wizja podobszarów wyznaczonych do rewitalizacji w Supraślu, określająca ich stan za kilka najbliższych lat powstała jako **suma wyobrażeń uczestników procesu partycypacji** na etapie przygotowywania opracowania oraz przewidywanych inwestycji i przedsięwzięć społecznych, planowanych do realizacji przez instytucje publiczne, reprezentantów sektora społecznego oraz przedsiębiorców.

W trakcie warsztatów konsultacyjnych przeprowadzonych z mieszkańcami Gminy Supraśl, poświęconych wypracowaniu celów rewitalizacji oraz kierunków rozwoju, podjęto także wysiłek stworzenia najlepszego, możliwego do realizacji, obrazu poszczególnych podobszarów w perspektywie kolejnych lat. Uczestnicy spotkania wskazali ogółem wiele kierunków rozwoju, którymi powinny docelowo charakteryzować się poszczególne podobszary. Cechy te znalazły swoje odzwierciedlenie w poniżej sformułowanej wizji.

Przedsięwzięcia wynikać będą z inicjatywy administracji samorządowej, która w sposób naturalny stanie się inicjatorem działań na rzecz poprawy stanu infrastruktury komunalnej, rozwoju funkcjonalności gminy, a także pobudzania biegunów rozwoju. Gmina Supraśl poprzez realizowane w ramach Programu Rewitalizacji projekty, będzie koordynatorem działań zmierzających do rozwoju przedsiębiorczości oraz wzrostu kapitału społecznego, a także aktywnym partnerem dla mieszkańców, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych chcących włączyć się w działania o charakterze rewitalizacyjnym w Supraślu.

W toku analiz diagnostycznych, przeprowadzonych na potrzeby Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl, określone zostały najistotniejsze bariery rozwojowe, a także zasoby rozwojowe kluczowe z punktu widzenia procesów rozwojowych. Biorąc pod uwagę przeprowadzone analizy, bazując na najważniejszych determinantach, określono wizję rozwoju po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji, a następnie drzewo celów.

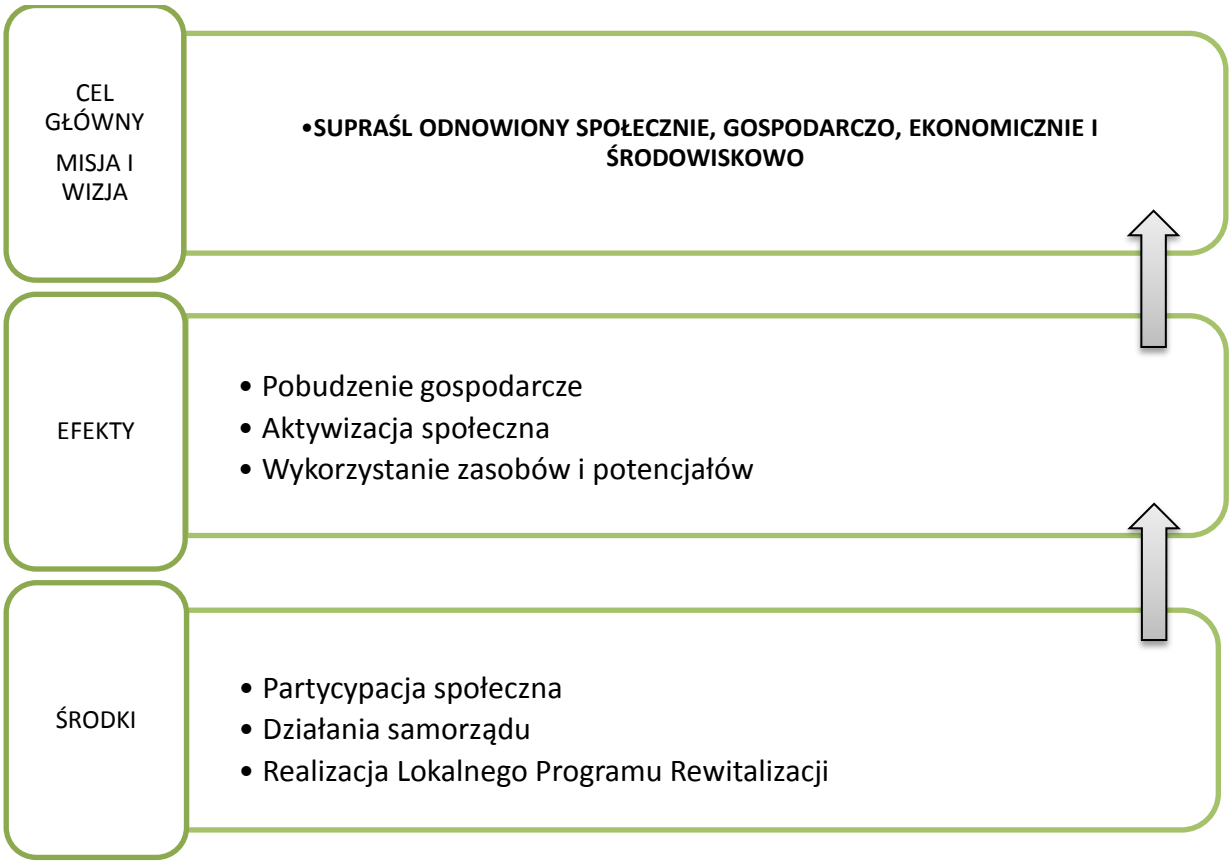

Rysunek 17 Drzewo celów LPR Supraśl

Gmina Supraśl zapewni trwałą realizację wizji, celów i kierunków działań z zachowaniem narzędzi **partycypacji społecznej**. Wyobrażenie władz gminy Supraśl, pracowników urzędu oraz pozostałych ekspertów bezpośrednio zaangażowanych w realizację wizji Programu Rewitalizacji na temat sposobów osiągnięcia wizji będzie weryfikowane przez aktywnych mieszkańców gminy.

Cechy te znalazły swoje odzwierciedlenie w poniżej sformułowanej wizji. Dopełnieniem wizji, która powstała w sposób uspołeczniony, okazały się przedsięwzięcia, które zostały zgłoszone przez instytucje i/lub organizacje działające w sektorach publicznym, prywatnym i społecznym, jako planowane do realizacji w ramach GPR. Ogółem zgłoszono 16 propozycji, które finalnie zostały zakwalifikowane jako przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Zgłoszone propozycje, same w sobie, stanowią odpowiedź na liczne problemy i potrzeby, które wnioskodawcy dostrzegli na obszarze zakwalifikowanym jako przeznaczony do rewitalizacji. Zaspokojenie owych potrzeb poprzez wdrażanie przedsięwzięć przyczyni się do realizacji sformułowanej wizji. Ze względu na zróżnicowane potrzeby oraz przeznaczenie funkcjonalne poszczególnych podobszarów rewitalizacji sformułowane zostały dwie wizje – odpowiadające wyobrażeniom na temat wyznaczonych podobszarów.

Gmina Supraśl będzie inicjatorem i koordynatorem konsultacji społecznych, mających na celu efektywne osiągnięcie wizji, celów i kierunków działań, a także partnerem dla realizacji wybranych projektów, które zostały opisane w dalszej części opracowania.

6.1 WIZJA

Wizja:
Supraśl Gminą inteligentnie wzmacniającą swoje potencjały
Poprzez rewitalizację społeczną, gospodarczą i środowiskową

Społeczeństwo i kultura

Supraśl aktywny i twórczy:

sprzyjający społecznej integracji

Gospodarka

Supraśl zamieszkały przez aktywnych zawodowo mieszkańców:

wykorzystujący zasoby gminy do prowadzenia działalności gospodarczej i samorealizacji różnych grup mieszkańców niezależnie od ich statusu społecznego.

Infrastruktura i środowisko

Supraśl bezpieczny i bliski naturze:

wyposażony w wysokiej jakości infrastrukturę publiczną sprzyjającą tworzeniu lokalnych sieci współpracy i rozwoju kapitału społecznego

SUPRAŚL
KREATYWNY, AKTYWNY, BEZPIECZNY I OTWARTY

6.1.1 Wizja podobszaru Centrum Supraśla

Centrum Supraśla to w perspektywie najbliższych lat wizytówka całej gminy. Podobszar ma być w świetle wizji zadbany i nowoczesny, przyjazny mieszkańcom i turystom, a jednocześnie tętniący życiem.

Centrum Supraśla, jako obszar strategiczny dla funkcjonowania całej Gminy będzie odznaczał się wysoką estetyką oraz atrakcyjnością oferty związanej ze społecznym oraz zawodowym funkcjonowaniem mieszkańców. Obszar stanowi centrum kulturalne, jak też rekreacyjne oraz sferę aktywności lokalnej. Znajdują się tu obiekty zabytkowe, które powinny

wpłynąć na pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości. Ponadto projektowanie wizji obszaru zbiegło się w czasie z uruchomieniem jedynego w powiecie białostockim uzdrowiska, co nie pozostaje bez wpływu na pobudzenie aktywności mieszkańców, ale też inwestorów.

Zdjęcie 4 Zabytkowy budynek plebanii

Centrum, to z jednej strony przestrzeń dogodnych warunków życia dla zamieszkujących tam, z drugiej zaś to teren kumulacji pozytywnej energii, która przyciąga zarówno pozostałych mieszkańców gminy, jak i turystów, przyjezdnych, ze szczególnym uwzględnieniem kuracjuszy.

Centrum to w perspektywie kilku lat miejsce skupiające bogatą ofertę oraz przestrzeń dostosowaną do aktywności kulturalnej oraz rekreacyjnej. To miejsce, które integruje różne środowiska i pokolenia. To także podobszar rozwijający się z poszanowaniem środowiska naturalnego, gdzie presja wywierana przez działalność mieszkańców na poszczególne komponenty środowiska jest ograniczana do minimum.

Mieszkańcy podobszaru odnajdą tutaj dogodne warunki życia oraz rozwoju – lepszy standard zamieszkania, bezpieczną i przyjazną komunikacyjnie przestrzeń publiczną, atrakcyjną infrastrukturę spędzania wolnego czasu, ofertę usług publicznych i komercyjnych dostosowaną do potrzeb podobszaru, a także różnorodne perspektywy dla włączenia i rozwoju społecznego oraz zawodowego.

Do realizacji tak zarysowanej wizji – ukształtowania podobszaru zadbanego, ekologicznego, wygodnego, bezpiecznego, otwartego, wspierającego zagrożonych marginalizacją, stwarzającego szerokie perspektywy rozwoju, przyczyni się szereg przedsięwzięć o wymiarze społecznym oraz infrastrukturalnym. Wśród tych pierwszych można wskazać przedsięwzięcia zmierzające do aktywizacji życiowej młodych, bezrobotnych, narażonych na przemoc, niepełnosprawnych czy seniorów, a w szczególności do stwarzania lepszych perspektyw rozwoju dzieciom i młodzieży. Wśród działań infrastrukturalnych ważniejszymi będą te, które przyczynią się do wzmocnienia infrastruktury społecznej (niezbędnej do realizacji projektów społecznych), poprawy warunków zamieszkiwania, będą sprzyjały lepszemu wykorzystaniu energii, a tym

samym zmniejszą presję na środowisko, poprawią poziom bezpieczeństwa, zarówno w miejscach publicznych jak i na drogach, usprawnią system komunikacji w mieście, stworzą dodatkową przestrzeń dla rekreacji oraz podniosą estetykę obszaru.

Efektem realizowanych działań rewitalizacyjnych będzie poprawa stanu zagospodarowania, a także jakości życia mieszkańców, jak też estetyki przestrzeni publicznych. Jednocześnie utworzone zostaną nowe przestrzenie publiczne służące zaspokajaniu różnorodnych potrzeb, w tym kulturalnych i rekreacyjno-wypoczynkowych mieszkańców podobszaru rewitalizacji oraz całej gminy.

Utworzone oraz zagospodarowane przestrzenie publiczne stanowiły będą nowoczesne tereny służące podejmowaniu różnego rodzaju inicjatyw: edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, integracyjnych, itp., których inicjatorami lub organizatorami będą zarówno podmioty publiczne, jak i organizacje społeczne czy też sami mieszkańcy. W ten sposób powstanie przestrzeń służąca szerszej integracji oraz aktywizacji mieszkańców.

Wobec tego działania przewidziane do realizacji w niniejszym programie przyczynią się do poprawy warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji i całej gminy.

6.1.2 Wizja podobszaru Sobolewo

Sobolewo powinno stanowić obszar pełen życia, epicentrum działań i wydarzeń ważnych w życiu gminy Supraśl. Zgłoszone przedsięwzięcia rewitalizacyjne pokazują wagę tych działań dla aktywności sportowej i przedsiębiorczości mieszkańców. Promowanie postaw prozdrowotnych uznano za potrzebę w realizacji wizji całościowej gminy Supraśl, szczególnie w trudnych warunkach demograficznych, charakterystycznych w globalnie zmieniającym się społeczeństwie i gospodarce.

W efekcie realizacji działań rewitalizacyjnych osoby oraz grupy zagrożone wykluczeniem i marginalizacją społeczną uzyskają możliwość szerszego zaspokajania różnego rodzaju potrzeb życiowych i społecznych.

Rewitalizacja podobszaru służyć będzie włączeniu mieszkańców w różne wymiary życia społecznego. W szczególności zwiększona zostanie możliwość korzystania z różnorodnych usług publicznych, a także tych świadczonych przez sektor pozarządowy. Będzie to oferta z zakresu pomocy społecznej, edukacji i kultury. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne przyczynią się do zwiększenia kompetencji i umiejętności zawodowych wybranych kategorii społecznych, co przyczyni się do ograniczenia ubóstwa oraz roszczeniowej postawy, głównie biernie korzystających z pomocy społecznej.

6.2 Cele główne i kierunki działań rewitalizacyjnych dla gminy Supraśl na lata 2017-2023

Cele i kierunki działań, które definiują rewitalizację obszarów koncentracji negatywnych zjawisk w Supraślu stanowią odpowiedź na zidentyfikowane problemy oraz potrzeby. Problemy znalazły swoje uzasadnienie w zgromadzonych danych obiektywnych znajdujących się w zasobach GUS oraz wielu ważnych instytucji publicznych, np. MOPS, szkół, UM.

Potrzeby wynikają natomiast zarówno ze wskazanych danych obiektywnych, jak i wniosków czy rekomendacji wyartykułowanych przez mieszkańców w procesie uspołeczniania prac nad opracowaniem LPR (np. w ankiecie czy podczas warsztatów rewitalizacyjnych).

Cele działań rewitalizacyjnych zostały opracowane na podstawie części diagnostycznej powstałej na potrzeby wyznaczeniu obszaru zdegradowanego na terenie Supraśla oraz szczegółowej analizy przyczyn degradacji przeprowadzonej dla poszczególnych podobszarów obszaru zdegradowanego.

Analizy te uzupełniono o bezpośrednie wywiady przeprowadzone wśród lokalnych instytucji działających w sferze społecznej, zarówno na obszarze zdegradowanym, jak i poza nim. W rezultacie tak przeprowadzonego postępowania możliwe stało się dość szczegółowe opracowanie zarówno celów programu, jak również w niektórych przypadkach nawet pomysłów na konkretne przedsięwzięcia w obrębie programu rewitalizacji. Dla zapewnienia należytej jasności przekazu cele programu przedstawiono w podziale na trzy podstawowe rodzaje odpowiadające poszczególnym poziomom szczegółowości.

Składają się na nie:

1. Cel główny programu.
2. Cele strategiczne.
3. Cele operacyjne (Kierunki działań).

<u>Celem głównym Programu Rewitalizacji jest:</u>

Wzrost potencjału społeczno-gospodarczego miasta poprzez zwiększenie spójności społecznej, poprawę poziomu i jakości życia mieszkańców oraz zagospodarowanie obiektów i terenów zdegradowanych.

Cele strategiczne ze względu na duży poziom ogólności odnoszą się do całego obszaru rewitalizacji Supraśla. Natomiast cele operacyjne różnicują się dla poszczególnych podobszarów w zależności od specyfiki zachodzących na ich terenie zjawisk kryzysowych.

Cel strategiczny 1:

<u>Aktywizacja społeczna oraz zawodowa mieszkańców</u>

- Kierunki działań rewitalizacyjnych:

1.1. Działania na rzecz aktywizacji i włączenia do życia zawodowego osób długotrwale bezrobotnych oraz niemających szans na zatrudnienie z uwagi na wiek, niepełnosprawność, brak odpowiedniego wykształcenia, płeć.

1.2. Rozwój turystyki w gminie, w tym turystyki pieszej, rekreacyjnej, poznawczej i uzdrowiskowej.
1.3. Tworzenie nowych i poprawa istniejących warunków do prowadzenia działalności gospodarczej i inwestycji w obszarze rewitalizacji poprzez system wsparcia dla osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą na obszarze objętym rewitalizacją i zatrudniających mieszkańców obszaru.
1.4. Pomoc i ochrona dla miejsc podkreślających dziedzictwo historyczne gminy i tworzących klimat rewitalizowanego terenu, np. historyczne miejsca handlowe, zawody podkreślające lokalną specyfikę.

Cel strategiczny 2.
Tworzenie lokalnych sieci wspierających rozwój kapitału społecznego

- Kierunki działań rewitalizacyjnych:

2.1. Kreowanie i koordynowanie działań mających na celu budowanie i wzmacnianie tożsamości lokalnej oraz zacieśnianie więzi sąsiedzkich poprzez organizację wspólnych wydarzeń o charakterze kulturalnym i integracyjnym.
2.2. Tworzenie przez mieszkańców przy pomocy samorządu gminnego miejsc aktywności społecznej.
2.3. Wsparcie inicjatyw oddolnych mieszkańców i organizacji pozarządowych realizowanych na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji.
2.4. Realizacja programów profilaktyki i promocji zdrowia.

Cel strategiczny 3.
Wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców poprzez modernizację i rozbudowę istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej.

- Kierunki działań rewitalizacyjnych:

3.1.Modernizacja i remonty budynków i obiektów publicznych w obszarze rewitalizacji, w tym modernizacja obiektów infrastruktury społecznej: kulturalnej, edukacyjnej, sportowej, technicznej, zapewniająca wzrost dostępności i jakości usług na obszarze rewitalizacji.
3.2.Stworzenie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej dostosowanej do potrzeb mieszkańców oraz turystów, w tym osób niepełnosprawnych.
3.3. Likwidacja barier architektonicznych, pozwalająca na korzystanie z przestrzeni i obiektów przez wszystkich, w tym osoby niepełnosprawne, starsze, rodziny z małymi dziećmi.
3.4. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców Gminy Supraśl.
3.5 Wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców w wyniku modernizacji i rozbudowy istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej.

W wyznaczeniu celów głównych i wynikających z nich kierunków działań pomogła analiza wskaźników, za pomocą których wyznaczony został obszar zdegradowany. Sposób myślenia jest następujący: do wyznaczenia obszarów zdegradowanych posłużono się analizami ilościowymi. Wskaźniki pozwoliły na wskazanie miejsc o ponadprzeciętnych wartościach destymulant rozwoju lub niskim poziomie wartości stymulant rozwojowych.

Analiza terytorialnego zróżnicowania w natężeniu występowania określonych zjawisk o charakterze gospodarczym, społecznym, przestrzennym, środowiskowym i technicznym, pozwoliła na ponownie wykorzystanie wskaźników, przy budowaniu celów oraz weryfikacji jego poprawności. Wydaje się bowiem, że najefektywniejszym sposobem weryfikacji czy określone cele zostały skonstruowane w sposób prawidłowy jest odwołanie się do mierników powiązanych ze zdiagnozowanymi zjawiskami kryzysowymi.

Nie chodzi jednak o to, aby powtarzać informacje zawarte w diagnozie potencjału Gminy Supraśl. Przywołanie mierników pozwoli na refleksję w kontekście dalszych analiz i odpowiedzi na pytanie, czy działania rewitalizacyjne były skuteczne, tj. czy doprowadziły do zmniejszenia kryzysu na obszarze rewitalizacji.

Między innymi dzięki tak przeprowadzonej analizie, udało się dokonać wyróżnienia kluczowych i uzupełniających przedsięwzięć (projektów) rewitalizacyjnych, które stanowią konkretne kroki na tej drodze. Także konkretne przedsięwzięcia rewitalizacyjne (fiszki projektów), zgromadzone oddolnie, stanowią odzwierciedlenie potrzeb i potencjału istniejącego w gminie. Powiązania pomiędzy zidentyfikowanymi problemami i potrzebami, źródłami ich identyfikacji a poszczególnymi celami rewitalizacji i kierunkami rozwoju zobrazowano w rozdziale 7.

7 OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

W procesie prac nad Programem Rewitalizacji Gminy Supraśl opracowano przedsięwzięcia rewitalizacyjne i dokonano ich hierarchizacji na kluczowe (podstawowe) oraz uzupełniające. Będą one w najwyższym stopniu zapewnia kompleksowe rozwiązanie zdiagnozowanych problemów na obszarach kryzysowych i w znaczący sposób wpłyną na osiągnięcie założonych celów strategicznych i kierunków interwencji.

Identyfikacja projektów została przeprowadzona w ramach społecznego naboru projektów oraz w ramach wewnętrznego zgłaszania propozycji projektowych w trakcie warsztatów rewitalizacyjnych, poprzez stronę internetową urzędu na specjalnym formularzu, a także innych spotkań, na których poruszono problem rewitalizacji np. zebrania sołeckie i posiedzenia radnych gminy.

Lista przedsięwzięć kluczowych została skonstruowana w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy w obszarze rewitalizacji oraz zgłoszone fiszki projektowe realizujące cele programu rewitalizacji. Projekty zostały również szczegółowo opisane. Należy przy tym zwrócić uwagę, że **projektom infrastrukturalnym towarzyszą projekty społeczne**. Tak ujęta spójność sfery przestrzennej i społecznej gwarantuje efektywność interwencji publicznej.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które zostały uwzględnione w LPR Supraśla stanowią wyraz oddolnej aktywności podmiotów publicznych, prywatnych oraz społecznych, które formułując własne propozycje działania zamierzają przyczynić się do rewitalizacji na obszarach kumulacji negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, przestrzenno – funkcjonalnych, technicznych oraz negatywnego oddziaływania na środowisko.

Wdrożenie działań w Programie Rewitalizacji Gminy Supraśl nie wpłynie negatywnie na zdrowie ludzi, gdyż ma na celu poprawę życia mieszkańców. Efektem planowanych działań rewitalizacyjnych będzie poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Supraśl, jak też estetyki przestrzeni publicznych. W granicach Gminy Supraśl zlokalizowane są obszary objęte ochroną na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2016 roku (Dz. U.2016.2134), tj.:

- Puszcza Knyszyńska, zajmująca ponad 70 % Gminy Supraśl, która stanowi o niezwykłej atrakcyjności turystycznej i uzdrowiskowej;
- 4 rezerwaty przyrody;
- pomniki przyrody.

Jednak obszar objęty rewitalizacją znajduje się poza obszarami objętymi ochroną prawną. Działania przewidziane w ramach projektowanego dokumentu nie są zaliczane do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Ewentualne niezidentyfikowane na etapie planowania zagrożenia w stosunku do form przyrody i środowiska, które mogą wynikać ze szczegółowego rozpoznania w kolejnych etapach realizacji projektów, będą szczegółowo rozpatrywane na etapie procedury planistycznej oraz na etapie analizy składanych wniosków na realizację inwestycji.

W rozdziale 6 przedstawiono listę projektów podstawowych i uzupełniających zgłoszonych przez samorząd i jednostki samorządowe, organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorców i mieszkańców w otwartej procedurze naboru kart przedsięwzięć do Programu Rewitalizacji.

Spośród zgłoszonych zadań wybrano te, które mają największy potencjał dokonywania oczekiwanych zmian na obszarze zdegradowanym i obszarze rewitalizacji, natomiast pozostałe znalazły się na liście zadań uzupełniających, komplementarnych.

Należy podkreślić, że głównym kryterium umieszczenia zadania zarówno na liście podstawowej, jak i uzupełniającej było rozwiązywanie zdefiniowanych problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Także zadania z listy zadań uzupełniających będą w najbliższym okresie, w miarę możliwości finansowych gminy oraz pojawiających się dodatkowych źródeł finansowania (dotacje, subwencje), systematycznie realizowane ze środków samorządu, jak i innych podmiotów zaangażowanych w procesy rewitalizacyjne na obszarze Gminy Supraśl.

Zgodnie z rekomendacjami instytucji, jak też efektami konsultacji społecznych oraz obserwacji Rady Miejskiej w Supraślu wiele przedsięwzięć powinno znaleźć się w obrębie rewitalizacji, przede wszystkim wskazywano na infrastrukturę drogową. Jednak w procesie zgłaszania działań przeważyły projekty o dużym potencjale rewitalizacji społecznej.

Poniższe schematy przedsięwzięć prezentują opis podstawowych projektów rewitalizacyjnych planowanych do realizacji w Programie Rewitalizacji na lata 2017-2023.

Projekty i przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji przez gminę Supraśl zostaną wpisane do wieloletniej prognozy finansowej gminy, o której mowa w art. 226 ust. 3 ustawy o finansach publicznych.

7.1 Przedsięwzięcia kluczowe

W celu sprawnej implementacji projektów przeprowadzono analizę własności gruntów, z której wynika, że większość gruntów wskazanych pod lokalizację projektów infrastrukturalnych należy do Gminy Supraśl.

Przedstawione koszty wszystkich przedsięwzięć rewitalizacyjnych stanowią wartość szacunkową i mogą ulegać zmianom na etapie realizacji poszczególnych projektów.

Lista projektów kluczowych:

Projekt 1.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL	
Adaptacja zdegradowanego budynku plebanii w Supraślu wraz z zagospodarowaniem przestrzeni w celu przywrócenia funkcji społecznych	
OPIS PROJEKTU	
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	Głównym założeniem projektu jest zagospodarowanie obiektu użyteczności publicznej na potrzeby lokalnej społeczności poprzez remont i zmianę sposobu użytkowania. Obecny stan infrastruktury uniemożliwia korzystanie z obiektu użyteczności publicznej. Pobudzi to lokalną przedsiębiorczość oraz zaktywizuje społeczność obszarów zdegradowanych.
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Ul. Piłudskiego 52 a, Supraśl Zabytek z pocz. XIX wieku Nr rej. 213
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Parafia pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski Partner społeczny
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA	
CEL(E) PROJEKTU	• *Integracja i aktywizacja lokalnej społeczności.* • *Dostosowanie obiektu do pełnienia funkcji edukacyjnych, kulturowych i społecznych.* • *Rozwój kapitału ludzkiego.* • *Podnoszenie atrakcyjności i dostępności do miejsc sprzyjają-*

	cych aktywności mieszkańców Gminy Supraśl. • *Rewitalizacja zabytkowego obiektu znajdującego się w Centrum Supraśla* • *Przywrócenie funkcji społecznych* • *Estetyzacja miejsca* • *Odnowa i udostępnienie wspólnego dziedzictwa kulturowego* • *Poprawa stanu infrastruktury* • *Poprawa jakości przestrzeni publicznej.*
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	Obecnie obiekt jest w stanie zdegradowanym. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie: obiekt należy jak najszybciej poddać rewaloryzacji oraz znaleźć nowy sposób użytkowania.

PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**
2018-2023	950 000,00 PLN	EFRR Środki MKiDN

Projekt 1 Adaptacja zdegradowanego budynku plebanii w Supraślu wraz z zagospodarowaniem

Projekt 2.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL	
Aktywizacja lokalnej społeczności	
OPIS PROJEKTU	
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	Przedsięwzięcie będzie polegało na utworzeniu centrum aktywności lokalnej. Rozwijanie umiejętności korzystania ze zdobyczy technologii w celu poprawy sprawności poruszania się w skomputeryzowanym środowisku edukacyjnym a jednocześnie integracja społeczności. Edukacja historyczna i patriotyczna dzieci i młodzieży oraz zwiększenie ich aktywności fizycznej.
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Sołectwo Sobolewo

PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Gmina Supraśl
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA	
CEL(E) PROJEKTU	• *Integracja i aktywizacja lokalnej społeczności.* • *Dostosowanie obiektu do pełnienia funkcji edukacyjnych, kulturowych, społecznych i sportowych.* • Utworzenie obiektu społecznego integrującego lokalną społeczność. • *Rozwój kapitału ludzkiego.* • *Podnoszenie atrakcyjności i dostępności do miejsc sprzyjających aktywności mieszkańców sołectwa Sobolewo.* • *Poprawa jakości przestrzeni publicznej.* • *Poprawa bezpieczeństwa przestrzeni publicznej w Gminie Supraśl.* • Aktywizacja seniorów – stworzenie kawiarenek dyskusyjnych na temat książek , filmów, spektakli, historii. • Organizacja zajęć interaktywnych na bazie nowoczesnych osiągnięć technologii informatycznych w celach edukacyjnych dla dzieci i dorosłych – pracownie techniki , robotyki, grafiki. • Zajęcia sportowo-rozrywkowe (siłownia z elementami rehabilitacji , aerobik, turystyka piesza i rowerowa + podglądanie przyrody , piłka, ping-pong, tenis, rekonstrukcje historyczne, biesiady patriotyczne.
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	*Projekt będzie komplementarny do innych działań aktywizujących lokalną społeczność prowadzonych w Gminie Supraśl.*

PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**
2017-2023	1 510 000,00 PLN	EFS

Projekt 2 Aktywizacja lokalnej społeczności

Projekt 3.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL	
Aktywni i bezpieczni mieszkańcy Supraśla - przebudowa budynku OSP w Supraślu w celu pogłębienia integracji lokalnej społeczności	
OPIS PROJEKTU	
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	Celem projektu jest rozbudowa obecnej siedziby OSP w Supraślu, mająca znaczenie aktywizujące lokalną społeczność. Przedmiotem inwestycji jest przebudowa części budynku straży pożarnej na potrzeby Remizy Ochotniczej Straży Pożarnej oraz budowa wieży, wraz z infrastrukturą techniczną oraz zjazdem z drogi gminnej nr geod. 1959 przy ul. Posterunkowej w Supraślu na dz. nr ew. 1964/4. Parter budynku mieści garaże na wozy straży pożarnej oraz pomieszczenia socjalne strażaków, na poddaszu przewidziano pomieszczenia administracyjne i świetlicę. Ochotnicza Straż Pożarna w Supraślu funkcjonuje jako stowarzyszenie i stanowi istotną część sektora pozarządowego w Gminie.
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Ul. Posterunkowa 4 w Supraślu dz. ew. nr 1964/4
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Ochotnicza Straż Pożarna w Supraślu Gmina Supraśl
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA	
CEL(E) PROJEKTU	• *Integracja i aktywizacja lokalnej społeczności.* • *Rozwój kapitału ludzkiego.* • *Podnoszenie atrakcyjności i dostępności do miejsc sprzyjających aktywności mieszkańców Gminy Supraśl.* • *Poprawa jakości przestrzeni publicznej.* • *Poprawa bezpieczeństwa przestrzeni publicznej w Supraślu.* W Polsce działa ponad 16 tysięcy Ochotniczych Straży Pożarnych, zrzeszających niemal 700 tysięcy osób. Na wsiach i w małych miasteczkach to często największy społeczny kapitał. Działalność OSP koncentruje się głównie na terenach wiejskich i ma lokalny wymiar. Dla większości strażaków jest to działalność dodatkowa, ale ma ona duże znaczenie w małej lokalnej społeczności Supraśla.

	OSP uczestniczy w zawodach sportowo-pożarniczych i prowadzi Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze. Członkowie OSP pomagają też w organizacji imprez masowych: lokalnych uroczystości, festynów, świąt – uczestniczy w nich prawie połowa jednostek. OSP jest jednym z bardziej aktywnych lokalnie stowarzyszeń
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	Obecnie obiekt jest w stanie wymagającym rozbudowy.

PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA	PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
2018-2023	1 200 000,00 PLN	EFRR Projekty transgraniczne

Projekt 3 Aktywni i bezpieczni mieszkańcy Supraśla - przebudowa budynku OSP w Supraślu w celu pogłębienia integracji lokalnej społeczności

Projekt 4.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL		
Sport drogą do integracji społecznej. Rozbudowa bazy sportowej Stadionu Miejskiego		
OPIS PROJEKTU		
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	Rozbudowa i modernizacja bazy sportowej Realizacja programów prozdrowotnych Działania integracyjne	
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Działka geodezyjna nr 1308 Ul. Konarskiego 2, Supraśl	
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Gmina Supraśl Supraślanka Lekarze prowadzący poradnie lekarza rodzinnego	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA		
CEL(E) PROJEKTU	• Integracja i aktywizacja lokalnej społeczności. • Rozwój kapitału ludzkiego. • Podnoszenie atrakcyjności i dostępności do miejsc sprzyjających aktywności mieszkańców Gminy Supraśl. • Poprawa jakości przestrzeni publicznej. • Poprawa bezpieczeństwa przestrzeni publicznej w Supraślu. • Poprawa estetyki przestrzeni publicznej w mieście.	
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	Stadion Miejski „Supraślanka” w Centrum Supraśla wymaga modernizacji, gdyż obecnie znajduje się w złym stanie technicznym. Ważna jest również rozbudowa obiektu, aby wydłużyć możliwości korzystania z obiektu poza sezonem wysokim. Wybudowane zostaną dodatkowe obiekty sportowe, które dzisiaj nie występują. Na stadionie zostaną zorganizowane imprezy sportowe i plenerowe także z zakresu kultury, których zadaniem będzie integracja lokalnej społeczności. Wdrożone zostaną działania i programy prozdrowotne, których celem jest wypracowanie postaw zdrowego stylu życia i odżywiania. W działania te włączeni zostaną lekarze rodzinni prowadzący na terenie Gminy Supraśl praktyki lekarza rodzinnego.	
PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**

2018-2022	2 400 000,00 PLN	EFRR

Projekt 4 Sport drogą do integracji społecznej. Rozbudowa bazy sportowej Stadionu Miejskiego

Projekt 5.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL		
Centrum Aktywności Lokalnej		
OPIS PROJEKTU		
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	1. Zakup/wymiana działki. 2. Rozbudowa/przebudowa istniejącego obiektu (dostosowanie dostępności osobom niepełnosprawnym). 3. Wyposażenie obiektu w bazę kulturalno- sportową i techniczną celem aktywizacji społecznej. 4. Włączenie osób społecznie wykluczonych do udziału w życiu publicznym.	
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	dz. 320/4 dz. 321/5 320/6 321/1 Sobolewo	
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Gmina Supraśl Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA		
CEL(E) PROJEKTU	• Aktywizacja lokalnej społeczności. • Ożywienie współpracy międzysąsiedzkiej . • Poprawa dostępności do obiektów użyteczności publicznej.	
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	Brak infrastruktury do realizacji zadań publicznych i aktywizacji społecznej. Obecnie obiekt ogranicza możliwość prowadzenia skutecznej integracji społecznej. Ograniczona jest przestrzeń użyteczności publicznej i brak jest wyposażenia obiektu.	
PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**
2017-2023	4 140 000,00 PLN	EFRR + wkład własny ze środków budżetu gminy

Projekt 5 Centrum Aktywności Lokalnej

Projekt 6.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL	
Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu jako miejsce integracji i aktywizacji lokalnej społeczności	
OPIS PROJEKTU	
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	Projekt dotyczy rozbudowy obecnej siedziby Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu. Centrum wymaga również doposażenia, szczególnie w urządzenia umożliwiające digitalizację posiadanych przez lokalną społeczność oraz organizacje pozarządowe zbiorów. Projektowany obiekt nawiązuje do fabrycznej zabudowy Supraśla, co może wpłynąć na wzmocnienie postaw przedsiębiorczych. Podczas spotkań z przedstawicielami organizacji pozarządowych oraz liderami lokalnej społeczności, podczas wydarzeń kulturalnych (np. podczas wernisaży wystaw historycznych, poświęconych walorom kulturowym i przyrodniczym regionu) zgłaszana była potrzeba zebrania i zabezpieczenia licznych materiałów historycznych dotyczących Supraśla i regionu, rozproszonych w rękach różnych osób prywatnych oraz organizacji/instytucji. Projekt wpłynie zatem na zwiększenie poczucia więzi lokalnych. W Centrum ma się rozwijać aktywność lokalna, która wymaga wielu wspólnych działań, skierowanych do różnych grup interesariuszy procesu rewitalizacji. Pozwoli to na zwiększenie poczucia lokalnej tożsamości, jak też aktywizację kapitału społecznego. Obecnie obiekt wymaga rozbudowy i doposażenia, gdyż rosną potrzeby integracji społecznej oraz kształtowania tożsamości lokalnej. Dotychczasowa baza lokalowa nie jest w stanie zapewnić rosnących potrzeb społeczności Supraśla.
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Działka nr geod. 1432 ul. Cieliczańska 1 w Supraślu Obiekt wpisany w rejestrze zabytków pod nr 3817; gminna ew. nr 32

PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA	
CEL(E) PROJEKTU	• *Integracja i aktywizacja lokalnej społeczności.* • *Pobudzanie przedsiębiorczości lokalnej.* • *Dostosowanie obiektu do pełnienia funkcji usługowych.* • *Rozwój kapitału ludzkiego.* • *Podnoszenie atrakcyjności i dostępności do miejsc sprzyjających aktywności mieszkańców Gminy Supraśl.* • *Poprawa jakości przestrzeni publicznej.* • *Poprawa bezpieczeństwa przestrzeni publicznej w Supraślu.*
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	*Obecnie obiekt jest w stanie zdegradowanym.*

PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA	PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
2018-2023	3 450 000 PLN	EFRR MKiDN Projekty transgraniczne

Projekt 6 Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu jako miejsce integracji

Projekt 7.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL	
Główna ulica Tkaczy Supraskich - rewitalizacja społeczna przestrzeni cennych kulturowo	
OPIS PROJEKTU	
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	➢ Opracowanie rozwiązań projektowych wynikających z analizy uwarunkowań historycznych i urbanistycznych miasta oraz rozwiązań architektoniczno-konstrukcyjnych „Domów Tkaczy”. ➢ Konsultacje społeczne w zakresie akceptacji proponowanych rozwiązań. ➢ Przeprowadzenie procedur administracyjnych w celu uzyskania decyzji zezwoleń na realizację zadania zgodnego z polityką gminy i ochroną zabytków. ➢ Budowa obiektów małej architektury. ➢ Zbudowanie mechanizmu i uruchomienie dotacji dla renowacji elewacji frontowych i adaptacja nowej usługowej funkcji w istniejących budynkach. ➢ Działania promocyjne na rzecz aktywacji funkcji usługowej „Głównej Ulicy Tkaczy Supraskich”.
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Ulica 3 Maja w Supraślu wraz z przyległymi posesjami.
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Projekt będzie realizowany przy współpracy: Sektora społecznego: mieszkańców, właścicieli przyległych dom posesji przy 3 Maja Stowarzyszenia: Towarzystwa Przyjaciół Supraśla; koordynatora partycypacji społecznej Sektora gospodarczego: pracowni projektowej HOT Tomasz Ołdytowski – pomysłodawcy koncepcji zagospodarowania przestrzeni kulturowej Supraśla
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA	
CEL(E) PROJEKTU	• Uporządkowanie przestrzeni publicznej miasta wpisanego do rejestru zabytków. • Pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców poprzez udostępnienie i zaadaptowanie lokali mieszkalnych w budynkach dawnych Domów Tkaczy, na funkcję usługową, gastronomiczną, handlową, artystyczną, kulturową.

	• Zwiększenie rynku pracy o atrakcyjne „ginące” zawody. • Wzbogacenie przestrzeni historycznej miasta poprzez; uzupełnienie pierzei nowymi obiektami, uporządkowanie kolorystyki, detalu architektonicznego, znaków informacyjnych, historycznego wystroju elewacji budynków, w oparciu o analizę walorów historycznych dawnej ulicy Głównej (obecnie 3 Maja). • Uporządkowanie organizacji ruchu przez ograniczenie ruchu kołowego i zamianę ulicy w pasaż miejski. • Podniesienie walorów estetycznych i historycznych tej ulicy to nie wszystko, ożywienie i uaktywnienie mieszkańców poprzez umożliwienie uruchomienia nowych miejsc pracy, a poprzez to wzbogacenie miasta jest celem nadrzędnym.
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	Dawna ulica Główna, a obecnie 3 Maja w Supraślu to pozostałość po historycznym założeniu dawnej ulicy Tkaczy Supraskich, powstałej z inicjatywy Fryderyka Wilhelma Zacherta na potrzeby infrastruktury przemysłowej w Supraślu. Ten unikatowy fragment miasta dający po rewitalizacji ogromną szansę na wzbogacenie uzdrowiskowego miasta w funkcję turystyczną.

PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA	PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
2017-2023	3 000 000,00 PLN	EFRR MKiDN

Projekt 7 Główna ulica Tkaczy Supraskich - rewitalizacja społeczna przestrzeni cennych kulturowo

Projekt 8.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL		
Plac wokół Ratusza Miejskiego w Supraślu miejscem integracji społecznej: zagospodarowanie i nadanie nowych funkcji		
OPIS PROJEKTU		
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	Wykonanie wiaty i miejsc parkingowo-wystawienniczych	
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	*Plac wokół Ratusza Miejskiego w Supraślu*	
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Gmina Supraśl	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA		
CEL(E) PROJEKTU	• Promocja lokalnej kultury i sztuki. • Rozwiązanie problemów komunikacyjnych w Centrum Supraśla. • Integracja i aktywizacja lokalnej społeczności. • Rozwój kapitału ludzkiego.	
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	*Projekt w fazie koncepcyjnej.*	
PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**
2018-2023	300 000	EFS MKiDN LGD Środki własne

Projekt 8 Plac wokół Ratusza Miejskiego w Supraślu miejscem integracji społecznej:

Projekt 9.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL	
Rewitalizacja Parku Saskiego w Supraślu - przywrócenie podstawowych i nadanie nowych funkcji społecznych przestrzeni zdegradowanej	
OPIS PROJEKTU	
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	Celem projektu jest rewitalizacja parku znajdującego się w centrum Supraśla. Ogród Saski (park miejski) w Supraślu to część dawnego założenia ogrodowo-parkowego O.O. Bazylianów, pochodzącego z przełomu XVII-XVIII wieku. Gmina Supraśl chce opracować dokumentację projektową terenów zielonych miasta i odtworzyć pierwotny stan ogrodu. Park został zniszczony podczas nawałnicy w czerwcu 2016 roku. Powalonych zostało wiele cennych gatunków drzew. Obecnie park sprawia wrażenie ponurego i niedostępnego. Znajduje się w pobliżu stadionu miejskiego, ale nie jest miejscem bezpiecznym i przyjaznym dla mieszkańców, jak też turystów. Przeprowadzone zostały w ciągu ostatnich miesięcy pogłębione prace archeologiczne, które pozwalają odtworzyć jak wyglądał park 250 lat temu. Przywrócenie mu w określonych fragmentach dawnego wyglądu i świetności oraz wyznaczenie nowych (plac zabaw, strefa rekreacji, urządzenia uzdrowiskowe) to nadanie temu miejscu nowych funkcji społecznych istotnych z punktu widzenia potrzeb lokalnej wspólnoty. Park przy ulicy Piłsudskiego jest jednym z centralnych miejsce w Supraślu. Tu mieszkańcy przychodzą w celu rekreacji oraz zabawy z małymi dziećmi, tu także za względu na lokalizację pomnika odbywają się obchody świąt oraz uroczystości patriotycznych. Jednak ze względu na dewastację ¾ parku większość z tych funkcji została zaburzona. Konieczne jest przywrócenie dawnych funkcji oraz nadanie nowych, które odpowiadają duchowi czasów, w których żyje obecna społeczność. Diagnoza gminnego programu rewitalizacji wykazała, że centrum Supraśla dotknięte jest wieloma zjawiskami negatywnymi co poskutkowało włączeniem tej strefy w granice obszaru zdegradowanego. Diagnoza wykazała ponadto, że mieszkańcy uważają Supraśl za miejscowość bez propozycji popołudniami i wieczorami. Rewitalizacja parku pozwoli odpowiedzieć na opisane powyżej problemy. Mieszkańcy zostaną włączeni w proces decyzyjny

	wyboru wariantu rewitalizacji co pozwoli lepiej dopasować jego funkcje do ich potrzeb.
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Ogród Saski w Supraślu, ul. Piłsudskiego
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Gmina Supraśl
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA	
CEL(E) PROJEKTU	• Modernizacja parku poprzez zachowanie tradycyjnego układu parku • Wyposażenie parku w biblioteczki plenerowe oraz ławki fotowoltaiczne • Budowa nowego placu zabaw • Wyznaczenie i zagospodarowanie stref do rekreacji (hamaki) • Wyznaczenie i zagospodarowanie obszarów uzdrowiskowych (tężnie, tablice informacyjne) • Wybór wariantu rewitalizacji zostanie dokonany poprzez głosowanie mieszkańców
STOPIEŃ REALIZACJI	List intencyjny w sprawie badań archeologicznych i rewaloryzacji

PROJEKTU	XVIII-wiecznego założenia ogrodowo-parkowego w Supraślu, zwanego Ogrodem Saskim został podpisany w lipcu 2017 roku w Muzeum Podlaskim w Białymstoku. Jednym z najważniejszych celów badań nad założeniami ogrodowo-parkowymi, jest analiza pozostałości organicznych. Badania archeologiczne w Ogrodzie Saskim w Supraślu *https://knyszynska.eu/suprasl/20593-archeolodzy-badaja-ogrod-saski-w-supraslu-foto*		
PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU		**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**
od 05.2018 do 09.2018		3 000 000,00 PLN	EFRR MKiDN Środki własne Gminy Supraśl

Projekt 9 Rewitalizacja Parku Saskiego w Supraślu - przywrócenie podstawowych i nadanie nowych funkcji społecznych przestrzeni zdegradowanej

Projekt 10.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL	
***Gmina Supraśl* RAZEM**	
OPIS PROJEKTU	
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	Przedmiotem projektu jest organizacja dużej serii kursów, warsztatów i szkoleń oraz spotkań i imprez ukierunkowanych na integrację społeczną, inżynierię społeczną, rozwój kompetencji mieszkańców, zdobycie nowych kwalifikacji, ochronę środowiska życia, postawy prozdrowotne, postawy prowspólnotowe, edukację dzieci, młodzieży i dorosłych itp. Celem jest także zdrożenie działań ukierunkowanych na rozwój przedsiębiorczości, kultury, sportu i rekreacji. Podsumowaniem oraz wsparciem dla działań szkoleniowych i warsztatowych będą opisane powyżej imprezy, których celem oprócz integracji społecznej jest także szeroko rozumiana nauka i edukacja, które przyczynią się w dalekiej konsekwencji do eliminacji marginalizacji społecznej, niekorzystnych zjawisk oraz terytorialnego ograniczenia stref zdegradowanych i wymagających rewitalizacji. ***Rozwój ekonomii społecznej w Gminie Supraśl*** ✓ Inkluzja (włączenie społeczne) mieszkańców Supraśla z terenów zdegradowanych ✓ Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców ✓ Podniesienie stopnia przedsiębiorczości mieszkańców obszarów zdegradowanych ✓ Ożywienie przestrzeni zdegradowanych ✓ Zwiększenie dostępu do bezpłatnej kultury i edukacji oraz rozrywki mieszkańcom obszaru zdegradowanego Przeprowadzenie terapii społecznej w obrębie zjawisk niekorzystnych i marginalizujących Zniweluje to dalsze pogarszanie się sytuacji ludzi zamieszkujących na terenie zdegradowanym i zmniejszy dziedziczenie przez następne pokolenie negatywnych wzorców zachowania. Spojrzenie na jednostkę w perspektywie wzajemnej zależności pomiędzy innymi jednostkami należącymi do wielu grup, takich jak rodzina, grupa sąsiedzka, środowisko pracy oraz danego otoczenia społecznego, oddziaływanie poprzez zmianę całego środowiska, pozwala na skuteczniejszą zmianę postaw i mentalności jednostek.
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Obszary zdegradowane i objęte rewitalizacją w Gminie Supraśl

PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Gmina Supraśl w partnerstwie, we współpracy z III sektorem; NGO, mieszkańcy Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu Firmy prowadzące szkolenia i warsztaty, imprezy itp.
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA	
CEL(E) PROJEKTU	• *Integracja i aktywizacja lokalnej społeczności.* • *Rozwój kapitału ludzkiego.* • *Współpraca na rzecz aktywności lokalnej.* Przedmiotem projektu jest organizacja dużej serii kursów, warsztatów i szkoleń oraz spotkań i imprez ukierunkowanych na integrację społeczną, inżynierię społeczną, rozwój kompetencji mieszkańców, zdobycie nowych kwalifikacji, ochronę środowiska życia, postawy prozdrowotne, postawy prowspólnotowe, edukację dzieci, młodzieży i dorosłych itp. Celem jest także zdrożenie działań ukierunkowanych na rozwój przedsiębiorczości, kultury, sportu i rekreacji. Podsumowaniem oraz wsparciem dla działań szkoleniowych i warsztatowych będą opisane powyżej imprezy, których celem oprócz integracji społecznej jest także szeroko rozumiana nauka i edukacja, które przyczynią się w dalekiej konsekwencji do eliminacji marginalizacji społecznej, niekorzystnych zjawisk oraz terytorialnego ograniczenia stref zdegradowanych i wymagających rewitalizacji.
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	W programach aktywności lokalnej wykorzystuje się już istniejące zasoby instytucjonalne i organizacyjne, które nie zawsze są w pełni zaangażowane w pracę, bądź współpracę na rzecz społeczności lokalnej.

PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA	PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
od 05.2018 do 12.2023	2 500 000 zł	EFS, Budżet Gminy Supraśl

Projekt 10 Gmina Supraśl RAZEM

Projekt 11.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL	
Rynek Kultury - miejsce integracji i aktywizacji mieszkańców Supraśla	
OPIS PROJEKTU	
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	Przedmiotem projektu jest przebudowa rynku miejskiego w Supraślu, polegająca na odtworzeniu charakterystycznej logiki tego typu obiektów sprowadzającej się do podziału przestrzeni na wyodrębnione kwadraty lub prostokąty. Efektem projektu ma być utworzenie w części zabytkowej miasta otwartej przestrzeni do spotkań, wystaw czy koncertów pełniącej jednocześnie funkcję swoistego „muzeum na świeżym powietrzu" dzięki zastosowaniu innowacyjnych rozwiązań organizacyjnych przy wykorzystaniu urządzeń multimedialnych i technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) budki i drzewa multimedialne. Głównym założeniem architektonicznym projektu jest zmiana terenu używanego obecnie jako dworzec autobusowy w otwartą, wyłożoną płytami granitowymi przestrzeń rynku, udostępnioną wyłącznie dla ruchu pieszego mieszkańców, turystów i kuracjuszy oraz umożliwiającą swobodne poruszanie się osobom niepełnosprawnym np. na wózkach inwalidzkich. Dodatkowo projektowane są stragany/stoiska wystawowe („stragany kultury") bazujące na wytycznych Statutu Uzdrowiska Supraśl. Zaplanowano także przebudowę i budowę oświetlenia. Na środku placu planowana jest rzeźba przedstawiająca postacie z herbu miasta. Nierozerwalnym elementem projektu będzie działanie tzw. Miękkie polegające na organizacji serii warsztatów i szkoleń z zakresu przedsiębiorczości dla mieszkańców oraz koncerty i wystawy. Diagnoza programu rewitalizacji wykazała, że centrum Supraśla dotknięte jest wieloma zjawiskami negatywnymi co poskutkowało włączeniem tej strefy w granice obszaru zdegradowanego. Diagnoza wykazała ponadto, że mieszkańcy uważają Supraśl za miejscowość bez propozycji popołudniami i wieczorami. Wykazana ponadto niski stopień przedsiębiorczości u tych mieszkańców, którzy nie posiadają kwater agroturystycznych. Budowa rynku w centralnym punkcie Supraśla stanowi zatem odpowiedź na zdiagnozowane problemy społeczne.

	Budowa placu otworzy przestrzeń dla spotkań oraz integracji społecznej. Terapia przez sztukę czy większy kontakt z turystami mogący wpłynąć na podjęcie działań w obszarze przedsiębiorczości będą oczekiwanym rezultatem koronującym działania budowlane ponieważ w przypadku przedmiotowej inwestycji kluczowe będą działania tzw. Miękkie, a twarde będą jedynie narzędziem do osiągnięcia celu. Szkolenia, warsztaty i koncerty wyzwolą potencjał społeczny oraz będą przyczyną odwrócenia wielu negatywnych zjawisk społecznych.
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Inwestycja objęta projektem zlokalizowana jest w Województwie Podlaskim, Powiecie Białostockim w mieście Supraśl na działkach o numerach ewidencyjnych: 563 (część), 1314 (część), 1513/1 (część), 1513/2, 1513/3 – Obręb 281 (Plac Tadeusza Kościuszki) Supraśl.
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Urząd Miejski w Supraślu, CKiR Firmy prowadzące szkolenia i warsztaty NGO's
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA	
CEL(E) PROJEKTU	• Inkluzja (włączenie społeczne) mieszkańców Supraśla z terenów zdegradowanych • Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców • Podniesienie stopnia przedsiębiorczości mieszkańców obszarów zdegradowanych • Ożywienie przestrzeni zdegradowanych • Przywrócenie miejscu, które w dawnych latach tętniło życiem tego samego charakteru • Zwiększenie dostępu do bezpłatnej kultury mieszkańcom obszaru zdegradowanego • Przeprowadzenie terapii społecznej w obrębie zjawisk niekorzystnych i marginalizujących.
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	Diagnoza programu rewitalizacji wykazała, że centrum Supraśla oraz obszary Sobolewa dotknięte są wieloma zjawiskami negatywnymi co poskutkowało włączeniem tych strefy w granice obszaru zdegradowanego. Diagnoza wykazała ponadto, że mieszkańcy uważają zarówno Supraśl jak i Sobolewo za miejscowości bez propozycji popołudniami i wieczorami. Wykazana ponadto niski stopień przedsiębiorczości u tych mieszkańców, którzy nie posiadają kwater agroturystycznych w Supraślu. Organizacja kursów, warsztatów i szkoleń oraz spotkań i imprez ukierunkowanych na integrację społeczną, inżynierię społeczną, rozwój kompetencji mieszkańców, zdobycie nowych kwalifikacji, ochronę środowiska

	życia, postawy prozdrowotne, postawy prowspólnotowe, edukację dzieci, młodzieży i dorosłych, rozwój przedsiębiorczości, kultury, sportu i rekreacji przyczynią się do odwrócenia wielu negatywnych ujętych w diagnozie zjawisk społecznych, co stanowi najważniejszy cel działań rewitalizacyjnych.	
PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**
od 05.2018 do 12.2020	2 000 000,00	EFRR, Budżet Gminy Supraśl

Projekt 11 Rynek Kultury - miejsce integracji i aktywizacji mieszkańców Supraśla

Projekt 12.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL		
Kampery w Supraślu – nadanie obszarom zdegradowanym nowych funkcji społecznych, kulturalnych i gospodarczych		
OPIS PROJEKTU		
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	• Przygotowanie miejsc dla kamperów.	
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Ul. Konarskiego w Supraślu Działki ew. nr; 1489/1, 1489/2, 1487/6, 1487/7, 1487/9, 1487/10 Supraśl	
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Gmina Supraśl Mieszkańcy, stowarzyszenia	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA		
CEL(E) PROJEKTU	• Zwiększenie oferty w zakresie możliwości spędzenia wolnego czasu oraz integracji społecznej. • Nadanie terenom obecnie nieużywanym nowych funkcji społecznych, kulturalnych i gospodarczych. Przyciągnięcie do Supraśla innego typu turystów, którzy dzisiaj nie mają się gdzie zatrzymać.	
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	*Projekt w trakcie opracowania koncepcyjnego i technicznego.*	
PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**

od 05.2018 do 12.2020	1 500 000,00 zł	EFRR

Projekt 12 Kampery w Supraślu – nadanie obszarom zdegradowanym nowych funkcji społecznych, kulturalnych i gospodarczych

Projekt 13.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL	
Przebudowa ulicy Kościelnej i Sidorowicza w ramach rewitalizacji zabytkowego Centrum Supraśla	
OPIS PROJEKTU	
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	• Budowa ulicy Kościelnej i Sidorowicza w Supraślu, która polega na wykonaniu nawierzchni jezdni w krawężnikach kamiennych, wraz z chodnikami i wjazdami. • Ułożenie kostki kamiennej na jezdni dł. 617 m i szer. 6,0 m na ulicy Kościelnej • Wykonanie nawierzchni części ulicy ks. Sidorowicza dł. 81 m z kostki kamiennej • Wykonanie oświetlenia • Wykonanie kanalizacji deszczowej
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Ul. Kościelna i Sidorowicza /wizualizacja/
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Gmina Supraśl
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA	
CEL(E) PROJEKTU	Dodatkowe miejsca parkingowe, które pomogłyby rozwiązać problem komunikacyjny, można by wyznaczyć, wzdłuż całej ulicy ks. Ottona Sidorowicza.

– Brak miejsc parkingowych w bliskości licznie odwiedzanych obiektów takich jak kościół, Dom Ludowy i Teatr Wierszalin stwarza niebezpieczeństwo w ruchu drogowym, co doprowadziło już niestety do kilku poważnych wypadków. W pierwszym etapie prac przy budynkach mieszkalnych powstaną także utwardzone drogi osiedlowe, chodniki i parkingi.

Nawierzchnia ulic do tej pory jest oryginalna, wykonana z kamienia polnego. W pierwszym etapie realizacji projekt koncepcyjny zakłada taką przebudowę ulicy Kościelnej, aby osiągnąć efekt zbliżony do pierwowzoru. W tym celu nowa jezdnia o szerokości 6 metrów ma być wykonana z kostki granitowej, mieszanej kolorystycznie, w celu uzyskania koloru zbliżonego do oryginalnego bruku. Krawężniki mają być również granitowe w kolorze szarym. Zanim położona zostanie nawierzchnia, zbudowana zostanie kanalizacja deszczowa. W ramach zamierzonych prac powstać ma też parking oraz przebudowana zostanie infrastruktura techniczna.

Modyfikacji poddane zostaną również chodniki po obu stronach jezdni. Chodniki zostaną wykonane z kostki betonowej typu „Stare miasto" w kolorze grafitowym. Dodatkowo przy chodnikach znajdującym się po obu stronach ulicy planuje się wprowadzić pasy zieleni. Wzdłuż ulicy oraz dookoła kościoła zostaną ustawione stylowe lampy uliczne. Uporządkowany zostanie drzewostan znajdujący się przy ulicy. Drzewa w złym stanie zostaną wycięte, a nasadzone młode. Rozpoczęcie inwestycji uzależnione jest od możliwości pozyskania na nią odpowiednich środków, głównie chodzi tu o środki unijne.

Dodatkowo, nawiązując do historycznego założenia komunikacyjnego staromiejskiego centrum Supraśla planuje się przywrócenie istniejącego niegdyś pasa drogowego, który ma łączyć ul. ks. Sidorowicza z ulicą Piłsudskiego. Ten pas drogowy miałby być poprowadzony pomiędzy kościołem a Domem Parafialnym. Parafia pw. Świętej Trójcy zgadza się udostępnić na ten cel należący do niej teren.

STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	*Projekt opracowany koncepcyjnie i technicznie.*	
PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**
2017-2023	4 000 000,00 zł	EFRR

Projekt 13 Przebudowa ulicy Kościelnej i Sidorowicza w ramach rewitalizacji zabytkowego Centrum Supraśla

Projekt 14.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL		
Przebudowa ulicy Ogrodowej w ramach rewitalizacji zabytkowego Centrum Supraśla		
OPIS PROJEKTU		
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	Budowa ulicy z kostki kamiennej na odcinku 170 metrów, budowa ciągów pieszych i oświetlenia, jak też elementów małej architektury.	
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Ul. Ogrodowa w Supraślu	
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Gmina Supraśl	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA		
CEL(E) PROJEKTU	Celem nadrzędnym projektu jest podniesienie dostępności komunikacyjnej w obrębie zabytkowego Centrum Supraśla. Realizacja przedsięwzięcia podniesie poziom bezpieczeństwa mieszkańców oraz wpłynie na wzrost mobilności mieszkańców obszaru. Obecnie ulica Ogrodowa nie ma połączenia komunikacyjnego z ulicą Konarskiego, co urbanistycznie wpływa na ograniczenia w zakresie dostępności do Stadionu Miejskiego w Supraślu. Utrudniony dostęp do infrastruktury sportowej mają obecnie osoby niepełnosprawne ruchowo.	
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	*Projekt w trakcie opracowania koncepcyjnego i technicznego.*	
PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**
2017-2023	500 000,00 PLN	EFRR

Projekt 14 Przebudowa ulicy Ogrodowej w ramach rewitalizacji zabytkowego Centrum Supraśla

Projekt 15.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL		
Przebudowa ulicy Posterunkowej w ramach rewitalizacji zabytkowego Centrum Supraśla		
OPIS PROJEKTU		
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	Budowa drogi z kostki betonowej.	
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Ulica Posterunkowa	
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Gmina Supraśl	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA		
CEL(E) PROJEKTU	*Celem głównym przedsięwzięcia jest poprawa bezpieczeństwa komunikacyjnego na obszarze rewitalizacji Miasta Supraśl.*	
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	*Projekt w trakcie opracowania koncepcyjnego i technicznego.*	
PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**
2017-2023	400 000,00 zł	EFRR

Projekt 15 Przebudowa ulicy Posterunkowej w ramach rewitalizacji zabytkowego Centrum Supraśla

Projekt 16.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL		
Rewitalizacja drogi publicznej w Sobolewie (ul. Henrykowska z dojazdami)		
OPIS PROJEKTU		
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	• Opracowanie dokumentacji technicznej wraz z uzyskaniem pozwoleń. • Budowa drogi asfaltowej z infrastrukturą towarzyszącą. • Montaż oświetlenia drogowego.	
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Ul. Henrykowska Obszar zdegradowany i rewitalizacji sołectwa Sobolewo	
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Gmina Supraśl	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA		
CEL(E) PROJEKTU	Celem projektu jest poprawa bezpieczeństwa komunikacyjnego mieszkańców obszarów zdegradowanych w Sobolewie. Obecny stan ulicy Henrykowskiej wpływa na niską jakość życia mieszkańców, głównych interesariuszy programu rewitalizacji. Przebudowa drogi wpłynie na zmniejszenie liczby kolizji drogowych i usprawni komunikację, jak też wpłynie pozytywnie na estetykę przestrzeni publicznej.	
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	*Projekt w trakcie opracowania koncepcyjnego.*	
PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**
2017-2023	800 000,00 zł	EFRR

Projekt 16 Rewitalizacja drogi publicznej w Sobolewie (ul. Henrykowska z dojazdami)

6.1 Przedsięwzięcia uzupełniające

Projekt 17.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL	
Ocalić od zapomnienia	
OPIS PROJEKTU	
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	**1.** Uratowanie jednego z najstarszych obiektów mieszkalnych Supraśla – charakterystyczny dla miasta dom mieszkalny posiada ok. 140 lat. **2.** Zaprezentowanie nowoczesnych metod rekonstrukcji domów z zachowaniem jego zabytkowej substancji budowlanej. **3.** Praktyczne wykorzystanie wyremontowanego domu do jego pierwotnej funkcji jaką był wynajem mieszkań – jeszcze do lat 70-tych XX wieku. **4.** Pozytywne oddziaływanie na pozostałą część ulicy na której znajduje się około dziesięciu podobnych domów wymagających budowlanych prac ratunkowych. **5.** Rozwój bazy turystycznej oraz kreowanie atrakcji turystycznych w oparciu o lokalne zasoby ludzkie w kontekście warsztatów tematycznych. **6.** Powiększenie bazy noclegowej w powiązaniu z organizacją warsztatów tematycznych prowadzonych przez seniorów gminy Supraśl w ramach tematu „Ocalić od zapomnienia”. **7.** Tworzenie i upowszechnianie dóbr kultury oraz troskę o zabytkową architekturę drewnianą na terenie gminy Supraśl.
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Ul. Cieliczańska 11 w Supraślu Nr działki 1424
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	sektor społeczny: Towarzystwo Przyjaciół Supraśla sektor gospodarczy: Szlaki Wodne Puszczy Knyszyńskiej

PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA		
CEL(E) PROJEKTU	1. Odtworzenie dawnej zabudowy drewnianej siedliska z przeznaczeniem na cele turystyczne i rekreacyjne. 2. Podtrzymywanie i przekazywanie tradycji kulturowej miasta wyrastającej z potencjału lokalnego.	
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	*Nie dotyczy.*	
PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**
2017-2018	665 000,00 PLN	EFRR LGD Środki własne przedsiębiorcy

Projekt 17 Ocalić od zapomnienia

Projekt 18.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL		
Park linowy - odpowiedź na zapotrzebowanie społeczne w dziedzinie aktywności i przedsiębiorczości lokalnej		
OPIS PROJEKTU		
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	• Utworzenie Parku linowego w Supraślu • Rozszerzenie działalności gospodarczej	
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Budowa Parku Linowego w strefie uzdrowiskowej A przy Al. Niepodległości w Supraślu	
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Przedsiębiorstwo „Żuczek” Anna Pietraszewicz	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA		
CEL(E) PROJEKTU	• Stworzenie dodatkowych miejsc pracy • Rozszerzenie oferty turystycznej	
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	*Projekt w trakcie opracowania koncepcyjnego i technicznego.*	
PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**

2017-2023	300 000,00 zł	Środki własne przedsiębiorcy, granty, LGD, EFRR

Projekt 18 Park linowy - odpowiedź na zapotrzebowanie społeczne w dziedzinie aktywności

Projekt 19.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL		
Poprawa infrastruktury sanitarnej i wodociągowej w Sobolewie		
OPIS PROJEKTU		
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	Wykonanie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.	
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Szosa Baranowicka, Sobolewska, Wiewiórcza, Borsucza, Zajęcza (częściowo na obszarze zdegradowanym)	
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Gmina Supraśl	
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA		
CEL(E) PROJEKTU	• Poprawa infrastruktury sanitarnej i wodociągowej. • Poprawa ochrony środowiska. • Zwiększenie dostępności mieszkańców do usług publicznych. • Zwiększenie atrakcyjności terenu i warunków życia mieszkańców. • Działanie w kierunku ochrony środowiska.	
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	*Nie dotyczy.*	
PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**
2017-2023	1 350 000,00 PLN	RPOWP + wkład własny środki z budżetu gminy

Projekt 19 Poprawa infrastruktury sanitarnej i wodociągowej w Sobolewie

Projekt 20.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL	
Supraskie Tężnie dla zdrowia i rekreacji	
OPIS PROJEKTU	
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	Budowa tężni lub minitężni na obszarze strefy uzdrowiskowej A w Supraślu – na deptaku w pobliżu Szpitala Uzdrowiskowego w Supraślu. Wypełnienie tego idealnie nadającego się do wypoczynku i rekreacji miejsca bogatą ofertą działań kulturalnych i rozrywkowych. Zrealizowane zostanie ponadto projekt szkoleniowy dla mieszkańców obszarów zdegradowanych z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej, który da im możliwość nauczenia się wytwarzania lokalnych pamiątek, które będą mogli sprzedawać turystom na deptaku, na którym zostaną ustawione tężnie lub minitężnie. Minitężnie przyczynią się do poprawy stanu zdrowia mieszkańców terenów zdegradowanych, innych mieszkańców Supraśla oraz turystów. Na bulwarze wokół tężni lub minitężni będą ponadto prowadzone działania edukacyjne z zakresu promocji zdrowia co przyczyni się osiągnięcia wydatnych wyników w tym zakresie.
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Działka nr 763/6 Supraśl
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	Gmina Supraśl w porozumieniu z sektorem społecznym i gospodarczym
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA	
CEL(E) PROJEKTU	• Inkluzja (włączenie społeczne) mieszkańców Supraśla • Podniesienie stopnia przedsiębiorczości mieszkańców obszarów zdegradowanych • Ożywienie przestrzeni niezagospodarowanych i zdegradowanych • Zwiększenie dostępu do bezpłatnej kultury oraz rekreacji mieszkańcom Supraśla. Diagnoza programu rewitalizacji wykazała, że centrum Supraśla dotknięte jest wieloma zjawiskami negatywnymi (w tym degradacją stanu zdrowia zwłaszcza mieszkańców uzależnionych od alkoholu oraz innych używek) co poskutkowało włączeniem tej strefy w granice obszaru zdegradowanego. Diagnoza wykazała ponadto, że mieszkańcy uważają Supraśl za miejscowość bez propozycji popołudniami i wieczorami. Wykazana ponadto niski stopień przedsiębiorczości u

	tych mieszkańców, którzy nie posiadają kwater agroturystycznych. Budowa tężni lub minitężni a także organizacja kursu przedsiębiorczości oraz akcja w zakresie zachowań prozdrowotnych przyczyni się do zniwelowania zjawisk opisanych w diagnozie. Realizacja projektu jest niezbędna do prawidłowego w tym równomiernego rozwoju wszystkich grup społeczności Supraśla.	
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	*Nie dotyczy.*	
PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	**SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA**	**PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA**
od 05.2018 do 12.2020	400 000,00 zł	EFRR, EFS

Projekt 20 Supraskie Tężnie dla zdrowia i rekreacji

Projekt 21.

NAZWA PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL	
***Zimowy Supraśl*- mobilny system zaśnieżania tras narciarskich**	
OPIS PROJEKTU	
ZAKRES REALIZOWANEGO PROJEKTU	• Zakup kompletu urządzeń do stworzenia mobilnego systemu zaśnieżania tras narciarskich na Bulwarach Wiktora Wołkowa: • Organizacja obsługi systemu zaśnieżania – przeszkolenie personelu • Zorganizowanie naśnieżania – stworzenie zespołu wspólnie z partnerami projektu : - zapewnienie mobilności i zasilania systemu - przygotowanie i utrzymanie tras - obsługa systemu zaśnieżania.
LOKALIZACJA PROJEKTU/ MIEJSCE PROWADZENIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	Bulwary im. Wiktora Wołkowa oraz trasy na polanie Uroczyska „Glinki”
PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT/PRZEDSIĘWZIĘCIE	sektor społeczny: UKS „Puszcza” sektor gospodarczy: „Supraska Narciarnia”; inne podmioty gospodarcze
PROGNOZOWANE REZULTATY WRAZ ZE SPOSOBEM ICH OCENY I ZMIERZENIA	
CEL(E) PROJEKTU	1. Podtrzymanie tradycji sportów zimowych w Supraślu – narciarstwa biegowego , w sytuacji niestabilnych warunków zimowych na Podlasiu. 2. Stworzenie optymalnych warunków do treningu i zawodów sportowych dla uczniów podstawowej szkoły sportowej w Supraślu. 3. Przedłużenie sezonu turystycznego na okres zimowy dla gości Uzdrowiska Supraśl poprzez ustabilizowanie warunków śniegowych do uprawiania narciarstwa biegowego. 4. Stworzenie warunków śniegowych do wybudowania parku snowboardowego na Bulwarach Wiktora Wołkowa w pobliżu tzw. „Górki Stupaka” 5. Stworzenie miejsc pracy w sezonie zimowym związanych z obsługą systemu zaśnieżania i utrzymaniem tras narciarskich. 6. Działania promocyjne i stworzenie kompleksowego produktu turystycznego „Zimowego Supraśla” oraz cyklu imprez rekreacyjno-rozrywkowych dla gości Uzdrowiska Supraśl. 7. Poprawa warunków funkcjonowania małych lokalnych operatorów bazy turystycznej w do tej pory zimowym ‘martwym sezonie”.

	Pojawiające się w ostatnich latach zmiany klimatyczne, również w naszym regionie powodują, że w okresie zimowym coraz rzadziej pojawiają się warunki śnieżne sprzyjające uprawianiu sportów zimowych. Jedynym sposobem aby zatrzymać podstawowa okrywę śnieżną to systemy naśnieżania pracujące na określonych powierzchniach tworzących trasy narciarstwa biegowego. Takie rozwiązania zastosowało m.in. Miasto Białystok . Uzdrowisko Supraśl bez takiego zabezpieczenia odczuwa coraz bardziej negatywne skutki braku zimy ,a okres ten jest całkowicie stracony dla branży turystycznej. Odbija się to na funkcjonowaniu i kondycji bazy noclegowej Uzdrowiska . Również rozwój tradycyjnej formy sportu dzieci i młodzieży Supraśla, jaką jest narciarstwo biegowe staje pod znakiem zapytania , ponieważ wymaga to coraz częściej wyjazdów treningowych w góry lub na kryty stok narciarski do Druskiennik. Brak próby aktywnego rozwiązania tego problemu zagraża społeczności Supraśla pozostaniem lokalnej branży turystycznej na marginesie zimowych sezonów turystycznych na Podlasiu oraz zanikaniem zainteresowania młodzieży kultywowania tradycji narciarstwa biegowego.
STOPIEŃ REALIZACJI PROJEKTU	*Projekt w trakcie opracowania koncepcyjnego i technicznego.*

PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU/ PRZEDSIĘWZIĘCIA	PRZEWIDYWANE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
2017-2023	355 025,00 zł	EFRR LGD Środki własne

Projekt 21 Zimowy Supraśl- mobilny system zaśnieżania tras narciarskich

Tabela 18 INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH W GMINIE SUPRAŚL

	PRZEDSIĘWZIĘCIE	kwota
1	Adaptacja zdegradowanego budynku plebanii w Supraślu wraz z zagospodarowaniem przestrzeni w celu przywrócenia funkcji społecznych	950 000,00 zł
2	Aktywizacja lokalnej społeczności	1 510 000,00 zł
3	Aktywni i bezpieczni mieszkańcy Supraśla - przebudowa budynku OSP w Supraślu w celu pogłębienia integracji lokalnej społeczności	1 200 000,00 zł
4	Sport drogą do integracji społecznej w Gminie Supraśl. Rozbudowa bazy sportowej Stadionu Miejskiego	2 400 000,00 zł
5	Centrum Aktywności Lokalnej	4 140 000,00 zł
6	Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu jako miejsce integracji i aktywizacji lokalnej społeczności	3 450 000,00 zł
7	Główna ulica Tkaczy Supraskich - rewitalizacja społeczna przestrzeni cennych kulturowo	3 000 000,00 zł
8	Plac wokół Ratusza Miejskiego w Supraślu miejscem integracji społecznej: zagospodarowanie i nadanie nowych funkcji	300 000,00 zł
9	Rewitalizacja Parku Saskiego w Supraślu - przywrócenie podstawowych i nadanie nowych funkcji społecznych przestrzeni zdegradowanej	3 000 000,00 zł
10	Gmina Supraśl Razem	2 500 000,00 zł
11	Rynek Kultury - miejsce integracji i aktywizacji mieszkańców Supraśla	2 000 000,00 zł
12	Kampery w Supraślu – nadanie obszarom zdegradowanym nowych funkcji społecznych, kulturalnych i gospodarczych	1 500 000,00 zł
13	*Przebudowa ulicy Kościelnej i Sidorowicza w ramach rewitalizacji zabytkowego Centrum Supraśla*	4 000 000,00 zł
14	*Przebudowa ulicy Ogrodowej w ramach rewitalizacji zabytkowego Centrum Supraśla*	500 000,00 zł
15	*Przebudowa ulicy Posterunkowej w ramach rewitalizacji zabytkowego Centrum Supraśla*	400 000,00 zł
16	Rewitalizacja drogi publicznej w Sobolewie (ul. Henrykowska z dojazdami)	800 000,00 zł
17	Ocalić od zapomnienia	665 000,00 zł
18	Park linowy - odpowiedź na zapotrzebowanie społeczne w dziedzinie aktywności i przedsiębiorczości lokalnej	300 000,00 zł
19	Poprawa infrastruktury sanitarnej i wodociągowej w Sobolewie	1 350 000,00 zł
20	Supraskie Tężnie dla zdrowia i rekreacji	400 000,00 zł
21	*Zimowy Supraśl*- mobilny system zaśnieżania tras narciarskich	355 025,00 zł
	RAZEM:	**30 720 025,00 zł**

Do realizacji projektów rewitalizacyjnych niezbędne jest również zachowanie płynności finansowej. Realizacja projektów podstawowych i uzupełniających opierała się będzie na wielu różnych źródłach wsparcia finansowego.

Koszty przedsięwzięć rewitalizacyjnych przewidziano na ogólną kwotę **30 720 025,00 zł. Przewiduje się następujące źródła finansowania:**

- Prywatne i publiczne źródła finansowania - 6 144 005,00 zł, tj. 20 %.
- Środki Unii Europejskiej i środki krajowe - 24 576 020,00 zł, tj. 80 %.

Przedstawione kwoty stanowią wartość szacunkową i mogą ulec zmianom na etapie realizacji poszczególnych projektów.

8 MECHANIZMY INTEGROWANIA PROCESU REWITALIZACJI

Wymogiem prawidłowego prowadzenia programu rewitalizacji są komplementarne działania. Efektem przedsięwzięć rewitalizacyjnych winien być efekt synergii oraz zapewnianie efektywnego oddziaływania na obszary rewitalizacji. Kluczowe jest komplementarne podejście do realizacji działań, tak by zapewnić realizację zamierzonych celów przy zachowaniu oszczędności i efektywności wydatkowania środków finansowych.

W kolejnych podrozdziałach omówiono kompleksowość programu wyrażaną przez stopień koncentracji i komplementarności planowanych działań rewitalizacyjnych. Rewitalizacja powinna być prowadzona z uwzględnieniem aspektu społecznego, gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego oraz środowiskowego. Związane jest to również z podejściem do realizacji przedsięwzięć zarówno o charakterze inwestycyjnym, jak i społecznym.

Biorąc pod uwagę „Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, priorytety inwestycyjne bezpośrednio związane z rewitalizacją w ramach regionalnych programów operacyjnych uwzględniają następujące CELE TEMATYCZNE ORAZ PRIORYTETY INWESTYCYJNE:

- **Cel Tematyczny 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP**

3a Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez 11 inkubatory przedsiębiorczości

- **Cel tematyczny 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach**

4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym

4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu

- **Cel tematyczny 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami**

6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

6e Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów poprzemysłowych (w tym terenów powojskowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza oraz propagowania działań służących zmniejszaniu hałasu

- **Cel tematyczny 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie** niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej

7d Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszaniu hałasu

- Cel tematyczny 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników

8i dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników 8iii praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw

- **Cel tematyczny 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem**

9b wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich

9i aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie

9iv ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym 9v wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia.

Zapewnienie komplementarności procesu rewitalizacji wskazano w „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020" opracowanych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, jako wymóg konieczny przy opracowaniu programów rewitalizacji. Komplementarność powinna mieć zarówno wymiar podmiotowy, jak i przedmiotowy. Wytyczne określają pięć aspektów komplementarności: przestrzenny, problemowy, proceduralno-instytucjonalny, międzyokresowy i źródeł finansowania. Uwzględnienie komplementarności w planowaniu i wdrażaniu rewitalizacji polegające na zapewnieniu powiązań pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami, jak również pomiędzy przedsięwzięciami a systemem ich implementacji, przyczyni się do wzmocnienia skuteczności oraz efektywności realizacji rewitalizacji Gminy Supraśl.

Co do zasady projekty rewitalizacyjne realizowane są na obszarach rewitalizacji. Do objęcia wsparciem można jednak dopuszczać także projekty rewitalizacyjne zlokalizowane poza tym obszarem, jeśli służą one realizacji celów wynikających z programu rewitalizacji. Zwłaszcza dotyczy to inicjatyw społecznych nakierowanych np. na aktywizację zawodową mieszkańców obszarów rewitalizacji, gdzie rozwiązania dedykowane ludności z obszaru rewitalizacji mogą być po-

dejmowane poza obszarem rewitalizacji. Takie przypadki wymagają szerszego uzasadnienia i wskazania siły tych powiązań i efektywności oddziaływania danego projektu rewitalizacyjnego. [7]

[7] Za: Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.

Tabela 19 Powiązania wskaźników dotyczących obszarów zdegradowanych w gminie Supraśl

Sfera	Kryterium	Wskaźnik	Miara	Powiązanie z celem LPR
Społeczna	Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludność	Liczba osób	1.1 1.2 2.2 2.4 2.1
		Korzystający z zasiłków	Liczba osób	1.3
	Kurczący się rynek pracy	Stopa długotrwałego bezrobocia	Wartości procentowe	1.3
	Dostęp do infrastruktury kulturalnej i przestrzeni publicznej	Liczba wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych zrealizowanych w gminie	Liczba inicjatyw	1.4 2.3
Gospodarcza	Dostęp do infrastruktury handlowej	Liczba inicjatyw	Liczba inicjatyw	1.4
	Jakość infrastruktury turystycznej	Liczba inicjatyw	Liczba inicjatyw	1.4
	Aktywność gospodarcza mieszkańców	Liczba inicjatyw	Liczba inicjatyw	1.4 2.2
Techniczna	Adekwatność infrastruktury do aktywności społecznej mieszkańców	Liczba inicjatyw	Liczba inicjatyw	1.3 3.1 3.2 3.3 3.4
Przestrzenna	Infrastruktura turystyczna	Liczba miejsc atrakcyjnych turystycznie	Liczba inicjatyw	1.2
Środowiskowa	Poszanowanie środowiska naturalnego	Liczba inicjatyw	Liczba inicjatyw	2.4 3.5

7.1 Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna projektów opiera się na uzyskaniu synergii pomiędzy projektami miękkimi i twardymi, oddziaływującymi na cały obszar rewitalizacji Gminy Supraśl. Aby zwiększyć przewidywaną efektywność programu, konieczne było wskazanie wzajemnych powiązań przestrzennych pomiędzy przedsięwzięciami. Projekty przedsięwzięć zostały opracowane na podstawie analiz wskaźnikowych oraz prowadzonych konsultacji społecznych.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne są przede wszystkim adresowane do mieszkańców podobszarów rewitalizacji, ale nie wykluczają możliwości udziału osób mieszkających poza tymi obszarami. Swoim oddziaływaniem terytorialnym mają docelowo rozwiązywać problemy nie tylko z obszaru rewitalizacji i zdegradowanego, ale także w całej Gminie Supraśl. Dopuszczalne jest realizowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych poza obszarem rewitalizacji, jeżeli wynika to z ich specyfiki oraz swoim zasięgiem oddziaływania wpływają na obszar rewitalizacji.

Znaczna część projektów dotyczących interwencji w przestrzeni publicznej, tworząc lokalne miejsca spotkań kierowana jest do wszystkich mieszkańców gminy. Projekty społeczne swoim oddziaływaniem wpływają przede wszystkim na mieszkańców podobszarów rewitalizacji. Jednak z ich oferty mogą korzystać wszyscy interesariusze rewitalizacji, w szczególności mieszkańcy gminy Supraśl. Jest to tym bardziej istotne, że Gmina Supraśl jest geograficznie podzielona, a poszczególne sołectwa są od siebie oddalone.

Celem działań jest poprawa jakości życia mieszkańców poszczególnych podobszarów rewitalizacji. Należy dążyć do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów przy równoczesnym unikaniu efektu przenoszenia ich na inne obszary. Aspekt otwartości na wszystkich zainteresowanych oraz ukierunkowanie przestrzenne na najbardziej objęte kryzysem obszary, pozwoli na budowanie otwartości i relacji sąsiedzkich w całej gminie. Stopniowe budowanie integracji wśród wszystkich mieszkańców gminy pozwoli na uniknięcie efektu segregacji społecznej.

Polityka przestrzenna gminy powinna uwzględniać przestrzenno-funkcjonalne rozwiązania zawarte w Programie Rewitalizacji. Prowadzenie analizy następstw decyzji przestrzennych zawartych w dokumentach planistycznych przyczyni się do osiągnięcia skuteczności programu rewitalizacji.

8.1 Komplementarność problemowa

Aspekt komplementarności problemowej dotyczy rozwiązania wszystkich problemów (społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych, środowiskowych) zgłaszanych przez mieszkańców oraz uwzględnionych w diagnozie wskaźnikowej. Sformułowanie pożądanej wizji obszaru rewitalizacji pozwala na większą efektywność wyboru odpowiednich wskaźników osiągnięcia celów programu. Równocześnie, wskazanie występujących powiązań pomiędzy przedsięwzięciami oraz strategicznymi decyzjami gminy, zapewni uzyskanie efektu kompleksowości interwencji. Dopiero całościowe podejście do realizowanych przedsięwzięć gwarantuje dopełnienie tematyczne oraz stwarza możliwość synchronizacji uzyskanych efektów. Poniższy schemat prezentuje występujące powiązania pomiędzy kierunkami działań.

Podobnie jak działania w ramach wyznaczonych celów również przedsięwzięcia są ze sobą wzajemnie zintegrowane. Struktura ta opiera się na przedsięwzięciach miękkich, stanowiących istotę procesu rewitalizacji, do których powiązane są przedsięwzięcia infrastrukturalne, zarówno podstawowe, jak i uzupełniające.

8.2 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Zarządzanie procesem rewitalizacji odbywa się w sposób interdyscyplinarny. Z ramienia Burmistrza proces rewitalizacji realizowany jest przez wskazane Referaty Urzędu Miejskiego w Supraślu.

8.3 Komplementarność źródeł finansowania

Rewitalizacja wyznaczonych obszarów zdegradowanych wiąże się z koniecznością ponoszenia znacznych wydatków inwestycyjnych. Ze względu na ograniczone zasoby finansowe Gminy Supraśl, jak też z uwagi na możliwość uzyskania wsparcia na realizację projektów w tym zakresie, wskazane jest pozyskanie dodatkowych środków finansowych ze źródeł zewnętrznych.

Komplementarność źródeł finansowania, w kontekście polityki spójności 2014 - 2020 oznacza, że projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne opierają się na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków EFRR, EFS i FS z wykluczeniem podwójnego dofinansowania. Silna koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych finansowanych szczególnie w ramach EFS i EFRR jest konieczna dla uzyskania korzystnych efektów dla obszarów zdegradowanych. Komplementarność finansowa oznacza także zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania, przy założeniu, że stymulowanie zdolności inwestycyjnych lokalnych podmiotów ma kluczowe znaczenie dla dynamiki pożądanych zmian.

W zależności od potrzeb zaplanowane w budżecie środki własne Gminy Supraśl będą uzupełniane o wsparcie finansowe ze źródeł zewnętrznych. Sprawna realizacja założonych inwestycji zostanie zapewniona poprzez wykorzystanie zarówno publicznych źródeł finansowania (krajowych i zagranicznych – m.in. w ramach funduszy europejskich), jak i prywatnych (np. poprzez tworzenie zachęt dla inwestorów).

Szacunkowe ramy finansowe Programu Rewitalizacji Supraśla na lata 2017-2023 (Rozdział 8) zawierają wskazane potencjalne źródła finansowania, w tym w szczególności:
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego (EFRR, EFS i Fundusz Spójności),
- Budżet Miasta Supraśl,
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- Fundusz Inicjatyw Społecznych,
- środki beneficjentów niepublicznych: spółdzielnie mieszkaniowe, organizacje pozarządowe.

Funduszem wiodącym, określającym podstawowe cele i rezultaty w obszarze rewitalizacji jest EFS.

EFS to przede wszystkim programy integrujące społeczności lokalne, realizowane za pomocą różnych metod pracy ze społecznościami, zawierające m.in.:

• wsparcie dla liderów i animatorów lokalnych,

• lokalne działania społeczno-edukacyjne promujące organizowanie społeczności (elementy edukacji obywatelskiej),

• organizowanie grup samopomocowych, grup wsparcia i grup edukacyjnych,

• wzmacnianie kompetencji społecznych i zawodowych (staże, praktyki, szkolenia zawodowe),

• wsparcie inicjatyw partnerskich oraz tworzenie nowych i wzmacnianie funkcjonujących partnerstw lokalnych,

• promocja wolontariatu (np. poprzez przygotowanie lokalnych organizacji i instytucji oraz mieszkańców do korzystania z pomocy wolontariuszy, inicjowanie działań woluntarystycznych, takich jak centra lub biura wolontariatu oraz kluby i koła wolontariusza,

• lokalne przedsięwzięcia o charakterze integracyjnym aktywizujące lokalną społeczność (o ile są niezbędne do realizacji celów projektu, wyłącznie o charakterze wspomagającym i towarzyszącym).

EFRR: W ramach wsparcia uzupełniającego z EFRR na działania takie jak:

• przebudowa i remont obiektów poprzemysłowych/powojskowych/ popegeerowskich/ po kolejowych wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnego Programu Rewitalizacji,

• zagospodarowywanie przestrzeni miejskich, w tym przebudowa i remont obiektów wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnego Programu Rewitalizacji,

• remont zdegradowanych budynków wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnego Programu Rewitalizacji,

• zakup wyposażenia niezbędnego do prawidłowego funkcjonowania Centrów Aktywności Lokalnej.

Program Rewitalizacji Gminy Supraśl został przygotowany w taki sposób, aby był komplementarny w stosunku do zewnętrznych źródeł finansowania takich jak środki EFRR, EFS, FIS i innych z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania.

Oprócz znacznych środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej będzie możliwe również uzyskanie wsparcia krajowego. Przewiduje się ukierunkowanie części środków z budżetu państwa na dofinansowanie inwestycji, które będą stanowić element opracowanych gminnych programów rewitalizacji. Pieniądze te będą pochodzić np. z rezerwy celowej przeznaczonej na dofinansowanie zadań własnych JST.

Dodatkowe źródło wsparcia w przypadku inwestycji związanych ze środowiskiem mogą pochodzić również z programów realizowanych w ramach Narodowego oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Z kolei dokonując rewitalizacji zabytków można skorzystać z dotacji celowych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W przypadku wykorzystania środków prywatnych w celu sfinansowania inwestycji mamy do czynienia przede wszystkim z instrumentami zwrotnymi (kredyty i pożyczki) zaciąganymi w komercyjnych bankach.

Ciekawym rozwiązaniem pozwalającym na zwiększenie potencjału inwestycyjnego gminy jest wykorzystanie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). Rozwiązanie to polega na ścisłej współpracy między przedstawicielem sektora publicznego (w tym przypadku jednostki samorządu terytorialnego) z prywatnymi podmiotami, które wspólnie podejmują się realizacji usług publicznych, dzieląc się ewentualnym ryzykiem z tytułu poniesionych strat oraz wypracowanymi zyskami. Z tego powodu, choć znaczenie tego narzędzia rośnie, w szczególności w gminach posiadających środki finansowe na inwestycje, należy stosować określone mechanizmy zachęt dla przedsiębiorców: ulgi i zwolnienia z podatku lokalnego, przekazywanie nieruchomości na korzystnych warunkach, budowa, remont drożnych ciągów komunikacyjnych (ważne dla inwestorów wytwarzających dobra), czy też działania promocyjne. Partnerstwo to nie zwalnia JST z obowiązku świadczenia danej usługi i w dalszym ciągu ponosi ona odpowiedzialność za jakość jej świadczenia oraz dostępność.

8.4 Komplementarność międzyokresowa

Komplementarność międzyokresowa oznacza spójność przedsięwzięć rewitalizacyjnych podejmowanych w poprzednich okresach programowania z celami, kierunkami oraz zaplanowanymi przedsięwzięciami określonymi w Programie Rewitalizacji. Komplementarności podejmowanych działań można się dopatrzyć zarówno w wymiarze społecznym, przestrzennym, jak i infrastrukturalnym. W okresie programowania 2007 – 2013 Gmina Supraśl realizowała przedsięwzięcia o charakterze rewitalizacyjnym.

Komplementarność w przedmiotowym obszarze znajdzie swój wyraz w kontynuacji rewitalizacji ze względu na występujące problemy oraz w wymiarze przestrzennym. Zaplanowane w poprzednim okresie programowania działania przysłużyły się zarówno do wzrostu estetyki otoczenia, jak też poziomu bezpieczeństwa w mieście, poprawie zagospodarowania przestrzeni

publicznej, zwiększeniu atrakcyjności prowadzenia działalności gospodarczej. Supraśl znajduje się, podobnie jak wiele ośrodków województwa podlaskiego w specyficznej w skali całego kraju sytuacji. Województwo podlaskie nie posiada doświadczeń w realizacji programów rewitalizacyjnych, które realizowane były ze wsparciem regionalnych programów operacyjnych. Wobec tego brak doświadczenia stanowi utrudnienie w realizacji programów rewitalizacji.

Województwo podlaskie, jako jedyne w kraju nie posiadało w ramach RPO realizowanego w perspektywie finansowej 2007-2013 środków przeznaczonych na realizację działań rewitalizacyjnych.

9 SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL NA LATA 2017-2023

Ramy finansowe realizacji Programu Rewitalizacji wynikają ze zgłoszonych przez interesariuszy i zaakceptowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które w swym opisie zawierały szacowane koszty realizacji planowanych działań.

10 WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I OCENA PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL NA LATA 2017-2023

W celu odpowiedniego zarządzania programem rewitalizacji oraz weryfikacji skuteczności działań należy opracować system monitorowania i ewaluacji. Opracowany system monitorowania ocenia postępy prowadzonych działań oraz skuteczność osiągania założonych celów programu rewitalizacji. W związku z tym przyjęty monitoring koncentrować się będzie na corocznej analizie wskaźników realizacji poszczególnych celów:

Wdrażanie Programu Rewitalizacji wymaga zaangażowania lokalnych partnerów z sektorów:

- publicznego,
- społecznego,
- gospodarczego.

System zarządzania Programem Rewitalizacji Gminy Supraśl uwzględnia zarówno ramy instytucjonalne, procesowe, jak i temporalne. Poziom instytucjonalny obejmuje sieć podmiotów zaangażowanych w implementację GPR, zarówno na poziomie decydowania o procesie rewitalizacji, jak i realizujących określone zadania o wymiarze wdrożeniowym.

Tabela 20 Podmioty zaangażowane w implementację LPR

PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	ZADANIA
	POZIOM DECYZYJNY
RADA MIEJSKA W SUPRAŚLU	• uchwala Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Supraśl • przyjmuje zmiany (modyfikacje) w LPR • podejmuje inne decyzje (w tym uchwały) bezpośrednio i/lub pośrednio wpływające na sprawność realizacji LPR • prowadzi ogólną koordynację nad wdrażaniem Programu Rewitalizacji
BURMISTRZ SUPRAŚLA	• przyjmuje Roczny harmonogram realizacji Programu Rewitalizacji • przygotowuje informację z realizacji Programu Rewitalizacji • podejmuje decyzje (merytoryczne i organizacyjne) bezpośrednio i/lub pośrednio wpływające na sprawność realizacji Programu Rewitalizacji
	POZIOM WDROŻENIOWY
WŁAŚCIWE MERYTORYCZNIE WYDZIAŁY/KOMÓRKI URZĘDU MIASTA	• koordynują realizację LPR zgodnie z założonym Rocznym harmonogramem realizacji LPR, • organizują i prowadzi monitoring LPR we współpracy z innymi

SUPRAŚLA	komórkami urzędu i gminnymi jednostkami organizacyjnymi oraz wnioskodawcami • prowadzą monitoring zewnętrznych źródeł finansowania rewitalizacji • organizuje system informacji dotyczącej możliwości finansowania rewitalizacji z zewnętrznych źródeł • prowadzą rejestr zaświadczeń wydawanych wnioskodawcom na potrzeby składanych aplikacji (źródła zewnętrzne), potwierdzających komplementarność projektu z LPR • organizują system ewaluacji LPR, • opracowują informację z realizacji LPR, • utrzymują kontakt z Komitetem Rewitalizacji oraz interesariuszami GPR, • koordynują działania promujące rewitalizację oraz wdrażanie mechanizmów włączania mieszkańców i innych podmiotów w proces rewitalizacji, • gromadzą dane (np. analizy, badania, sprawozdania, rejestry) dotyczące rewitalizacji • przygotowują Roczny harmonogram realizacji LPR
JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE, WNIOSKODAWCY I REALIZATORZY PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	• planują i przygotowują do realizacji przedsięwzięcia inwestycyjne i remontowe, • realizują przedsięwzięcia inwestycyjne i remontowe oraz ich rozliczanie, • inicjują i organizują inwestycje wspólne oraz opracowują umowy z partnerami na ich realizację, • planują i przygotowują do realizacji przedsięwzięcia o wymiarze społecznym (tzw. projekty „miękkie”) • nawiązują współpracę z partnerami społecznymi i/lub instytucjonalnymi dotyczące partnerstw projektowych • przygotowują materiały do wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć z funduszy celowych, • informują oraz aktywizują interesariuszy rewitalizacji (potencjalnych wnioskodawców i/lub beneficjentów), • prowadzą sprawozdawczość dotyczącą poziomu zaawansowania realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Realizacja niniejszego dokumentu wiązać się będzie z udziałem podmiotu zarządzającego i koordynującego poszczególne działania, a także monitoring i ocenę programu.

Głównym zadaniem organów Gminy Supraśl w zarządzaniu Programem Rewitalizacji jest jego:

- ukierunkowanie,
- uchwalenie,
- kontrolowanie
- i ocena z punktu widzenia strategii rozwoju.

Jest to wyjątkowo istotne z uwagi na znaczenie realizacji Programu dla sprawnej implementacji pozostałych instrumentów rozwoju gminy, a także np. dla możliwości pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych oraz zewnętrznych źródeł finansowania.

Pod względem przedmiotowym przewiduje się przeprowadzenie dwóch form monitoringu:

- Rzeczowy – weryfikacja realizowanych inwestycji zarówno pod względem organizacyjnologistycznym, jak i zgodności z przyjętymi założeniami (w tym m.in. specyfikacja techniczną oraz harmonogramem) w ramach Programu Rewitalizacji i przygotowanej na jego podstawie szczegółowej dokumentacji inwestycji.
- Finansowy – monitorowanie wydatkowania środków na poszczególne inwestycje w oparciu o przyjęty budżet, w tym także pod względem pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania oraz kwalifikowalnością ponoszonych wydatków w kontekście obowiązujących wytycznych w tym zakresie.

Pod względem czasowym przewiduje się przeprowadzenie następujących form ewaluacji:

- *Ex-ante* – w ramach tego etapu założenia Programu Rewitalizacji zostaną przedstawione mieszkańcom Gminy Supraśl organizowanych w ramach konsultacji społecznych spotkań, a także udostępnione na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Supraślu. Zostały one również przedstawione na posiedzeniu Rady Miejskiej. Na podstawie uzyskanych w ten sposób opinii zostaną uwzględnione ewentualne poprawki, które pozwolą na skuteczniejszą realizację przyjętych założeń.
- *On-going* – w trakcie okresu realizacji Programu Rewitalizacji będzie prowadzona na bieżąco ewaluacja wszystkich kluczowych działań, aby jak najszybciej wykryć ewentualne nieprawidłowości i wprowadzić usprawnienia.
- *Mid-term* – po upływie połowy okresu obowiązywania Programu Rewitalizacji zostanie przeprowadzona ewaluacja pozwalająca na zweryfikowanie czy stopień realizacji założonych inwestycji wskazuje na zagrożenie przekroczenia przyjętego harmonogramu lub czy istnieje ryzyko wystąpienia poważnych przeszkód, które mogą utrudnić dalsze prace nad wykonaniem Programu.
- *Ex-post* – po zakończeniu wdrażania Programu Rewitalizacji planowane jest przygotowanie dodatkowego raportu podsumowującego wszystkie podjęte działania i oceniającego, czy udało się zrealizować wszystkie założone cele i osiągnąć zakładane poziomy wskaźników.

Raport ten jest szczególnie istotny, gdyż wynikające z niego rekomendacje pozwolą na sprawniejszą realizację Programu Rewitalizacji obowiązującego w kolejnej perspektywie czasowej. W ramach monitoringu i ewaluacji zakłada się również, że będą opracowywane coroczne raporty. W ramach tych dokumentów zostaną przedstawione istotne informacje o stopniu jego zarówno rzeczowej jak i finansowej realizacji ze szczególnym uwzględnieniem

przyjętych wskaźników. Rada Miejska po zapoznaniu się z tymi sprawozdaniem będzie mogła podjąć uchwałę o wprowadzeniu ewentualnych zmian w obowiązującym Programie Rewitalizacji.

11 PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W PROGRAMIE REWITALIZACJI GMINY SUPRAŚL

Partycypacyjne współdecydowanie w Supraślu zrealizuje zasadę partnerstwa, o której mówi art. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013. Opiera się ona na włączaniu szerokiego grona partnerów, a w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu, przede wszystkim z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

Proces partycypacji społecznej jest niezwykle istotny w prawidłowym prowadzeniu rewitalizacji[8], mającej na celu przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym. Wymiar społeczny rewitalizacji stanowi podstawowe odniesienie dla planowania wszystkich działań na terenie Gminy Supraśl.

Wszystkie cele realizowane w sferze przestrzennej, gospodarczej i bezpośrednio społecznej zmierzają do tego, aby w obszarze wskazanym do rewitalizacji, czyli obszarze kryzysowym, nastąpiła odnowa społeczna. Zatem to właśnie mieszkańcy Supraśla, w tym szczególnie mieszkańcy objęci zagrożeniem wykluczenia społecznego i zawodowego oraz ich rozwój stanowią główny punkt odniesienia dla wszelkich działań rewitalizacyjnych. Działania te muszą być skoordynowane i dotyczyć zarówno infrastruktury, tworzenia warunków rozwoju przedsiębiorczości, jak i bezpośredniego wsparcia zagrożonych grup. W związku z tym niezwykle ważną kwestią jest **zaangażowanie mieszkańców w działania rewitalizacyjne**. Bariera dotarcia do mieszkańców i zaangażowania ich w prace na rzecz rewitalizacji jest najtrudniejsza do wyeliminowania.

Warto wybrać spośród mieszkańców najbardziej kryzysowych obszarów kilka osób, które pełnić będą rolę lidera społecznego. Dbać będą o czystość, o odnowione tereny, jak również będą głosem mieszkańców i łącznikiem pomiędzy obywatelami i urzędami. Ważne, aby takie osoby miały szacunek wśród społeczności lokalnej i były na tyle charyzmatyczne, żeby zachęcić mieszkańców do przyswajania i wyrabiania dobrych nawyków.

Poprzednie doświadczenia rewitalizacji dotyczyły remontów i modernizacji infrastruktury, przy odsunięciu aspektu społecznego na dalszy plan. Jak pokazują jednak konsultacje społeczne prowadzone w procesie opracowania Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl, następowała sukcesywna zmiana optyki tego procesu.

Zaangażowanie lokalnej społeczności jest o tyle istotne, że pozwala na prawidłowe zidentyfikowanie występujących problemów, wskazanie potrzeb i opracowanie konkretnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Właściwe metody włączania interesariuszy powinny sprzyjać budowaniu poczucia współodpowiedzialności za proces rewitalizacji. Dotyczy to również

[8] Podaję za: Rewitalizacja: podejście partycypacyjne; Wydawnictwo: Oficyna Naukowa, Warszawa 2017.

współodpowiedzialności za realizowane projekty infrastrukturalne, których efekt jest niemal natychmiast widoczny.

Także wykorzystanie potencjału i wiedzy pracowników socjalnych jest kluczowe podczas przeprowadzenia rewitalizacji społecznej.

Partycypacja społeczna w procesie rewitalizacji Gminy Supraśl obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych.

We wstępnej fazie pracy nad programem została przeprowadzona ankieta (próba n=52) wśród mieszkańców na temat wyznaczenia obszarów zdegradowanych w gminie Supraśl. Celem ankiety było wskazanie obszarów kryzysowych w opinii mieszkańców. Pytania ankietowe dotyczyły wskazania najważniejszych problemów w sferze:

- ✓ społecznej,
- ✓ gospodarczej,
- ✓ środowiskowej,
- ✓ technicznej,
- ✓ funkcjonalno – przestrzennej.

W pytaniu otwartym umożliwiono respondentom wskazanie działań, które przyniosłyby największe efekty w procesie rewitalizacji. Ponadto odbyły się spacery tematyczne, wywiady pogłębione, jak też spotkanie z interesariuszami procesu rewitalizacji. Poprzedziły one konsultacje społeczne na etapie zatwierdzania obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w gminie Supraśl.

Ze względu na rozpoczęcie prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji, od którego odstąpiono na późniejszym etapie prac, na etapie opracowywania *Diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Supraśl* prowadzono szerokie konsultacje społeczne. Partycypacja na tym etapie miała na celu zebranie uwag, opinii i propozycji dotyczących wyznaczenia obszaru rewitalizacji na podstawie analizy koncentracji negatywnych zjawisk ze sfery społecznej oraz uzupełniająco ze sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno – funkcjonalnej oraz technicznej. Na etapie wstępnym odbyły się spotkania z grupami przedstawicielskimi oraz wywiady pogłębione, m.in. z pracownikami MOPS w Supraślu.

Konsultacje społeczne przeprowadzone zostały w dniach od 12 maja 2017 r. do 13 czerwca 2017 r. w następujących formach:

- otwartych spotkań konsultacyjnych: dn. 25 maja 2017 r. oraz dn. 8 czerwca 2017, z mieszkańcami, radnymi Rady Miejskiej, Sołtysami, Organizacjami Pozarządowymi, Klubami Sportowymi, Organizacjami Przedsiębiorców, przedstawicielami wydziałów i jednostek Urzędu Miasta i Gminy Supraśl.
- ankiety konsultacyjnej dotyczącej projektu Uchwały Rady Miejskiej w Supraśl w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Supraśl;
- formularza zgłaszania uwag dotyczącego projektu uchwały Rady Miejskiej w Supraśl w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Supraśla.

Konsultacje społeczne odbyły się w dniach od 1 czerwca 2017 roku do 30 czerwca 2017 roku. Ogłoszenie konsultacji było poprzedzone Obwieszczeniem Burmistrza Gminy Supraśl z dnia

w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Supraśl na temat wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Supraśl.

W wielu miejscach w gminie rozwieszone zostały plakaty informujące o prowadzonych konsultacjach społecznych (przykładowa fotografia poniżej).

Zdjęcie 5 Plakat informujący o konsultacjach społecznych

W celu przybliżenia mieszkańcom założeń i celów rewitalizacji Gminy Supraśl w Biuletynie „Supraśl Nasza Gmina" (nr 2/2017, marzec - kwiecień) ukazał się artykuł na temat rewitalizacji, zarówno w wersji elektronicznej i papierowej (poniżej).

AKTUALNOŚCI Supraśl Nasza Gmina

REWITALIZACJA GMINY SUPRAŚL

Od niedawna w Polsce obowiązuje nowa ustawa o rewitalizacji , a programy rewitalizacji powstają w oparciu o ministerialne wytyczne oraz instrukcje samorządu województwa. Polska włącza się do międzynarodowych projektów i programów rewitalizacyjnych od kilku lat.

Rewitalizacja to nie remont

Dotychczasowa rewitalizacja jedynie w ograniczonym zakresie przyczyniła się do rozwiązania problemów obszarów zdegradowanych. Programy w latach 2007-2013 były zazwyczaj jedynie formalnością konieczną przy ubieganiu się o dofinansowanie inwestycji ze środków unijnych.

Później z wielu projektów składających się na całość programu, realizowane były tylko te, które otrzymały wsparcie finansowe. Z reguły nie były one ze sobą powiązane, a głównej mierze dotyczyły poprawy stanu technicznego budynków i dróg. W ten sposób nie pozbywa się kryzysowych zjawisk społecznych, nie uzyskuje się również trwałej poprawy warunków życia mieszkańców na zdegradowanych obszarach. Rewitalizacja zgodnie z Wytycznymi nie może objąć całej gminy, co należy sobie uświadomić już na wstępie. Wynika to z konieczności delimitacji. Takie są wymagania ustawowe.

Rewitalizacja w naszej gminie

Obecnie w Gminie Supraśl trwają prace nad opracowaniem gminnego programu rewitalizacji. Jest to proces, który polega na przeprowadzeniu diagnozy społeczno-gospodarczej w gminie oraz wytyczeniu na jej podstawie obszarów: zdegradowanego i rewitalizacji. Projekty rewitalizacji przygotowany przez Gminę, w większym niż dotychczas stopniu, powinien obejmować obszary zdegradowane społecznie i problemowe, aby nadać im nowe funkcje społeczno-gospodarcze.

Dzięki temu Gmina, jak też przedsiębiorcy, wspólnoty mogą składać wnioski związane z rewitalizacją, zarówno społeczną, jak też funkcjonalno-użytkową, termomodernizacją oraz uzyskiwać dofinansowanie ze środków europejskich.

Rewitalizacja jako proces

Główna ulica, czy centralny rynek to w większości miast najważniejszy punkt, który przyciąga zarówno mieszkańców, jak i turystów. Szczególnie w przypadku gmin uzdrowiskowych, ważnych na mapie kulturowej Podlasia, jaką jest Supraśl. Brak rozwoju takiego miejsca jest odbierany jako upadek miasta. Tak stało się m.in. w Łodzi, ale są już pomysły na przywrócenie głównej ulicy tej metropolii wcześniejszej świetności. Obecnie rewitalizacja Łodzi jest traktowana jako modelowa.

Rewitalizacja jeszcze do niedawna oznaczała inwestycje w przestrzeni, ale obecnie to znacznie szersze pojęcie. To nie tylko przeciwdziałanie zjawiskom kryzysowym na obszarach zdegradowanych, ale także pobudzanie społeczności, działalności gospodarczej.

Rewitalizacja jest jednak procesem, a nie remontem rynku, stawu czy cmentarza, bo takie pomysły też się zdarzają. Chodzi o rozwój, ożywienie, pieniądz w obiegu lokalnym oraz związanie mieszkańców ze swoją gminą. I tu pojawia się pytanie, kogo w tą rewitalizację mamy włączyć?

Rzeczywistym beneficjentem rewitalizacji są mieszkańcy, w tym lokalni przedsiębiorcy. Samorząd powinien być odpowiedzialny za prawidłowe koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji.

Głównym celem przygotowania projektu rewitalizacji jest uzyskanie jak największej ilości opinii z miarodajnych źródeł, co będzie możliwe dzięki skutecznemu włączeniu różnych grup interesariuszy.

Rewitalizacja to ożywienie

Obecnie trwają przygotowania do konsultacji społecznych, które mają rozpocząć się w najbliższych dniach. W sprawie kompleksowych działań na rzecz polepszenia jakości życia, a także stworzenia dobrych warunków dla działalności gospodarczej, będą mogli wypowiedzieć się wszyscy mieszkańcy Gminy Supraśl.

Szczegółów należy szukać na stronie internetowej urzędu miasta i gminy, w zakładce REWITALIZACJA.
Informacje będą ukazywały się na bieżąco.

Opracowanie:
Zespół Tomas Consulting S.A.

REKLAMA
LAP-EL
serwis urządzeń elektronicznych
naprawa - konserwacja - instalacja
LAPTOPY RTV+ANTENY KOMPUTERY
LAP-EL
ul. Ojców Bazylianów 18
16-030 Supraśl
TEL. 533-408-998
WWW.LAP-EL.PL

Zdjęcie 6 Artykuł na temat rewitalizacji w Biuletynie Supraśl – Nasza Gmina

Projekt uchwały Rady Miejskiej w Supraślu w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z załącznikami i formularzem konsultacyjnym dostępny był na stronie internetowej www.suprasl.pl w zakładce *Rewitalizacja*, na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej oraz w sekretariacie Urzędu Miejskiego w Supraślu, ul. J. Piłsudskiego 58, 16-Informacji Publicznej w Urzędzie Miejskim w Supraślu i filii Urzędu w Zaściankach ul. Szosa Baranowicka 58/4.

Konsultacje społeczne projektu uchwały Rady Miejskiej w Supraślu w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji były przeprowadzone w następujących formach:

1. Zbieranie uwag i wniosków w formie papierowej oraz elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Wypełnione czytelnie formularze było można dostarczyć:
   a. drogą elektroniczną na adres e-mail: rewitalizacja@suprasl.pl wpisując w tytule *„Kon-*

sultacje społeczne obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji"
b. drogą korespondencyjną na adres Urzędu Miejskiego w Supraślu, w Urzędzie Miejskim w Supraślu w godzinach pracy Urzędu.

2. Zbieranie uwag ustnych do protokołu można było zgłosić w budynku Urzędu Miejskiego w Supraślu w godzinach pracy Urzędu, drogą korespondencyjną na adres Urzędu Miejskiego w Supraślu ul. J. Piłsudskiego 58, 16-030 Supraśl lub filii Urzędu w Zaściankach ul. Szosa Baranowicka 58/4 lub bezpośrednio do Sekretarza Gminy w Urzędzie Miejskim w Supraślu w godzinach pracy Urzędu.

Wypełnione formularze można było przekazać do Urzędu Gminy Supraśl, drogą elektroniczną na adres rewitalizacja@suprasl.pl oraz drogą korespondencyjną na adres Urzędu.

Dodatkowo uwagi były zbierane podczas spotkań przeprowadzonych w ramach konsultacji, które odbyły się w 6 czerwca 2017 roku o godz. 18.00 w Sobolewie, Gminna Pracownia Edukacji Kulturalnej, ul. Szosa Baranowicka 94 oraz 8 czerwca 2017 roku o godz. 18.00 w Sali konferencyjnej Urzędu Miejskiego w Supraślu, ul. J. Piłsudskiego 58.

Podczas trwających konsultacji społecznych dotyczących projektu Uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Supraśl interesariusze mieli możliwość zgłaszania opinii oraz uwag na temat zaprezentowanych projektów uchwał oraz załączonych materiałów poprzez wypełnienie Formularza zgłaszania uwag. Spotkania były poprzedzone konsultacjami w sprawie wyznaczenia obszarów zdegradowanych i rewitalizacji w gminie Supraśl, jak też spacerami tematycznymi, które miały ułatwić wyznaczenie obszarów. Dodatkowo we wrześniu i październiku 2017 roku odbyły się spotkania konsultacyjne dla autorów zgłaszanych projektów rewitalizacyjnych. Ponadto na ich prośbę przedłużono termin zgłaszania przedsięwzięć rewitalizacyjnych do LPR Supraśla. Wynikało to z potrzeby uzgodnienia zakresu danych projektów, ich kształtu oraz siły oddziaływania na obszary zdegradowane w Gminie Supraśl.

1. **Przedmiot spotkań**
   Przedmiotem spotkań była dyskusja na temat przedstawienia propozycji zasięgu obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Supraśl, jak również zebranie uwag i sugestii do przedłożonego projektu uchwały.

2. **Podmiot konsultacji społecznych:**
   Podmiotami przeprowadzonych konsultacji społecznych byli wszyscy mieszkańcy oraz poszczególne grupy interesariuszy działających na terenie Gminy Supraśl. Konsultacje skierowane były do szerokiego grona odbiorców, w tym przede wszystkim mieszkańców Gminy Supraśl.

3. **Cel konsultacji społecznych**

   Bezpośrednim celem konsultacji społecznych było właściwe wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Supraśl, zgodne z sytuacją

społeczną, gospodarczą, techniczną, przestrzenno-funkcjonalną oraz środowiskową Gminy.

Zaznaczono przy tym, że interesariuszami rewitalizacji są w szczególności:

1. mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
2. mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;
3. podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze Gminy działalność gospodarczą;
4. podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze Gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
5. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
6. organy władzy publicznej;
7. podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

W związku z tym bezpośrednim celem przeprowadzonych konsultacji było poddanie do zaopiniowania mieszkańcom oraz interesariuszom wyznaczonych terenów, jak też pogłębienie istotnych z punktu widzenia informacji na temat potrzeb rewitalizacyjnych, szukanie wspólnych rozwiązań.

Partycypacja społeczna jest niezwykle istotnym elementem działań rewitalizacyjnych[9]. Udział społeczeństwa obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych. Dlatego też bezpośrednim celem konsultacji społecznych była poprawa jakości decyzji oraz legislacji.

Udział interesariuszy w procesie rewitalizacji pozwolił na wysłuchanie racji różnych stron oraz dał możliwość odpowiednio wczesnego wychwycenia błędów i potrzeb, a tym samym stworzenia bardziej wyważonych rozwiązań.

Spotkanie odbyło się 06.06.2017 r. o godz. 18:00 w Sobolewie, Gminna Pracownia Edukacji Kulturalnej, ul. Szosa Baranowicka 94. W spotkaniu udział wzięło 8 osób (fotografia poniżej).

[9] Podaję za: W. Wańkowicz, Rewitalizacja i planowanie przestrzenne stref społecznie wykluczonych: poradnik, Wydawnictwo: Kraków: Instytut Rozwoju Miast, 2011.

Zdjęcie 7 Spotkanie w Sobolewie – czerwiec 2017

W formie moderowanej dyskusji zebrano od uczestników spotkania uwagi i opinie na temat omawianego dokumentu. Podczas spotkania dyskutowano na temat głównych problemów i potrzeb mieszkańców oraz użytkowników wyznaczonego obszaru rewitalizacji.
Poniżej zapisane są zgłoszone propozycje:

- ✓ Odnowienie gminnej pracowni edukacji kulturalnej;
- ✓ Potrzebę utworzenia żłobka lub miejsca opieki dla dzieci w wieku do trzeciego roku życia;
- ✓ Potrzebę rozszerzenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji na bloki w Sobolewie;
- ✓ Zagospodarowanie terenów poprzemysłowych, w tym żwirowni.

Zdjęcie 8 Spotkanie w Sobolewie – wrzesień 2017

Dyskutowano również o konieczności działań na rzecz społeczności w Sobolewie, szczególnie mieszkańców bloków, którzy byli związani zawodowo ze zlikwidowanym PGR. Poniższa fotografia ukazuje stan zdegradowania budynków po dawnym Folwarku w Sobolewie.

Zdjęcie 9 Widok na dwór w Sobolewie - stan z 1988 r.

Fot. Piotr Mastalerz, Neg. OW PSOZ Białystok, nr D 2127; źródło: portal MiniGo: Historyczne kompozycje ogrodowe i parkowe wschodniej Polski.

Kolejne spotkanie odbyło się 08.06.2017 r. o godz. 18.00 w Sali konferencyjnej Urzędu Miejskiego w Supraślu, ul. J. Piłsudskiego 58.

Z powodu warsztatowego charakteru prowadzonych konsultacji uwagi złożone podczas spaceru badawczego oraz spotkania konsultacyjnego nie mają w raporcie przypisanej konkretnej osoby zgłaszającej opinię.

Również w celu zachowania anonimowości respondentów wywiadu, opinie tych osób są wyrażone bez podania danych osobowych. Zebrane podczas wszystkich form konsultacyjnych uwagi w przeważającej mierze dotyczyły zróżnicowanych problemów występujących na obszarze rewitalizacji, w szczególności działań jakie zdaniem interesariuszy powinny zostać podjęte w Supraślu oraz innych opinii na zagadnienia związane z szeroko rozumianym rozwojem Gminy. Zostały one skierowane do grupy roboczej ds. rewitalizacji do dalszych prac w ramach tworzenia programu rewitalizacji.

Uczestnicy spotkań zwracali uwagę w swoich wypowiedziach przede wszystkim na brak miejsca, w którym mogliby spędzać czas wolny, jak też niedoborów w zakresie infrastruktury. Propozycje dotyczyły zarówno zagospodarowania przestrzennego w postaci nowych budynków lub zagospodarowania istniejących obiektów. Posiadanie takiego otwartego miejsca do spotkań jest bardzo wyraźną potrzebą mieszkańców gminy.

Propozycje wydarzeń i działań w przestrzeni Gminy:

- W parku kino „pod chmurką";

- Stadion – mecze piłkarskie, rozgrywki sportowe, wydarzenia kulturalne.
- Park rozrywki na Stadionie: miejsce do spędzania czasu wolnego, aktywności sportowej mieszkańców.
- Budowa oświetlenia w Gminie.
- Budowa dublerów dojazdowych w Sobolewie.
- Skatepark.
- Przeciwdziałanie emigracji meldunkowej, głównie w Henrykowie, Sobolewie, Zaściankach i Grabówce.
- Zlikwidowanie barier architektonicznych poprzez budowę podjazdów dla wózków inwalidzkich i dziecięcych.
- Rewitalizacja infrastruktury drogowej - usprawnienie komunikacji.
- Zapobieganie niechęci do podjęcia pracy, zbyt duża zależność od MOPS, Caritas
- Organizowanie dla młodzieży gier terenowych.
- Biegi rodzinne na stadionie (kontynuacja tradycji).
- Park linowy.
- Likwidacja barier architektonicznych, szczególnie dla osób niepełnosprawnych i wózków dziecięcych.
- Remont kanalizacji w Sobolewie.
- Remonty dróg.
- Turnieje rodzinne (mecze piłkarskie) na Stadionie w celu promocji zdrowego stylu życia i współpracy międzypokoleniowej.
- Gry miejskie oraz rekonstrukcje historyczne na terenie Supraśla – np. poznawania historii miasta.
- Szkolenia, kursy, przekwalifikowanie połączone z praktyczną nauką zawodu u pracodawców oferujących zatrudnienie
- Aktywizacja środowiska lokalnego nakierowana na wprowadzanie zmian w ich miejscu zamieszkania.
- Naprawa istniejącej instalacji wodno -kanalizacyjnej i budowa nowych odcinków.
- Opracowanie dokumentacji dróg i ścieżek rowerowych.

Zdjęcie 10 Warsztaty Lego w Sobolewie 18 Lipca 2017

Zdjęcie 11 Warsztaty Lego w Sobolewie 18 Lipca 2017

Podczas półkolonii dla dzieci z Gminy Supraśl w Gminnej Pracowni Edukacji Kulturalnej w Sobolewie dnia 18 lipca 2017 odbyły się warsztaty Lego z wykonawcą opracowującym LPR, pokazujące m.in. możliwość odnowienia własnej miejscowości (fotografie powyżej).

W trakcie opracowywania Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl wielokrotnie zarówno autorzy dokumentu, jak też władze Gminy otrzymywali od interesariuszy projektu ciekawe i wieloaspektowe uwagi.

W terminie od 12 września do 19 października 2017 roku przyjmowane były fiszki przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Spotkania z autorami propozycji odbyły się w dniach:

- 21 września 2017 roku – Dom Ludowy w Supraślu, w godz. 16.00-18.00,
- 28 września roku – Sobolewo, w godz. 16.00-18.00,
- 17 października – Supraśl, w godz. 10.00-12.00, Urząd Miejski w Supraślu - Spotkanie z grupami przedstawicielskimi (przedstawiciele organizacji pozarządowych) oraz przedsiębiorcami.

Szeroko zakrojony proces partycypacji społecznej pokazał zainteresowanie wszystkich interesariuszy rewitalizacji w budowaniu odnowionej Gminy Supraśl. Niezbędnym elementem zarządzania procesem rewitalizacji jest uwzględnianie w nim udziału społecznego, co wynika nie tylko z przyjmowanych w państwach demokratycznych praw obywatelskich i procedur, ale również ze specyfiki tego procesu. Proces odnowy przestrzeni bez udziału zamieszkujących tę przestrzeń ludzi, bez ich akceptacji dla prowadzonych przekształceń oraz bez planu działania na rzecz grup nieuprzywilejowanych nie może się udać. Rewitalizacja pozwala na pełen udział społeczności lokalnej w procesie, który właśnie dla tej społeczności zostaje de facto prowadzony. Rewitalizacja musi być zaplanowana i przeprowadzona z zachowaniem istniejącej substancji materialnej wraz z obecnymi mieszkańcami, jak też właścicielami lokalnych przedsiębiorstw.

Proponujemy zatem rewitalizację stwarzającą możliwości czynnego uczestnictwa (jak też wkładu) ze strony wszystkich uczestników. Oprócz władz Gminy Supraśl mamy na myśli deweloperów, inwestorów, remontujących jeden obiekt i mieszkańców, którzy dysponują własnymi rękami i umiejętnościami rzemieślniczymi, co pozwala na przeprowadzenie modernizacji przestrzeni wspólnych albo wspólne urządzanie podwórka. W Gminie Supraśl

podejmowane są tego typu inicjatywy, oddolne, wspólne, potwierdzające model partycypacyjny nie tylko w wymiarze teoretycznym. Warto powołać się w tym miejscu na ostatnią aktywność obywatelską mieszkańców Ciasnego, którzy wyremontowali własnym sumptem boisko (http://www.suprasl.pl/aktualnosci_kulturalne/mieszkancy-wyremontowali-boisko-w-ciasnem).

Spirala degradacji zapoczątkowana przyczynami materialnymi doprowadza do dezintegracji społecznej. Pojawia się lub rośnie ubóstwo, wykluczenie społeczne, bezrobocie, problemy zdrowotne mieszkańców, przestępczość[10]. Realizacja Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl ma zatem zapobiegać takim niekorzystnym zjawiskom społecznym.

12. SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI W ZAKRESIE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

W związku z opracowaniem Programu Rewitalizacji możliwe będzie dokonanie zmian w uchwałach definiujących politykę planowania zagospodarowania przestrzennego przyjętych przez Radę Miejską w Supraślu, tj.:
- w uchwałach dotyczących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Zmiany w wieloletniej prognozie finansowej gminy

Po uchwaleniu Programu Rewitalizacji Rada Miejska w Supraślu wprowadza przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w tym programie, służące realizacji zadań własnych gminy, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy.

[10] Źródło: Krzysztof Herbst, Wytyczne w zakresie partnerstwa lokalnego i animacji lokalnej dla potrzeb projektu „Rewitalizacja społeczna", Opracowanie dla CRZL, Warszawa 2010.

PODSUMOWANIE

Opracowanie *Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl na lata 2017-2023* zostanie zakończone poddaniu konsultacjom społecznym tego dokumentu. Interesariusze procesu rewitalizacji dotychczas wykazali się aktywnym udziałem w tworzeniu LPR, co bezpośrednio przełożyło się na kształt dokumentu. Partycypacja społeczna dała możliwość określenia zarówno problemów, jak też potencjałów na terenie obszarów przeznaczonych do rewitalizacji, jak też potrzeb w zakresie ratowania obszarów zdegradowanych. Prace związane z opracowaniem *Lokalnego Programu Rewitalizacji Supraśla na lata 2017-2023* realizowane były przy aktywnym udziale społeczeństwa, które na etapie tworzenia dokumentu miało możliwość wniesienia własnych pomysłów, opinii, stanowisk, sprzeciwu, aprobaty. Konsultacje społeczne były skierowanie do szerokiego grona odbiorców: mieszkańców Supraśla, przedstawicieli sektora gospodarczego, jak też pozarządowego.

Głównym celem Programu było przejrzyste określenie potrzeb z zakresu rewitalizacji na terenie Gminy Supraśl i zaprogramowanie interwencji, którą z założenia zamierza się zrealizować z udziałem środków finansowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020.

Lokalny Program Rewitalizacji ujmuje działania w sposób kompleksowy tak, aby nie pomijać aspektu społecznego, kulturowego, ekonomicznego, przestrzennego, technicznego i środowiskowego, dotyczącego zarówno danego obszaru, jak też jego otoczenia.

Program to przede wszystkim narzędzie do planowania, koordynowania oraz integrowania różnorodnych projektów z zakresu rewitalizacji, który opracowywany i przyjmowany jest przez samorząd gminy w drodze uchwały zgodnie z art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy o samorządzie gminnym.

Spis Map:

Mapa 1 Gmina Supraśl 10
Mapa 2 Strefy "A" i „B" z naniesieniem istniejących zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego i oznaczonymi ulicami /w skali 1:10.000 12
Mapa 3 Jednostki urbanistyczne Gminy Supraśl 17

Spis Rysunków:

Rysunek 1 Liczba mieszkańców Gminy Supraśl na przestrzeni lat 2013-2016 11
Rysunek 2 Podobszar rewitalizacji Supraśl 23
Rysunek 3 Zagrożenie hałasem komunikacyjnym na podobszarze rewitalizacji Supraśl 31
Rysunek 4 Rozmieszczenie wyrobów azbestowych na podobszarze rewitalizacji Supraśl 32
Rysunek 5 Układ komunikacyjny na podobszarze rewitalizacji Supraśl. 34
Rysunek 6 Użytkowanie terenu na podobszarze rewitalizacji Supraśl. 36
Rysunek 7 Sieć wodno-kanalizacyjna na terenie miasta Supraśl. 37
Rysunek 8 Mieszkaniowy zasób komunalny na podobszarze rewitalizacji Supraśl. 39
Rysunek 9 Dziedzictwo kulturowo-materialne na podobszarze rewitalizacji Supraśl. 41
Rysunek 10 Podobszar rewitalizacji Sobolewo. 46
Rysunek 11 Ocena hałasu komunikacyjnego w punkcie pomiarowym w Grabówce w 2013 r. 54
Rysunek 12 Wyroby zawierające azbest na podobszarze rewitalizacji Sobolewo. 56
Rysunek 13 Układ komunikacyjny na podobszarze rewitalizacji Sobolewo. 58
Rysunek 14 Sieć wodno-kanalizacyjna na obszarze sołectw Grabówka, Sobolewo i Zaścianki. 59
Rysunek 15 Użytkowanie terenu na podobszarze rewitalizacji Sobolewo 60
Rysunek 16 Dziedzictwo materialno-kulturowe na podobszarze rewitalizacji Sobolewo. 62
Rysunek 17 Drzewo celów LPR Supraśl 87

Spis Tabel:

Tabela 1 Obszar rewitalizacji w Gminie Supraśl 20
Tabela 2 Negatywne zjawiska społeczne na podobszarze rewitalizacji Supraśl. 22
Tabela 3 Wyniki egzaminu w VI klasie szkoły podstawowej w Sportowej Szkole Podstawowej im. Ferdynanda Mareckiego w Zespole Szkół Sportowych w Supraślu w 2016 r. w %. 24
Tabela 4 Wyniki egzaminu gimnazjalnego w Gimnazjum Sportowym im. Ryszarda Kaczorowskiego w Zespole Szkół Sportowych w Supraślu w 2016 r. w %. 24
Tabela 5 Problemy gospodarcze na podobszarze rewitalizacji Supraśl. 26
Tabela 6 Struktura demograficzna na podobszarze rewitalizacji Supraśl. 27
Tabela 7 Hałas komunikacyjny na drodze wojewódzkiej nr 676 w Supraślu w 2015 r. 30
Tabela 8 Mieszkaniowy zasób komunalny na podobszarze rewitalizacji Supraśl. 38
Tabela 9 Zasób zabytkowy na podobszarze rewitalizacji Supraśl 40
Tabela 10 Problemy społeczne na podobszarze rewitalizacji Sobolewo 48
Tabela 11 Wyniki egzaminu w VI klasie szkoły podstawowej w Szkole Podstawowa w Zespole Szkół im. Elizy Orzeszkowej w Sobolewie w 2016 r. w %. 49
Tabela 12 Wyniki egzaminu gimnazjalnego w Gimnazjum w Sobolewie w Zespole Szkół im. Elizy Orzeszkowej w Sobolewie w 2016 r. w %. 49
Tabela 13 Problemy gospodarcze na podobszarze rewitalizacji Sobolewo. 50
Tabela 14 Struktura demograficzna na podobszarze rewitalizacji Sobolewo 51
Tabela 15 Ocena hałasu komunikacyjnego w punkcie pomiarowym w Grabówce w 2013 r. 52
Tabela 16 Kluczowe zjawiska negatywne i potencjały na obszarze Miasta Supraśl 68

Tabela 17 Lista elementów potencjału 73
Tabela 18 INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH W GMINIE SUPRAŚL 132
Tabela 19 Powiązania wskaźników dotyczących obszarów zdegradowanych w gminie Supraśl 136
Tabela 20 Podmioty zaangażowane w implementację LPR 142

Spis Zdjęć:

Zdjęcie 1 Centrum Supraśla 13
Zdjęcie 2 Pałac Buchholtzów 14
Zdjęcie 3 Powalone drzewa w Supraślu 29
Zdjęcie 4 Zabytkowy budynek plebanii 89
Zdjęcie 5 Plakat informujący o konsultacjach społecznych 147
Zdjęcie 6 Artykuł na temat rewitalizacji 148
Zdjęcie 7 Spotkanie w Sobolewie 151
Zdjęcie 8 Spotkanie w Sobolewie 151
Zdjęcie 9 Widok na dwór w Sobolewie - stan z 1988 r. 152
Zdjęcie 10 Warsztaty Lego w Sobolewie 18 Lipca 2017 153
Zdjęcie 11 Warsztaty Lego w Sobolewie 18 Lipca 2017 154